B kiny 2362
BZ 785/101

HEGEDÜTAN

a' budapesti Zenedében való tanitásra,

szerzé és

Méltóságos Tótprónai's Blatniczai Báró

PRÓNAI GÁBOR URNAK

a budapesti zenede elnökének, a' porosz Királyi Sz. János rend vitézének s.a.t. s.a.t.

tisztelettel ajánlja

HUBER KÁROLY

Budapesti zenedei tanár, nemzeti szinházi zenekarvezér, és magányjátszó.

Rózsavölgyi és társa
sajátja
PESTEN.

1963 V

Violinschule

für den Unterricht des Musik-Conservatoriums zu Pestofen

componirt und

dem Hochgebornen Herrn

Gabriel Prónay

Freiherrn v. Tótpróna und Blatnicza

Präses des Pest-Ofner Musik-Conservatoriums, Ritter des königl. preuss. Johaniter-Ordens, u. s. w. u. s. w.

ehrfürchtsvoll gewidmet von

CARL HUBER

Professor des Conservatoriums, Orchester-Director, und Solospiler am ung. Nat: Theater zu Pest.

Eigenthum der Verleger

PEST,

bei Rózsavölgyi et Comp.

Complet fl. 3. 25 neukr.

1.te Theil fl. 2. 60
2. " " " 1. 80
3. " " " 2. 10

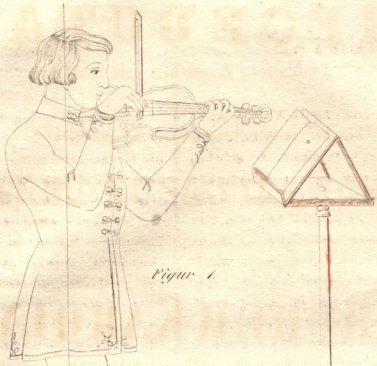

Figur 1.

Figur 2.

Figur 3.

B787/3
Ex Bibl. Civ. Budapestiensis

Figur 5.

Figur 4.

ELŐJELENTÉS.

A már létező hegedű-iskolák nagy számánál fogva lesznek tálan ollyanok, kik e munka kiadását feleslegesnek tartandják; miután azonban minden tanitónak saját tanmódszere van, mellytől kivált ha ezt évek során által sikerdúsan használta; el nem állhat; továbbá miután minden eddig megjelent hegedű-iskolák, mellyek habár hegedülésbeni magasabb kimivelésre okvetetlenül szükségesek, mégis — saját sok évi tapasztalásom szerint is — kezdőknél nem alkalmazhatók, mert ezek mindjárt kezdetben le nem győzhető akadályokra akadnak; ugy szinte, miután tanitványaim nagyobb fele a német nyelvet nem birja, elhatároztam magamat, ezen „Elméleti-gyakorlati hegedű-iskolát az elsö elemi oktatás számára" magyar és német nyelven nyomtatásban kiadni.

Ha ezen munkában, mellyet lehetőleg könnyü és felfogható modorban irtam, a tanitványt csak a 4ik fekvésig vezetem, ugy ennek oka abban fekszik, hogy az én iskolám megtanulása után a tanitványnyal az Allard- és Spohr-féle iskolát játszatom, mellyek véleményem szerint legczélszerűbbek, és mellyeket mindenik, ki a hegedűt kitünően játszani akarja, szükség hogy magáévá tegyen.

Miután én eddigi előadásaimban a pesti zenedében ezen hegedű-iskolát a legkivánatosb sikerrel használtam, kecsegtetem magamat azon reménynyel, hogy ez más hasonló intézetekben, valamint a magán-tanitásnál is ugyanazon sikerrel fog használtathatni.

Pesten 1855i septemberben.

A SZERZŐ.

VORBERICHT.

Bei der grossen Anzahl der bereits erschienenen *Violin*schulen wird vielleicht so Manchem die Herausgabe dieses Werkes überflüssig erscheinen; doch in Anbetracht dessen, dass jeder Lehrer seine eigene Unterrichtsmethode hat, von welcher er, besonders, wenn er sie durch eine Reihe von Jahren erfolgreich angewendet hat, nicht abweichen kann; ferner, dass alle bisher erschienenen *Violin*schulen, die zwar für die höhere Ausbildung im *Violin*spiele unumgänglich nothwendig sind, doch — auch meiner langjährigen Erfahrung nach — für Anfänger durchaus nicht geeignet sind, da diese dabei gleich Anfangs auf unüberwindliche Hindernisse stossen; wie auch, dass die grössere Hälfte meiner Schüler der deutschen Sprache nicht mächtig sind, haben mich bestimmt, diese „Theoretisch-pracktische *Violin*-Schule für den ersten Elementar-Unterricht" in ungarischer und deutscher Sprache im Drucke herauszugeben.

Wenn ich in diesem Werke, welches ich so leicht und fasslich als nur möglich gehalten habe, den Schüler nicht weiter als bis zur 4ten Lage führe, so liegt der Grund darin, dass ich den Zögling nach Beendigung meiner Schule die *Allard*- und *Spohr*-sche Schule spielen lasse, die meines Dafürhaltens die zweckmässigsten sind, und Jedermann, welcher die *Violine* vorzüglich spielen will, sich aneignen muss.

Jndem ich mich auch bei meinem bisherigen Unterrichte im Pester *Conservatorium* dieser *Violin*schule mit dem gewünschtesten Erfolge bediente, schmeichle ich mir mit der Hoffnung, dass sie in andern ähnlichen Anstalten, wie auch beim Privatunterricht mit demselben Erfolge wird benützt werden können.

Pest im *September 1855.*

DER VERFASSER.

R.&C.207.

A hegedü egyes reszeiről.

3 *Kérdés:* *Miesoda részekből áll a hegedü?*
Felelet: *A következőkből:*
1ször A fedél, mellyben két oldalról a hanglyukak (f alakban) vannak. 2szor a fenék. 3szor az oldallapok, mellyek a fedelet a fenékkel összekötik. 4szer a nyak. 5ször a nyelv vagy fogantyu. 6szor a csiga. 7szer a 4 forgattyuk 8szor a gomb, mellyen 9szer a köteny van megerösitve. 10szer a nyereg vagy hegedülab, mellyen keresztül huzatnak a kötenyen és a forgattyukon megerösitett hurok. 11szer a hanglécz, zsámoly, létek, mellyek a hegedü belsejének jobb oldalán a hegedülab alatt áll. Végre a gerenda, mellyennek bal lába alatt van: mindkettö arra való hogy a felfeszitett hurok által nyomott fedelet támogassák, és a hangszernek erösebb zöngést adjanak.

A nyirettyüről (vonóról) és a gyantáról.

4 *Kérdés:* *Miesoda részekből áll a nyirettyü?*
Felelet: *A következőkből:*
1szer A rud. 2szor a fej. 3szor a ször 4szer a kápa vagy vonókéz. 5ször a csavar, hogy az ivnek kettö feszessége adathassék.
#5 *Kérdés:* *Mi a kolofonium?*
Felelet: *Ez vegytani müködés által tisztitott gyanta, mellyet a nyirettyü szöre megdörgöltetik, mert ez különben természetes simaságánál fogva nem hozhatná a hurokat rezgésbe.*

A zenéről, a kóták neveiről és a hanglépesöről.

6 *Kérdés:* *Mi a zene?*
Felelet: *A zene hangösszekötés müvészete.*

Von den einzelnen Theilen der Violine.

Frage. Aus welchen Theilen ist die *Violine* zusammengesetzt?

Antw. Aus folgenden: 1tens Die Decke, in welcher auf beiden Seiten die Schallöcher (in Form eines *f*) sich befinden. 2tens Der Boden. 3tens Die Zargen, welche die Decke mit dem Boden verbinden. 4tens Der Hals. 5tens Das Griffbrett. 6tens Die Schnecke. 7tens Die vier Wirbel. 8tens Der Knopf, an welchem 9tens der Saitenhalter befestigt ist. 10tens Der Sattel oder Steg, über welchem die am Saitenhalter und an den Wirbeln befestigten Saiten gezogen werden. 11tens Der Stimmstock, welcher im Innern der *Violine* auf der rechten Saite unter dem Fusse des Steges steht. Endlich der Bassbalken, welcher sich unter dem linken Fusse desselben befindet; beide dienen dazu, die Decke, welche den Druck der angespannten Saiten erleidet, zu unterstützen, und dem Instrument einen stärkern Klang zu geben.

Von dem Violinbogen und Kolophonium.

Frage. Aus welchen Theilen besteht der *Violinbogen?*

Antw. Aus folgenden: 1tens Die Stange. 2tens Der Kopf. 3tens Die Haare. 4tens Der Frosch. 5tens Die Schraube, um dem Bogen die richtige Spannung zu geben.

Frage. Was heisst *Kolophonium?*

Antw: Ein durch chemische Prozesse gereinigtes Harz, womit das Haar bestrichen wird, weil dasselbe sonst bei seiner natürlichen Glätte die Saiten nicht in Schwingung setzen könnte.

Von der Musik, und den Namen der Noten und von der Tonleiter.

Frage. Was ist Musik?

Antw. Die Kunst, Töne zu verbinden.

7 *Kérd:* *Miképen ábrázoltattnak a hangok?*
Fel: *Jegyek által, mellyek kótáknak vagy hangjegyeknek neveztetnek.*

8 *Kérd:* *Hogyan hivják ezen kótákat?*
Fel: C, D, E, F, G, A, H, *melly nevek annyiszor ismételtetnek, a hányszor a hangszer hangterjelme ezt kivánja.*

9 *Kérd:* *Képviselenek minden kóta bizonyos hangot?*
Fel: *Igen, a* C, D, E, F, G, A, H, *kóták hét, fokonként emelkedő hangot képviselnek.*

10 *Kérd:* *Mi neveztetik hanglépcsőnek?*
Fel: *A hét kótának egymásra való következése, mellyekhez még egy nyolczadik, az elsőnek ismétlése vagy nyolczadaadatik.*

PÉLDÁUL.

A vonalrendszerről, hegedűkulcsról és kótákról.

11 *Kérd:* *Mi neveztetik vonalrendszernek?*
Fel: *Öt, párhuzamosan futó vonal összesége, mellyek-valamint közeik-atól-ról felfelé számittatnak.*

12 *Kérd:* *Mire való a vonalrendszer?*
Fel: *A kóták neveinek megtanulására a szerint, a mint vagy a vonalakon vagy azok között vannak.*

13 *Kérd:* *Túlhágynak e néha a kóták a vonalrendszeren?*
Fel: *Igen.*

14 *Kérd:* *Mi módon ábrázoltatnak azon kóták, mellyek a vonalrendszert túlhágják?*
Fel: *Hozzátett más kis vonalak által, mellyek segédvonalaknak neveztetnek.*

Fr. Wie stellt man die Töne vor?
Ant. Durch Zeichen, welche man Noten nennt.
Fr. Wie heissen diese Noten?
Ant. Sie heissen: *C, D, E, F, G, A, H*, welche Namen sich so oft wiederholen, als es der Tonumfang des Instruments erfordert.
Fr. Stellt jede Note einen Klang vor?
Ant. Ja, die Noten *C, D, E, F, G, A, H*, stellen sieben stufenweis aufsteigende Töne vor.
Fr. Was nennt man Tonleiter?
Ant. Die Aufeinanderfolge der sieben Notendenen man noch eine Achte, die Wiederholung der *Octave* der ersten beifügt.

BEISPIEL.

Vom Liniensystem, dem Violinschlüssel und den Noten.

Fr. Was heisst ein Liniensystem?
Ant. Der Verein fünf *parallel* gleichlaufender Linien, welche so wie ihre Zwischenräume von unten nach oben gezählt werden.

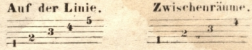

Fr. Wozu dient das Liniensystem?
Ant. Um die Namen der Noten kennen zu lernen, je nach der Stelle, welche sie auf oder zwischen den Linien einnehmen.
Fr. Überschreiten die Noten manchmal das Liniensystem?
Ant. Ja.
Fr. Auf welche Weise werden die Noten, welche das Liniensystem überschreiten, angedeutet?
Ant. Durch beigefügte andere kleine Linien, welche man Hülfslinien nennt.

Segédvonalak.

Kérd: Mit nevezünk kulcsnak?

Fel: A kulcs azon jegy, melly a vonalrendszer eté tétetik.

Kérd: Van a több kulcs?

Fel: Igen, a hegedűzenénél azonban csak a hegedűkulcs használtatik.

Kérd: Mi által ismerhetni meg a hegedűkulcsot?

Fel: A kulcs karikája által, melly a második vonalon létezik, és ezért G-kulcsnak is neveztetik.

Hülfslinien.

Fr. Was nennt man Schlüssel?

Ant. Der Schlüssel ist ein Zeichen, welches dem Liniensystem vorgesetzt wird.

Fr. Gibt es mehrere Schlüssel?

Ant. Ja, für die *Violinmusik* bedient man sich aber blos des *Violinschlüssels*.

Fr. Wodurch erkennt man die *Violinschlüssel*?

Ant. Durch den Ring des Schlüssels, welcher sich auf der zweiten Linie befindet, und deshalb auch noch der *G*-Schlüssel genannt wird.

Hegedű- vagy G-kulcs.
Violin oder *G*-Schlüssel.

Vonalon és közte levő kóták.
Noten auf und zwischen den Linien.

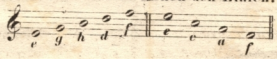

Vonal alatti kóták.
Noten unter den Linien.

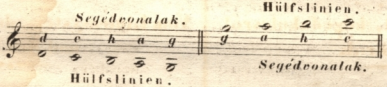

Vonal feletti kóták.
Noten über den Linien.

Minden kóták terjetme az első fekvésben.
Umfang aller Noten in der ersten Lage.

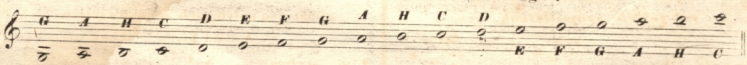

A testnek és a hegedűnek tartása feletti szabályok.

Kérd: Hogyan kell a testet tartani?

Fel: 1^szor Az egész testnek egyenes, szilárd és természetes tartása tegyen.

2^szor A test nehézsége a bal lábon nyugodjék, a jobb pedig kissé előre és kifelé állittassék. (lásd 1-ső ábra.)

Regeln über die Haltung des Körpers und der Violine.

Fr. Wie muss die Haltung des Körpers sein?

Ant. 1^tens Muss der Körper eine gerade, feste und natürliche Stellung einnehmen.

2^tens Lasse man die Schwere des Körpers auf dem linken Fusse ruhen, und stelle den rechten ein wenig vorwärts, nach aussen gekehrt. (Siehe Figur I.)

Kérd: *Hogyan kell a hegedűt tartani?*

Fel: *1ször Meg kell a hegedű nyakát a bal kéz hüvelykujjának első, és mutatóujjának harmadik izével fogni (lásd 5 ábra.) és a könyököt lehetőleg a test közepe elé hajtván, a hegedű a bal vállpereczre alkalmaztassék. (lásd 1.2.3. ábra.)*

2szor Az állt a hegedű bal oldalára a kötény mellé kell gyöngéden fektetni, s a fejet kevéssé balra hajtani.

3szor A bal kéz a vállal egyenlő magasságban tartassék, s a könyök befelé a hegedű közepe alá hajtassék; mi mellett ki kell kerülni, nehogy a könyök a testhez érjen, mert különben a hegedű igen nagyon lesülyedne.

A nyirettyűnek, a jobb karnak és a jobb kéznek tartása feletti szabályok.

Kérd: *Hogyan kell a nyirettyűt tartani?*

Fel: *1ször A nyirettyű a gömbölyitett kézbe vétetik, (lásd 3. ábra.) és az ujjak első izével szorosan és olly módon tartatik, hogy a hüvelykujj hegye, mellynek a kápát érinteni kell, az ujjak közepében létezzék. (lásd 4. ábra.)*

2szor A nyirettyű fel- és lehuzásánál szükség, hogy az ujjak mindig egyformán rajta feküdjenek, és soha egymástól el ne távolittassanak.

3szor A nyirettyű a fogantyu felé való kis hajtással tétetik a húrra, es szükség, hogy mind a fel- mind a lehuzásnál a hegedűlábbal mindenkor párhuzamos irányban vitessék.

(lásd 2. ábra.)

Ennek elérésére a nyirettyű felhuzásánál a kar mindinkább meghajlittatik, és ennek izülete a lassankinti tovább haladásnál az áll felé kerekittetik; a lehuzásnál a kar és izülete ismét lassankint előbbi fekvésökbe visszavitetnek.

Fr. Wie hält man die *Violine*?

Ant. 1tens Man fasse den Hals der *Violine* zwischen dem ersten Gliede des Daumens und dem dritten des Zeigefingers der linken Hand, (siehe Figur 5.) und bringe, indem man den Ellenbogen möglichst vor die Mitte des Körpers biegt, die *Violine* auf das linke Schlüsselbein. (Siehe Fig. 1.2.3.)

2tens Lege man das Kinn sanft auf die linke Seite der *Violine* neben den Saitenhalter, und neige dabei den Kopf ein wenig links.

3tens Halte man die linke Hand in gleicher Höhe mit der Schulter, und biege den Ellenbogen einwärts bis unter die Mitte der *Violine*; vermeide aber ihn an den Körper anzulegen, weil sonst die *Violine* sich zu sehr senken würde. (Siehe Fig. 1.)

Regeln über die Haltung des Bogens, des rechten Armes und der Hand.

Fr. Wie hält man den Bogen?

Ant. 1tens Wird der Bogen in die gerundete Hand gelegt (Siehe Fig. 3.), und mit dem ersten Gelenk der Finger derart festgehalten, dass die Spitze des Daumens, welche den Frosch berühren muss, in der Mitte der Finger sich befinde. (Siehe Fig. 4.)

2tens Bei dem Hinauf- und Herunterstriche des Bogens müssen die Finger immer gleichmässig auf demselben liegen bleiben, und sich nie von einander trennen.

3tens Wird der Bogen, mit einer kleinen Neigung nach dem Griffbrett auf die Saite gesetzt, und muss sowohl bei dem Hinauf- als Herunterstrich stets in *paralleler* Richtung mit dem Stege geführt werden.

(Siehe Fig. 2.)

Um dies zu erreichen, wird bei dem Hinaufstrich des Bogens der Arm nach und nachgebogen, und dabei das Gelenk bei dem allmähligen Fortschritt gegen das Kinn gerundet; bei dem Herunterstrich werden Arm und Gelenk wieder allmählig in ihre erste Lage zurückgeführt.

4^szer Szükség, hogy a kar mindenkor engedö hajlékonysággyal birjon; miért is jól kell vigyázni, hogy a könyök a kézcsuklónál magasabbra ne emeltessék, és a kar mindig könnyen, erőltetés nélkül vitessék; azért szükséges a kézcsuklót ezen tartásban mindaddig gyakorolni, mig nem képes az ember minden mozdítást feszesség nélkül végbe vinni.

5^ször A hangnak nyirettyünyomás általi erőssége a hüvelyk- és mutatóujj által idézendő elő, de semmi esetre sem a kar vagy könyök által.

JEGYZET.

Ha valamelly tanuló eleinte mulékonyan el is fáradna, mégis szükséges az adott szabályokat szigorúan megtartani, és a tett figyelmeztetések közül egyet sem tévesztgni szem elől, miután kellemdús és természetes tartás a hegedüjátszónak első feltétele. Valamelly a tanulónak tartásában eleinte megengedett elhanyagolás későbben az ő a természettől nyert tehetségének kifejtését meggátolhatja, és nehezitheti, sőt lehetlenné is teheti a már egyszer felvett rosz szokásokat ismét elmellőzni, vagy egészen elhaggni.

Kikerülendő még, hogy a gyermekeknek nagy hegedü és nyirettyü ne adassék, mert ez az oktatást nehezíti, és a tartásra s nyirettyüritelre nézve rosz szokásokat idéz elő, miért is a tanitó a tanitványt mindig saját bal oldalára állitsa, hogy őt igy jobban szemmel tarthassa.

A kóták alakjáról és értékéről.

Kérd: Mit értünk a kóták értéke alatt?
Fel: Azoknak hosszabb vagy rövidebb időbeli kitartását.
Kérd: Van e a kótáknak értékök kijelentésére különféle alakjok?
Fel: Igen.
Kérd: Hogy hirják ezen kótaalakokat?
Fel: Ezeknek nevei:

4^tens Muss der Arm jederzeit eine biegsame Geschwindigkeit besitzen, desshalb hat man wohl in Acht zu nehmen, den Ellenbogen nicht höher als das Handgelenk zu heben und den Arm immer leicht und ohne Anstrengung zu führen; daher ist es nöthig, das Gelenk in dieser Haltung so lange zu üben, bis man jede Bewegung ohne Steifheit auszuführen im Stande ist.

5^tens Jst die Kraft des Tones durch den Bogendruck vermittelst des Daumens und des Zeigefingers, durchaus aber nicht von dem Arm oder Ellenbogen herzuleiten.

ANMERKUNG.

Sollte ein Schüler anfänglich auch eine vorübergehende Ermüdung erleiden, so muss er dennoch den gegebenen Vorschriften strenge nachkommen, und keine der hier gemachten Andeutungen unbeachtet lassen, da eine anmuthige und natürliche Haltung die erste Bedingung eines *Violinisten* ist. Eine in der Haltung dem Schüler anfänglich gestattete Vernachlässigung kann in der Folge die Entwicklung seiner ihm von der Natur verliehenen Anlagen verhindern, und es ihm schwer ja unmöglich machen, einmal angenommene üble Gewohnheiten wieder zu beseitigen oder gänzlich abzulegen.

Auch vermeide man den Kindern zu grosse *Violinen* und Bogen zu geben, da dieses den Unterricht erschwert und schlechte Gewohnheiten hinsichtlich der Haltung und Bogenführung herbeiführt, deshalb auch der Lehrer den Schüler stets zu seiner linken Seite stehen lasse, um ihn besser beaufsichtigen zu können.

Von der Gestalt und Geltung der Noten.

Fr. Was versteht man unter Geltung der Noten?
Ant. Die längere oder kürzere Dauer derselben in der Zeit.
Fr. Haben die Noten nicht verschiedene Gestalten, um ihre Geltung anzuzeigen?
Ant. Ja.
Fr. Wie heissen diese Notenformen?
Ant. Sie heissen:

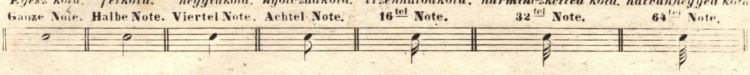

Kérd: Mennyit ér az egész kóta?

Fel: Az egész kóta annyit ér mint 2 fél, vagy 4 negyed, vagy 8 nyolczad; és ezen arány a szerint megy tovább, a mint ezt a kóták nevei kifejezik.

Az egymással összehasonlitott kóták alakjának és tartásának ismertetésére szolgáljon a következő táblázat.

Fr. Was gilt die ganze Note?

Ant. Die ganze Note gilt 2 Halbe, oder 4 Viertel, oder 8 Achtel, und so geht das Verhältniss fort, wie es die Namen der Noten ausdrücken.

Um die Gestalt und Dauer der Noten die eine mit der andern verglichen, kennen zu lernen, diene folgende Tabelle:

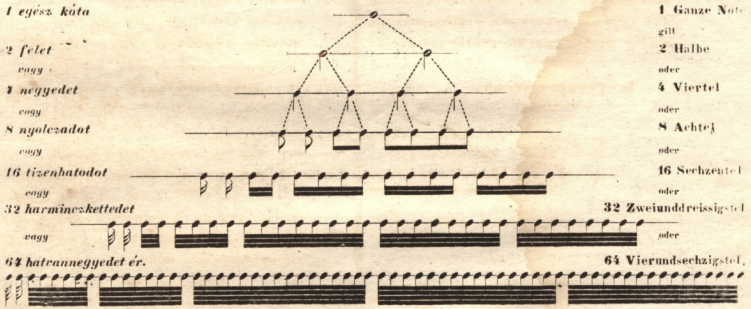

A szünjegyekről.

Kérd: Micsodák a szünjegyek?

Fel: A szünjegyek (pauzák) szünetet jelentő jegyek, mellyek a hallgatásnak bizonyos ideig való tartását határozzák meg, a nélkül hogy az ütenyt félbeszakitanák.

Kérd: Különfélék e a szünjegyek?

Fel: Annyifélék mint a kóták alakjai.

Kérd: Hogyan nevezik a különféle szünjegyeket?

Fel: Ezeknek nevei:

Von den Pausen.

Fr. Was sind Pausen?

Ant. Pausen sind Ruhezeichen, welche eine gewisse Dauer des Schweigens bestimmen, ohne jedoch den Takt zu unterbrechen.

Fr. Gibt es verschiedene Pausen?

Ant. Eben so viel als Notengestalten.

Fr. Wie heissen die verschiedenen Pausen?

Ant. Sie heissen:

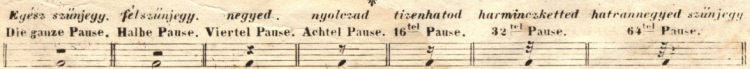

Ha egymásután több üteny alatt szünetett kell tartani, akkor ez következő módon jeleltetik:

Sollten mehrere Takte nach einander *pausiert* werden, so bezeichnet man dies auf folgende Weise:

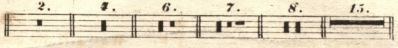

Az ütenyről.

Kérd: **Mi az üteny?**

Fel: *Az üteny (taktus) felosztása az időnek, és a kóták száma és sebességök foka által határoztatik meg.*

Kérd: **Van e több ütenynem?**

Fel: *Két ütenynem van: a kétrészes, melly két egyenlő részre, és a háromrészes, melly három egyenlő részre felosztlik.*

Vom Takt.

Fr. **Was ist der Takt?**

Ant. **Der Takt ist die Eintheilung der Zeit, und wird durch die Zahl und den Grad der Schnelligkeit der Noten bestimmt.**

Fr. **Gibt es mehrere Taktarten?**

Ant. **Es gibt zwei Taktarten: der zweitheilige, welcher sich in zwei gleiche, und der dreitheilige, welcher sich in drei gleiche Theile theilt.**

Kétrészes üteny.

Zweitheiliger Takt.

Egész vagy négynegyedüteny. Ganzer oder 4 Viertel Takt. *Tizenkétnyolczadüteny.* Zwölfachtel-Takt. *Kétnegyedüteny.* Zweiviertel-Takt. *Hatnyolczadüteny.* Sechsachtel-Takt. *Hatnegyedüteny.* Sechsviertel-Takt.

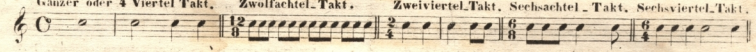

Az egész vagy négynegyed-üteny négy negyeddel veretik. Vannak könnyü és nehéz ütenyrészek.

Der ganze oder 4 Viertel-Takt wird mit vier Vierteln geschlagen. Es gibt leichte und schwere Takttheile.

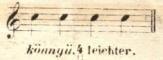

Könnyü 4 leichter.

A tizenkétnyolczad-üteny hasonlag négy negyeddel veretik.

könnyebb leichter 2 — *nehezebb* schwerer 3

Nehéz ütenyrész. 1 Schwerer Takttheil

Der zwölfachtel-Takt wird gleichfalls mit vier Vierteln geschlagen.

A kétnegyed-üteny két negyeddel.

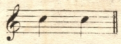

Könnyü 2 leichter

Der zweiviertel-Takt mit zwei Vierteln.

A hatnyolczad — valamint a hatnegyed-üteny szintugy két részben veretnek.

Nehéz ütenyrész. 1 Schwerer Takttheil.

Der sechsachtel- so wie der sechsviertel-Takt werden ebenso in zwei Theilen geschlagen.

Három részes üteny. | Dreitheiliger Takt.

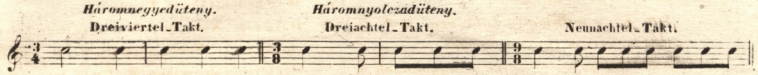

A háromnegyed-üteny három negyed-del veretik.

Der Dreiviertel-Takt wird mit drei Viertel geschlagen.

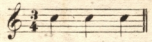

A $\frac{3}{8}$-valamint a $\frac{9}{8}$-üteny szintugy veretik mint a $\frac{3}{4}$-üteny.

könnyü. 3 leichter
2 *könnyü* leichter
Nehéz ütényrész. 1 Schwerer Taktheil.

Der $\frac{3}{8}$ so wie der $\frac{9}{8}$ Takt werden ebenso wie der $\frac{3}{4}$ Takt geschlagen.

Kérd: Mi neveztetik ütenyhuzásnak?
Fel: Azon függöleges huzás a vonatrendszeren, melly az egyes ütenyek elválasztását jeleti.

Fr. Was nennt man Taktstrich?
Ant. Den senkrechten Strich auf dem Liniensystem, der die Trennung der einzelnen Takte bezeichnet.

Ütenyhuzások | Taktstriche.

Kérd: Mit jelentenek a zárhuzások?
Fel: Valamelly zenemü végét.

Fr. Was bezeichnen die Schlussstriche?
Ant. Das Ende eines Musikstückes.

Zárhuzások. | Schlussstriche.

Kérd: Mit jelentenek az ismétlőjegyek?
Fel: Az ismétlőjegyek azt jelentik, hogy valamelly zenemünek két ponttal végzödő vagy azokkal kezdö része ismételtetik.

Fr. Was bedeuten die Wiederhohlungszeichen?
Ant. Die Wiederhohlungszeichen bedeuten, dass der mit zwei Punkten geschlossene oder mit solchen anfangende Theil eines Musikstückes wiederhohlt wird.

Jsmétlőjegy. | Wiederhohlungszeichen.

A nyirettyünek lehuzása és felhuzása a következő jegyekkel jeleltetik.
∪ - *Lehuzás.* *tiré.* ∧ - *Felhuzás.* *pousse.*

Der Herunterstrich und Hinaufstrich des Bogens wird mit folgenden Zeichen bezeichnet:
∪ - Herunterstrich. *tiré.* ∧ - Hinaufstrich. *pousse.*

A harmadokról.

Kérd: *Mit jelent a harmad?*

Felel: *Azt, hogy valamelly kóta nem két, hanem három egyenlő kisebb részre osztatik, melly utóbbiakat ugyanazon időben mint ama kettőt, így tehát annyival sebesebben kell játszani.*

A harmadok könnyebb ismertetésére ezek fölé vagy alá a „3" számjegy tétetik; p:o:

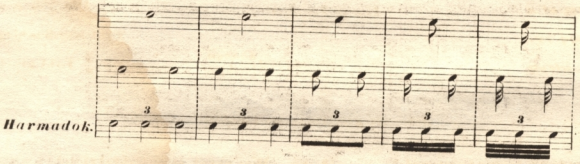

Ha pedig a harmadok három kótáinak mindegyike két részre osztatik, erednek a hatodok, p:o:

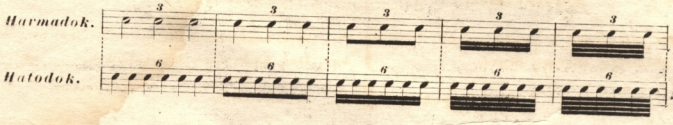

Kérd: *Miben különbözik a hatod a harmadtól?*

Felel: *A hatodnál a nehéz ütenyrész az első, harmadik és ötödik kótára esik, míg a harmadnál csak az első kóta nehéz ütenyrész, p:o:*

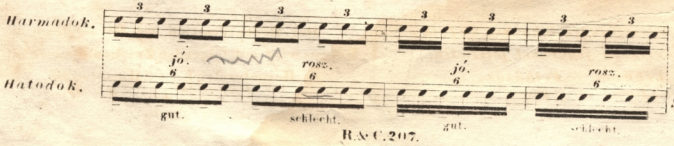

Von den Triolen.

Fr. Was bedeutet eine Triole?

Ant. Dass eine Note anstatt in zwei, in drei gleiche kleinere Noten getheilt wird, welche letztere in derselben Zeit wie jene zwei vorüber sein, und also um so viel schneller gespielt werden müssen.

Um die Triolen schnell zu erkennen, wird auch über oder unter diese die Zahl „3" gesetzt. Z.B.

Theilt man aber die drei Noten der *Triolen* jede in zwei Theile, so erhält man die *Sextolen*. Z.B.

Fr. Wodurch unterscheidet sich die *Sextole* von der *Triole*?

Ant. Bei der *Sextole* fällt der schwere Takttheil auf die erste, dritte und fünfte Note, während bei der *Triole* nur die erste Note der schwere Takttheil ist. Z.B.

A pontról.

Kérd: Mit jelent a pont valamelly kóta után?
Fel: Hosszabbítja ezen kótát értékének felével.

Vom Punkte.

Fr. Was bedeutet ein Punkt nach der Note?
Ant. Er verlängert diese Note um die Hälfte ihrer Geltung.

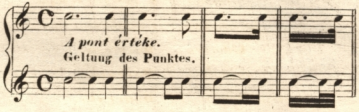

Kötés általi kivitel. Ausführung durch Bindung.

Ha két vagy több pont áll valamelly kóta után, akkor mindenik az előtte állónak felét éri.

Stehen zwei oder mehrere Punkte nach einer Note, so gilt jeder die Hälfte des Vorhergehenden.

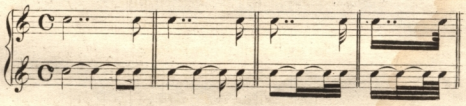

Ugyanezen arány áll a szünjegy utáni, egy vagy több pontnál.

Bei einem oder mehreren Punkten nach Pausen gilt dasselbe Verhältniss.

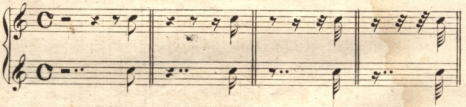

A pont ugyanazon értékkel a következő ütenyhe is áttitthathatik.

Der Punkt kann auch mit derselben Geltung in den folgenden Takt zu stehen kommen.

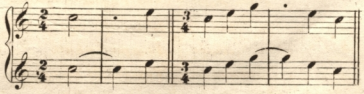

A pontozott egész kóta 3 felet ér.
Die punktirte ganze Note gilt 3 Halbe.

A pontozott fél 3 negyedet ér.
Die punktirte Halbe gilt 3 Viertel.

A pontozott negyed 3 nyolczadot ér.
Die punktirte Viertel gilt 3 Achtel.

A pontozott nyolczad 3 tizenhatodot ér.
Die punktirte Achtel gilt 3 Sechzehntel.

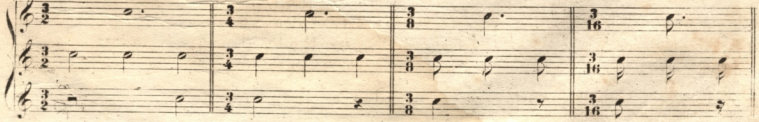

A zenészetben szokásos olasz müszavak jegyzéke.

Adagio	igen lassan.
Andante	lassan.
Andantino	lassavskán.
Amabile	kedvesen.
Amoroso	gyöngéden.
Affettuoso	szenvedélyesen.
Animato	lelkesen.
Agitato	élénken.
Attacca	kezd azonnal.
Brillante	csillogva.
Ben marcato	jól kiemelve.
Calando	elfogyva.
Cantabile	dalolva.
Con espressione	kifejezéssel.
Comodo	kényelmesen.
Con bria	tüzesen.
Con moto	megindulással.
Con anima	lélekkel.
Con spirito	szellemmel.
Con grazia	kellemmel.
Con gusto	ízléssel.
Con delicatezza	gyöngédséggel.
Con allegrezza	vidámsággal.
Con fuoco	tüzzel.
Con forza	erővel.
Doloroso	fájdalmasan.
Dölce	lágyan.
Deciso	határozottan.
Furioso	indulatosan.
Grave	súlyosan.
Grazioso	kellemesen.
Innocente	igénytelenül.
Largo	vontatva.
Lento	halkal.
Larghetto	kevéssé vontatva.
L' istesso tempo	ugyanazon időmértékben.
Lugubre	búsongva.
Maestoso	fenséggel.
Marcato	nyomatékkal.
Moderato	mérsékelve.
Molto	igen, nagyon.
Non tanto	ne annyira.
Non troppo	ne túlzottan.
Pastorale	pásztori módon.
Patetico	emelkedettséggel.
Più stretett	sebesebben.
Presto	sebesen, bátran.
Prestissimo	igen sebesen, viharosan.
Quasi	mintegy.
Risoluto	határozottan.
Scherzando	tréfálódzva, engetgve.
Segue	egy folytatva.
Senza replica	ismétlés nélkül.
Simile	hasonlag.
Sopra una corda	egy húron.
Sordino	tompító.
Sostenuto	fettartóztatva.
Staccato	pattogtatva.
Tempo rubato	önkényes ütemmódosítás.
Tempo di menuetto	menuetti ideny.
Tempo di marcia	indulói ideny.
Tempo giusto	kétgyes ideny. (sem igen sebesen, sem igen lassan).
Un poco (vivace)	kevéssé (élénken).
Vibrato	reszkettetve.
Vivace, vivo	élénken, tüzesen.
Volti subito	hamar fordits.

Olasz műszavak.	Megrövidítve.	Jelentésök.
Forte	*f*	erősen.
Fortissimo	*ff*	igen erősen.
Sempre forte	*semp.f*	mindig erősen.
Mezzo forte	*mf*	félig erősen.
Forte piano	*fp*	erősen, de mindjárt gyöngén.
A mezza voce	*m.v.*	félhangon.
Poco forte	*pf*	kevéssé erősen.
Sforzato	*sf*	rögtön erősen.
Rinforzando	*rf*	kevéssé erősitve.
Crescendo	*cresc.*	mindig erősebben.
Decrescendo	*decresc.*	mindig gyöngébben.
Diminuendo	*dim.*	kisebbitve.
Smorzando	*smorz.*	elaludva, elaltva.
Morendo	*morend.*	elhalva.
Piano	*p*	gyöngén.
Pianissimo	*pp*	igen gyöngén.
Perdendosi	*perdend.*	elveszve.
Legato	*leg.*	egybekötve, simitva.
Portamento	*portam.*	vitetve.
Ritardando	*ritard.*	vonakodva, tartóztatva.
Rallentando	*rallent.*	engedve.
Ritenuto	*rit.*	visszatartva.
Accelerando	*accel.*	gyorsitva.
Stringendo	*string.*	sürgetve.
A tempo vagy	*Tempo 1mo.*	első ideny.
Espressivo	*espress.*	kifejezéssel.
Leggiero	*legg.*	könnyen.
Ad libitum	*ad lib.*	tetszés szerint.
A piacere	*a piac.*	a mint tetszik.
Solo		magány, egyedül.
Col arco	*arco.*	nyirettyüvel.
Pizzicato	*pizz.*	a húrt nyjal csipve.
Ottave	*8va*	nyolczadban.

VERZEICHNISS

der in der Musik gebräuchlichen Italienischen Kunstwörter.

Adagio	Langsam.
Andante	Gehend.
Andantino	Etwas schneller als das *Andante*.
Amabile	Lieblich.
Amoroso	Zärtlich.
Affettuoso	Leidenschaftlich.
Animato	Beseelt, belebt.
Agitato	Belebt.
Attacca	Schnell anfangen.
Brillante	Glänzend.
Ben marcato	Sehr hervorgehoben.
Calando	Beruhigend.
Cantabile	Singend, Gesangvoll.
Con espressione	Mit Ausdruck.
Comodo	Bequem.
Con brio	Feurig.
Con moto	Mit Bewegung.
Con anima	Mit Seele.
Con spirito	Mit Geist.
Con grazia	Mit Anmuth.
Con gusto	Mit Geschmack.
Con delicatezza	Mit Zierlichkeit.
Con allegrezza	Mit Freude, Munterkeit.
Con fuoco	Mit Feuer.
Con forza	Mit Kraft.
Doloroso	Leidend.
Dolce	Sanft.
Deciso	Bestimmt.
Furioso	Wild.
Grave	Schwer. (Die langsamste aller Bewegungen.)
Grazioso	Anmuthig.
Innocente	Anspruchlos.
Largo	Breit, streng.
Lento	Langsam.
Larghetto	Weniger langsam.
L'istesso tempo	In demselben Zeitmass.
Lugubre	Düster.
Maesto	Majestatisch.
Marcato	Scharf betont.
Moderato	Mässig schnell.
Molto	Viel, sehr.
Non tanto	Nicht so viel.
Non troppo	Nicht zu viel.
Pastorale	Ländlich.
Patetico	Feyerlich.
Più stretto	Noch schneller.
Presto	Schnell beseelt, kühn.
Prestissimo	Sehr schnell, stürmisch.
Quasi	Beinahe, fast.
Risoluto	Entschlossen.
Scherzando	Scherzend.
Seque	Ähnlich fortfahrend.
Senza replica	Ohne Wiederhohlung.
Simile	Auf ähnliche Weise.
Sopra una corda	Auf einer Saite.
Sordino	Dämpfer.
Sostenuto	Aufhaltend.
Staccato	Kurz abgestossen.
Tempo rubato	Willkührliche Taktverschiebung.
Tempo di menuetto	Zeitmass einer *Menuette*.
Tempo di marcia	Nach Bewegung eines Marsches.
Tempo giusto	Das rechte Zeitmass, weder zu langsam noch zu schnell.
Un poco (cieace)	Ein wenig (schnell).
Vibrato	Bebend.
Vivace, vivo	Feurig, lebhaft.
Volti subito	Schnell umwenden.

Italienische Kunstwörter.	Abkürzung.	Bedeutung.
Forte	*f*	Stark.
Fortissimo	*ff*	Sehr stark.
Sempre forte	*semp. f*	Immer stark.
Mezzo forte	*mf*	Halb stark.
Forte piano	*fp*	Stark, doch gleich wieder schwach.
A mezza voce	*m.v.*	Mit halber Stimme.
Poco forte	*pf*	Mässig stark.
Sforzato	*sf*	Plötzlich stark.
Rinforzando	*rf*	Mässig verstärkt.
Crescendo	*cresc.* —	Immer stärker.
Decrescendo	*decresc.* —	Immer schwächer.
Diminuendo	*dim.*	Abnehmend.
Smorzando	*smorz.*	Verlöschend.
Morendo	*morend.*	Absterbend.
Piano	*p*	Schwach, leise.
Pianissimo	*pp*	Sehr schwach, sehr leise.
Perdendosi	*perdend.*	Verschwindend.
Legato	*leg.*	Gebunden.
Portamento	*portam.*	Getragen.
Ritardando	*ritard.*	Zurückhaltend.
Rallentando	*rallent.*	
Ritenuto	*rit.*	
Accelerando	*accel.*	Beschleunigend.
Stringendo	*string.*	Dringend.
A tempo	*Tempo 1mo*	Erste Bewegung.
Espressivo	*espress.*	Ausdrucksvoll.
Leggiero	*legg.*	Leicht.
Ad libitum	*ad lib.*	Nach Belieben.
A piacere	*a piac.*	Nach Gefallen.
Solo		Allein.
Col arco	*arco.*	Mit dem Bogen.
Pizzicato	*pizz.*	Die Saite mit dem Finger gekneipt.
Ottave	*8va*	In der Oktave.

R. & C. 207.

Ex Bibliotheca Budapestiensis

A hegedü hangolása.

A hegedü üres húrjai tiszta emelkedő ötödekben hangoltatnak.

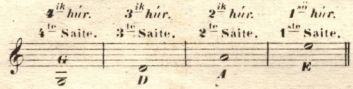

A hegedü tiszta hangolását a tanuló csak tiszta ötödek szorgalmas hallgatása által tanulhatja meg; miért is szükséges a következő példát a tanító jelenlétében igen gyakran ismételni.

Stimmung der Violine.

Die leeren Saiten der *Violine* werden in reinen aufsteigenden *Quinten* gestimmt.

Das reine Stimmen der *Violine* kann der Schüler nur durch sorgfältiges Anhören reiner *Quinten* erlernen; daher er folgendes Beispiel im Beisein des Lehrers sehr oft zu wiederhohlen hat.

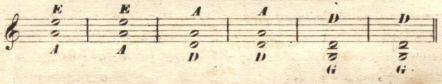

Elökészitő gyakorlatok

az üres húrokon való nyirettyühuzásra.

A nyirettyüt lassan, egyformán és függőlegesen kell a húron fel- és lehuzni; a G-húron egyátaljában vizirányosan kell tartani, és a nyirettyü rudját kissé a hegedü nyelve felé hajtani.

Vorbereitende Übungen

für den Bogenstrich auf den leeren Saiten.

Der Bogen ist langsam, gleichförmig und senkrecht auf der Saite auf und ab zu führen; muss auf der G Saite durchaus wagrecht gehalten und die Stange ein wenig nach dem Griffbrett geneigt werden.

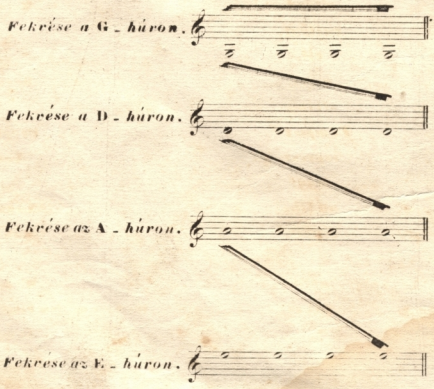

A következő gyakorlatnál a nyirettyü minden kóta végével kissé megállíttatik, hogy azt felemelés nélkül az egyik húrról a másikra azonnal átvinni lehessen.

Bei folgender Übung wird der Bogen am Schlusse einer jeden Note etwas angehalten, um ihn, ohne aufzuheben von der einen Saite auf die andere scharf wenden zu können.

№ 1.

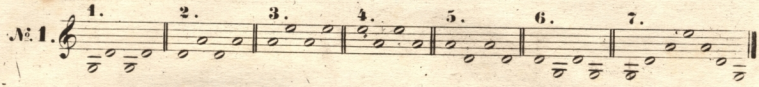

GYAKORLATOK
á négy húron.

Hogy a tanuló figyelme mindinkább az ujjaknak egymás mellé való tételére fordittassék a következő gyakorlatban a félhangok / jegyével jeleltetnek meg; ugy szinte a már egyszer feltett ujjak mindaddig hagyattassanak meg a húron, mig nem a következő hangok azokénak felemelését kivánják.

ÜBUNGEN
auf den vier Saiten.

Um die Aufmerksamkeit des Schülers mehr auf das Nebeneinandersetzen der Finger zu richten, sind die halben Töne in folgenden Übungen durch das Zeichen / angegeben; auch lasse man die einmal aufgesetzten Finger so lange auf der Saite liegen, bis die folgenden Töne das Aufheben derselben wieder erfordern.

GYAKORLAT
a G-húron.

ÜBUNG
auf der G Saite.

№ 2.

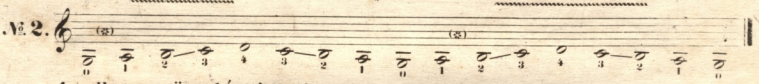

A mellá (0) az üres húrt jelenti.

Die Null bedeutet die leere Saite.

GYAKORLAT
a D-húron.

ÜBUNG
auf der D Saite.

№ 3.

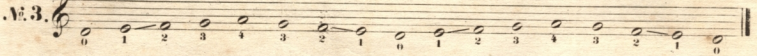

GYAKORLAT
az A-húron.

ÜBUNG
auf der A Saite.

№ 4.

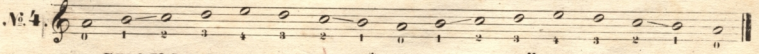

GYAKORLAT
az E-húron.

ÜBUNG
auf der E Saite.

№ 5.

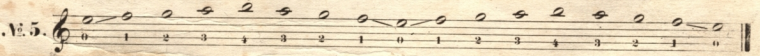

(1) *A hegedüjátszónál a bal kéznek csak azon ujjai számittatnak, mellyek a hegedüngyekre való feltevésre használtatnak, s azért nevezik a mutatóujjat elsőnek stb.*

(2) Man zählt beim *Violinspieler* nur diejenigen Finger der linken Hand, welche zum Aufsetzen auf das Griffbrett gebraucht werden, und bezeichnet daher den Zeigefinger als den ersten, u. s. w.

Fokonkinti
következés mind a négy húron.

Stufenweise Folge
auf allen vier Saiten.

№ 6.

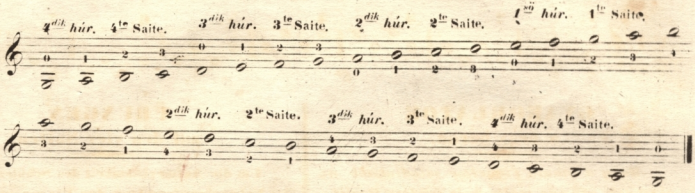

A térközökről.

Kérd: *Mi neveztetik térköznek?*

Felel: *Térköznek neveztetik távolsága egy hangnak a másiktól. Ha például C mint legmélyebb vagy első hangnak vétetik, úgy a hét tepesözethől következő térközök erednek.*

Von den Intervallen.

Fr. Was heisst *Intervall?*

Ant. Die Entfernung von einem Ton zum andern nennt man *Intervall* (Stufe). Nimmt man z. B das *C* als den tiefsten oder ersten Ton an, so entstehen aus den sieben Stufen folgende *Intervalle:*

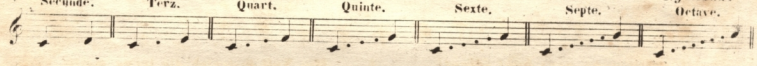

TÉRKÖZÖK
feletti gyakorlatok.

Minden kótára a nyirettyü egész hosszaságában erösen és lassu idenyben használandó.

ÜBUNGEN
über die Intervalle.

Für jede Note ist die ganze Bogenlänge kräftig und in langsamem Zeitmaasse zu gebrauchen.

Másodok.

Secunden.

№ 7.

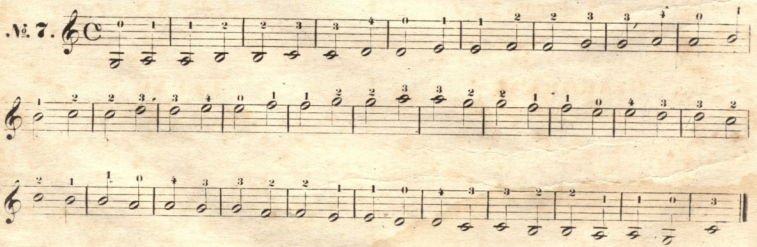

Harmadok. — Terzen.

№ 8.

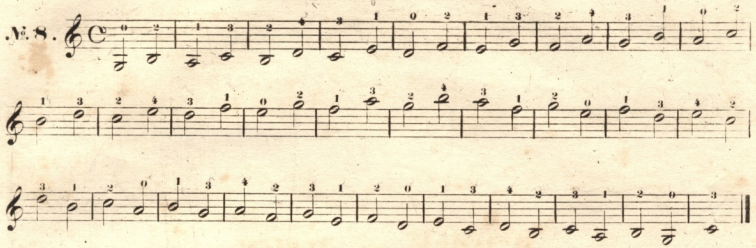

Negyedek. — Quarten.

№ 9.

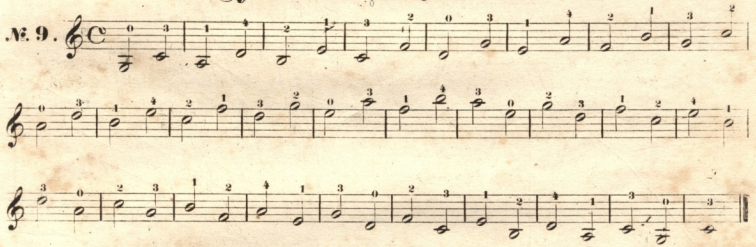

Ötödek. — Quinten.

№ 10.

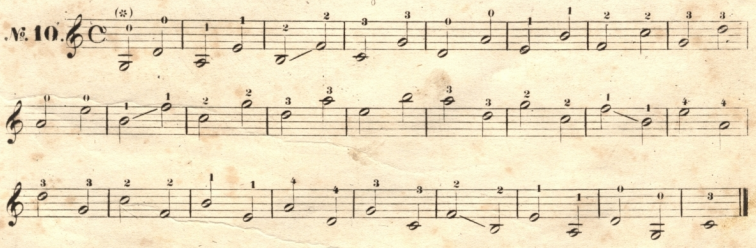

(3) *A tiszta ötödnél az ujj egyformán tétetik a húrra, a kisebbitettnél, melly ⌣ vel jeleltetik, a felsőnél az ujj félhanggal visszahuzatik: a lemenésnél ugyanannyival előre tolatik.*

(3) Bei den reinen *Quinten* wird der Finger gleichmässig auf die Saiten gesetzt; bei den verminderten, welche mit ⌣ bezeichnet sind, beim Auf-steigen um einen halben Ton zurückgezogen, beim Absteigen um eben so viel vorgerückt.

Hatodok. — Sexten.

№ 11.

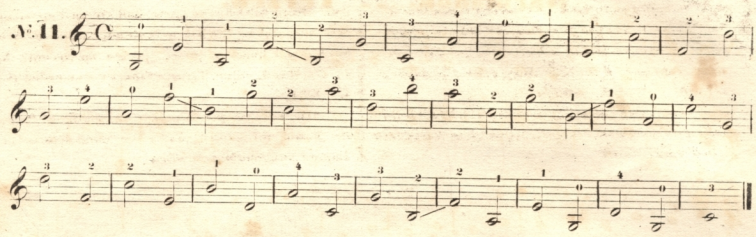

Hetedek. — Septen.

№ 12.

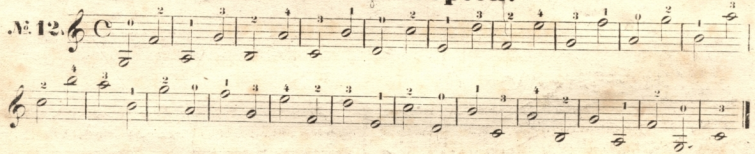

Nyolczadok. — Octaven.

№ 13.

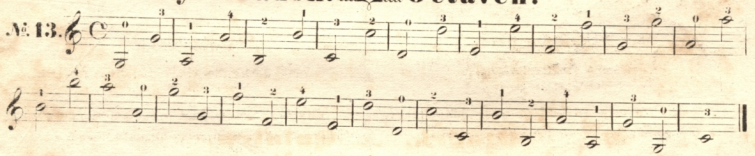

HANGLÉPCSŐ
valamennyi térköz ugrásaiban.

TONLEITER
in Sprüngen sämtlicher Intervallen.

№ 14.

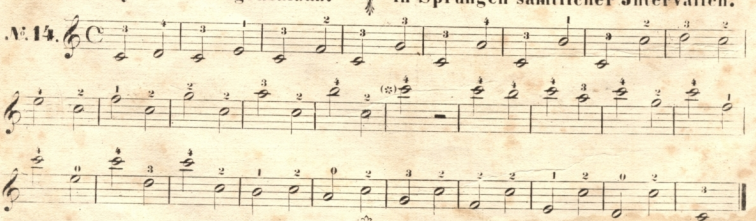

(*) *Ezen C a negyedik ujjal kinyujtva értetik, a nélkül azonban, hogy a kéz fekvését elhagyja, vagy az ujjak a hegedugyeleről felemeltetnének.*

(*) Dieses *C* wird mit dem 4ten Finger ausgedehnt gegriffen, ohne jedoch die Hand aus der Lage zu bringen oder die Finger von dem Griffbrett aufzuheben.

Hogy az ember a bal kéz teljes tartását megnyöződjék, és ez erre szoktattassék, fektette szükséges a következő gyakorlatot a tanuló által mindaddig játszatni, mig nem a kezet, a nélkül hogy erre figyelmeztetnék, helyesen tartja.

Az ujjak mind egyszerre az itt levő kótákra tétessenek, és mindig az egyik a másik után emeltessék.

Um sich von der richtigen Haltung der linken Hand zu überzeugen, und sie an diese zu gewöhnen, ist es höchst nothwendig, den Schüler folgende Übung so lange spielen zu lassen, bis er die Hand, ohne daran erinnert zu werden, richtig hält.

Die Finger müssen alle zugleich auf folgende Noten aufgesetzt, und einer nach dem andern immer aufgehoben werden.

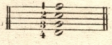

№ 15.

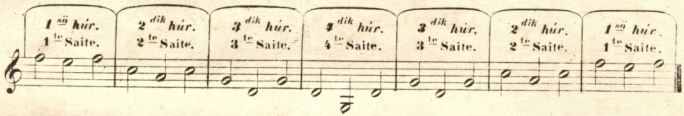

Mielőtt a tanuló a következő gyakorlatok játszását elkezdené, hadd mondja el előbb az ütenynemet, a kóták értékét, és az üteny felosztását.

GYAKORLATOK
egész és félkótákkal.

Az egész és félkótáknál mindig a nyitvettyü egész hosszasága használandó.

Bevor der Schüler die folgenden Übungen zu spielen anfängt, lasse man ihn die Taktart, den Werth der Noten und die Eintheilung des Taktes hersagen.

ÜBUNGEN
mit ganzen und halben Noten.

Bei den ganzen und halben Noten muss immer die ganze Bogenlänge gebraucht werden.

№ 16.

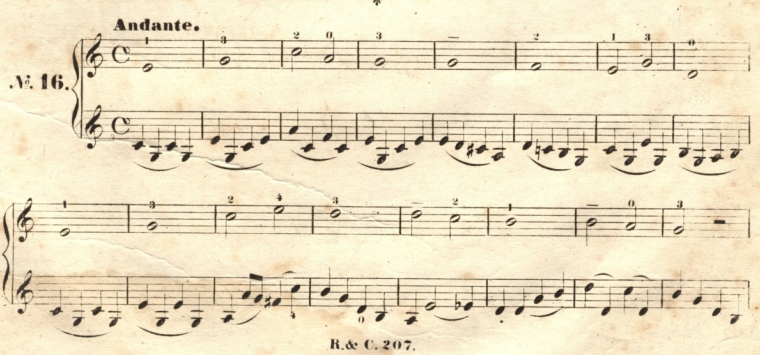

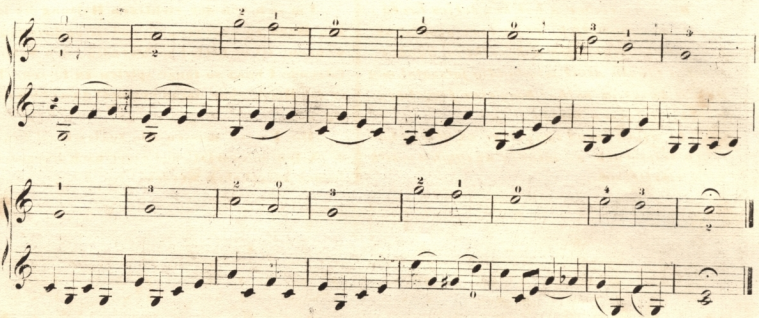

A megállás. **Der Halt.**

A megállás valamelly kótán vagy szünjelen levő nyugpont, és azt jelenti, hogy ezen kóta vagy szünjel közönséges értékénél valamivel hosszabbra terjesztessék ki.

Der Halt ist ein auf einer Note oder Pause befindlicher Ruhepunkt, und zeigt an, dass die Note oder Pause etwas länger als wie ihr gewöhnlicher Werth gehalten werden soll.

Andante.

№ 17.

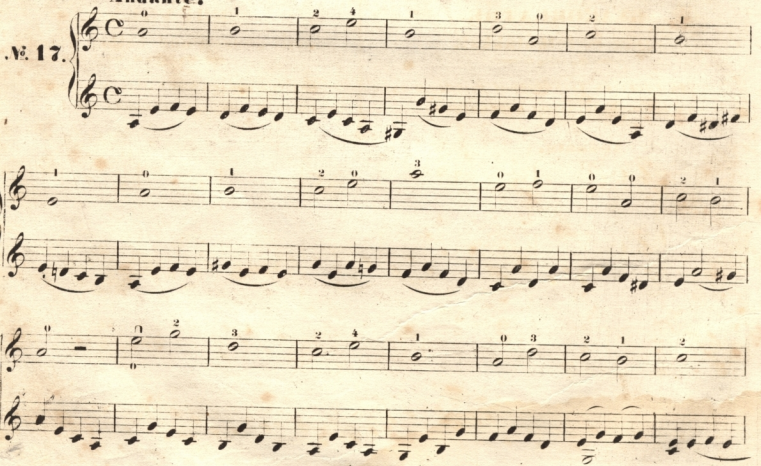

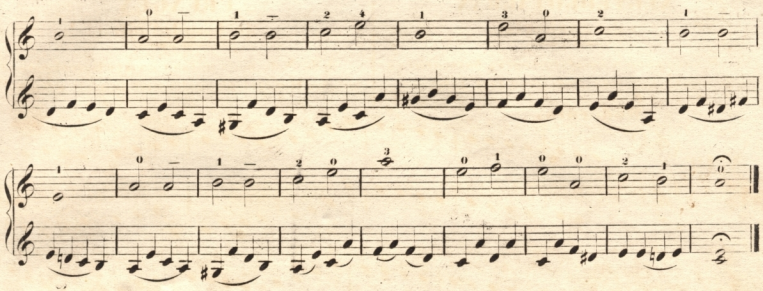

Moderato.

№ 18.

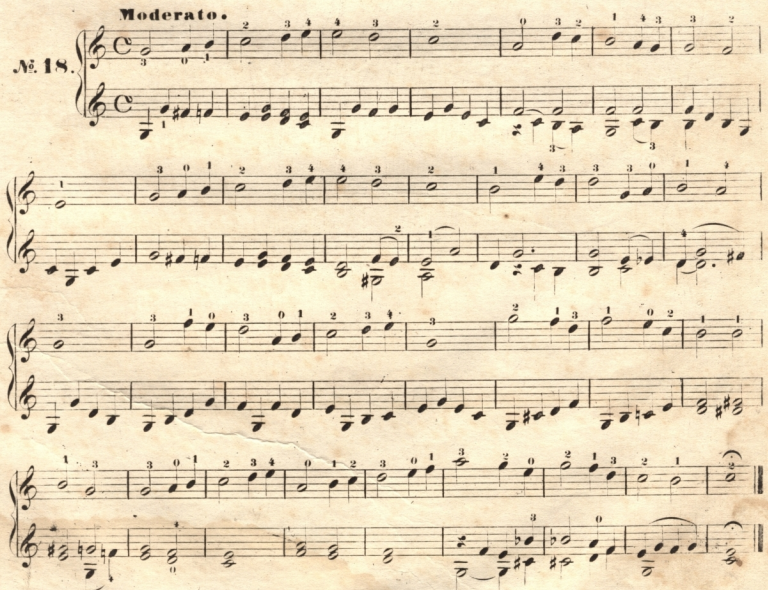

NEGYEDKÓTÁKBAN
való gyakorlat.

Minden kótát a nyírettyü egész hosszával és a kézcsuklónak oda ütödésével kell játszani.

ÜBUNGEN
in Viertelnoten.

Jede Note muss mit der ganzen Bogenlänge und mit dem Handgelenk anstossend gespielt werden.

Moderato.

№ 19.

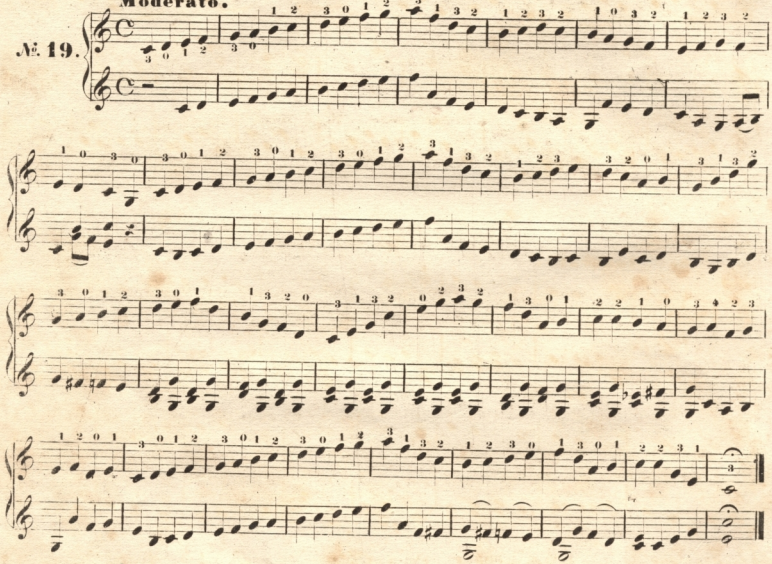

Andantino.

№ 20.

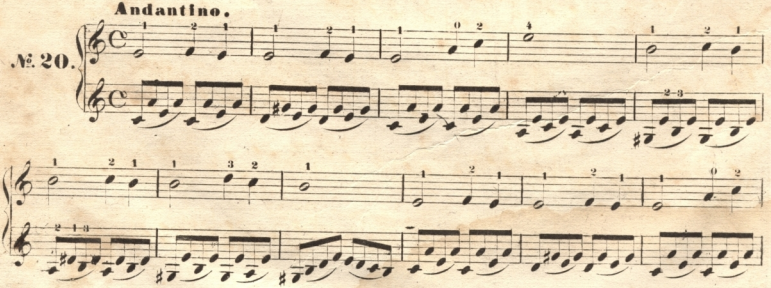

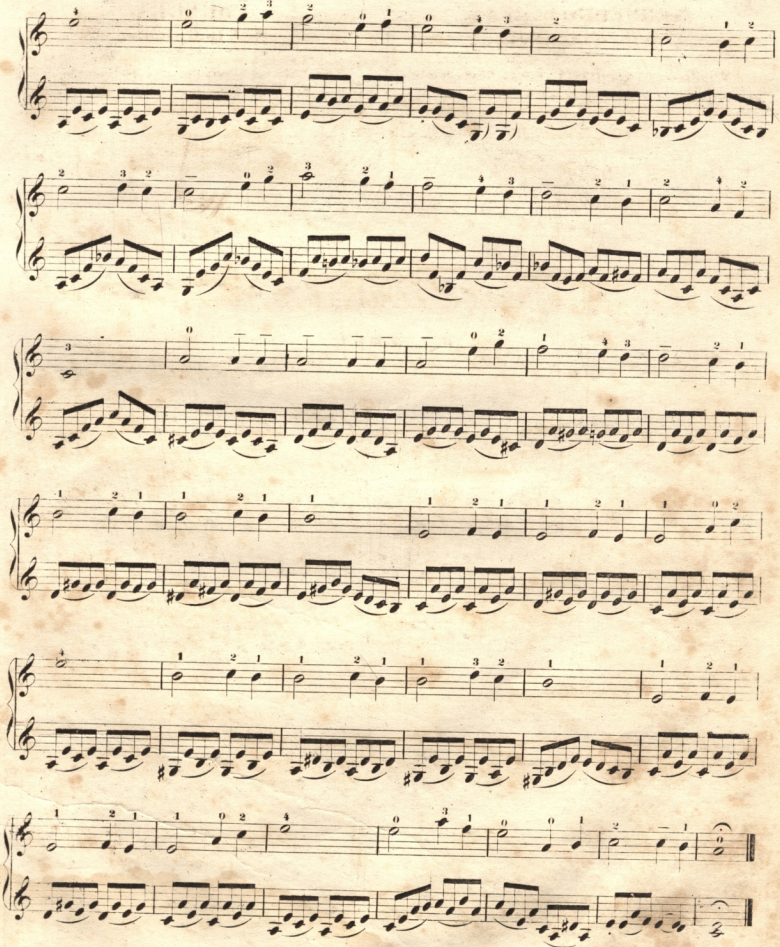

. Ha több kóta felett ezen ⁀ kötjel áll, akkor ezen kóták, a meddig csak a kötjel terjed, mind egy nyirettyühúzással játszatnak.

Két-két kötött negyedkótákban való gyakorlat.

A nyirettyű egész hosszával.

Wenn über mehrere Noten das Bindungs-Zeichen ⁀ steht, so werden diese Noten, so weit das Zeichen reicht, auf einen Bogenstrich gespielt.

Übung in zwei und zwei gebundenen Viertelnoten.

Mit ganzer Bogenlänge.

№ 21.

Moderato.

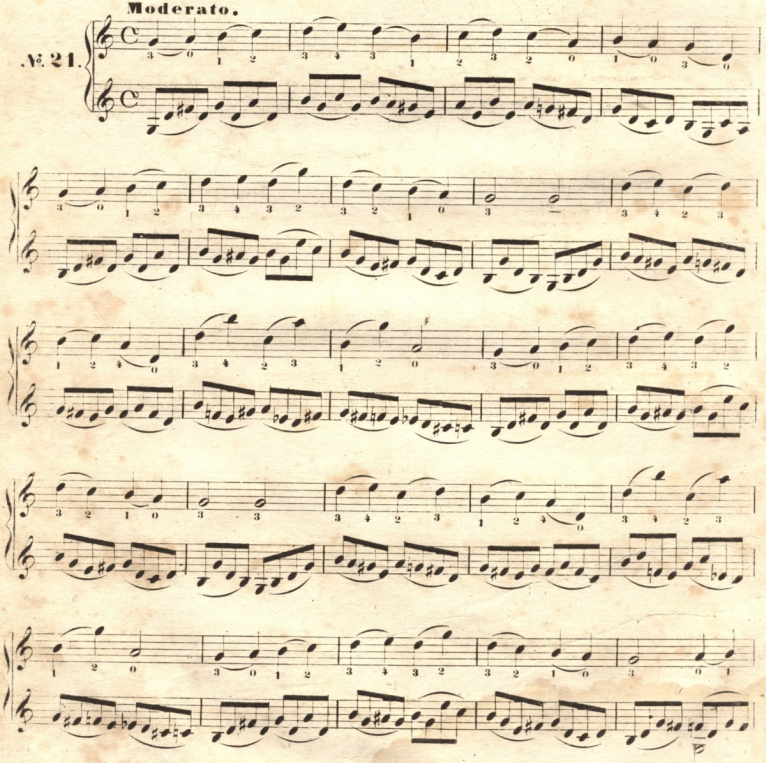

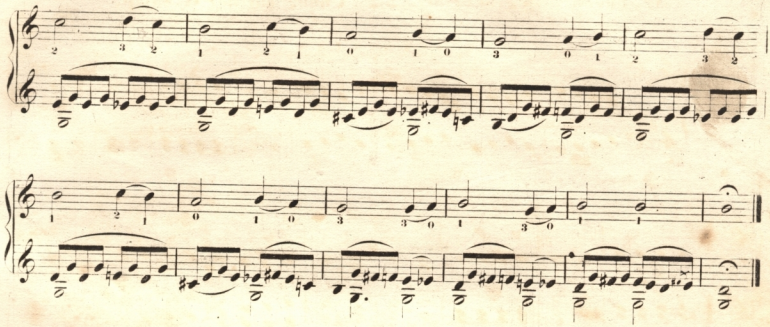

Az ujjak fekvése a húrokon.

A nyirettyü egész hosszával.

Campagnoli.

Lage der Finger auf den Saiten.

Mit ganzer Bogenlänge.

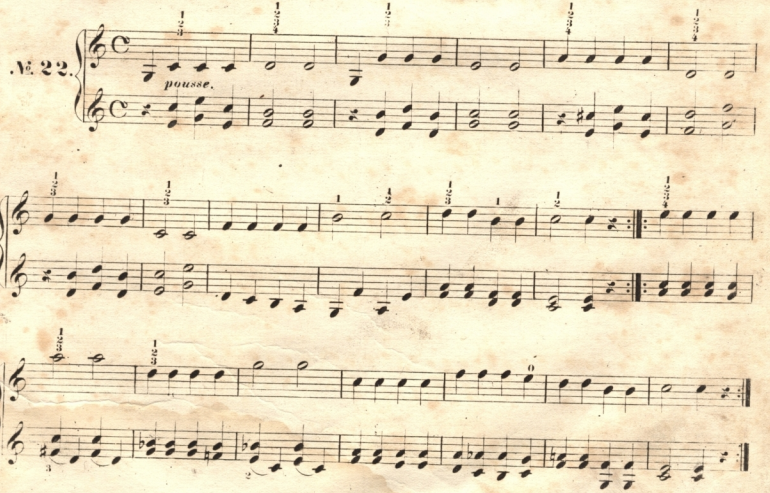

G-húron való gyakorlat. — Übung auf der G Saite.

№ 23.

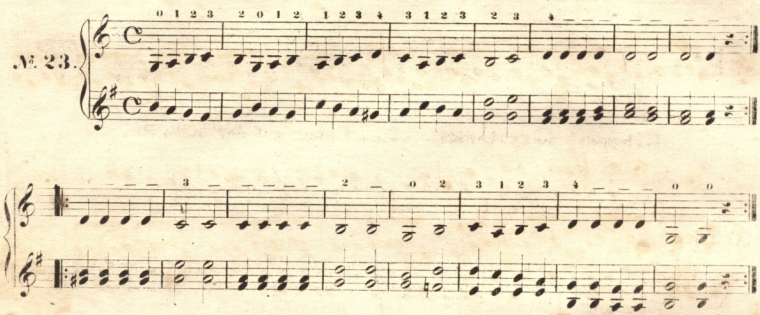

D-húron való gyakorlat. — Übung auf der D Saite.

№ 24.

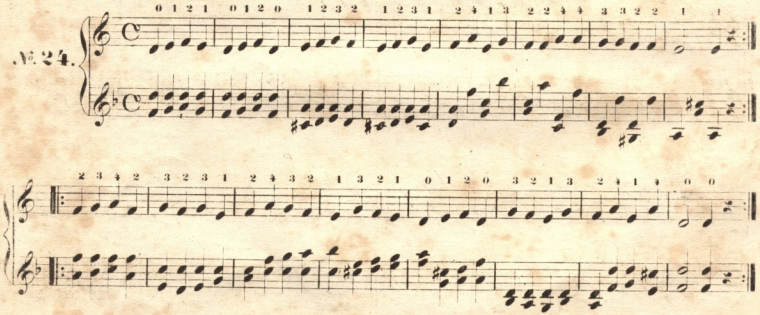

A-húron való gyakorlat. — Übung auf der A Saite.

№ 25.

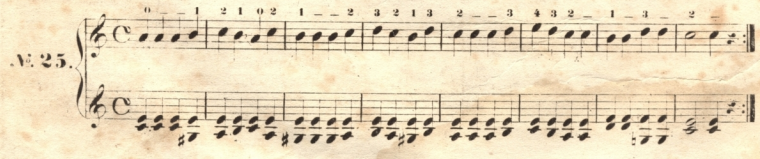

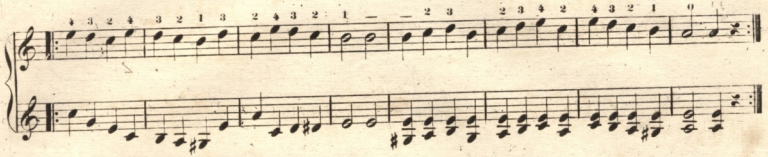

E-húron való gyakorlat. — Übung auf der E Saite.

№ 26.

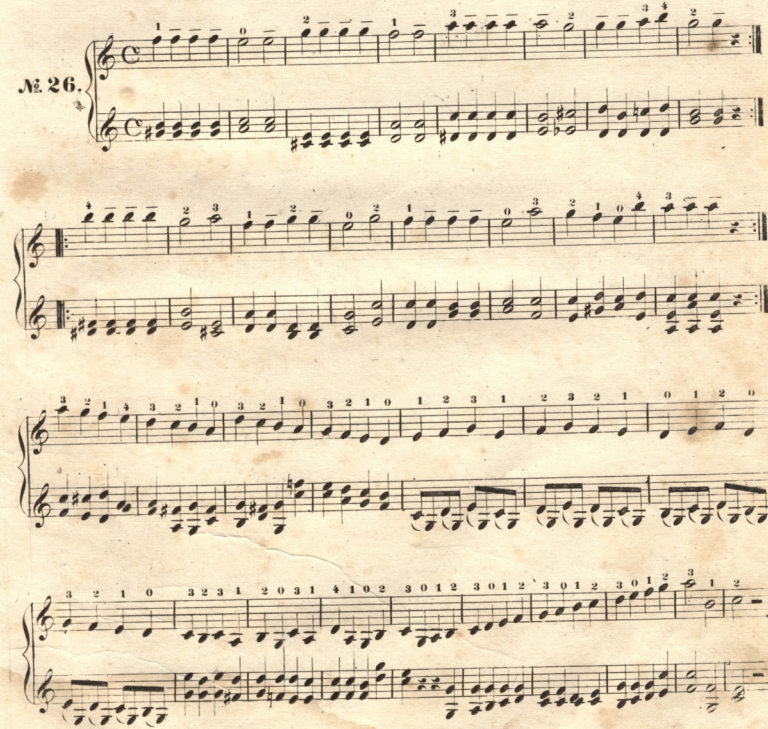

GYAKORLAT
fél- és negyedkótákban.

ÜBUNG
in halben und Viertelnoten.

№ 27.

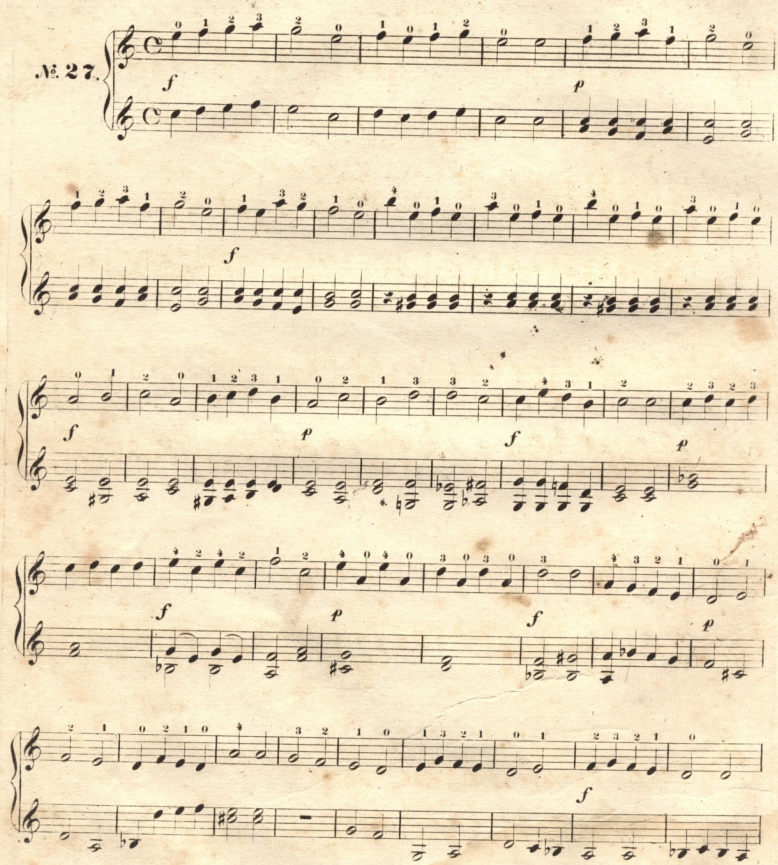

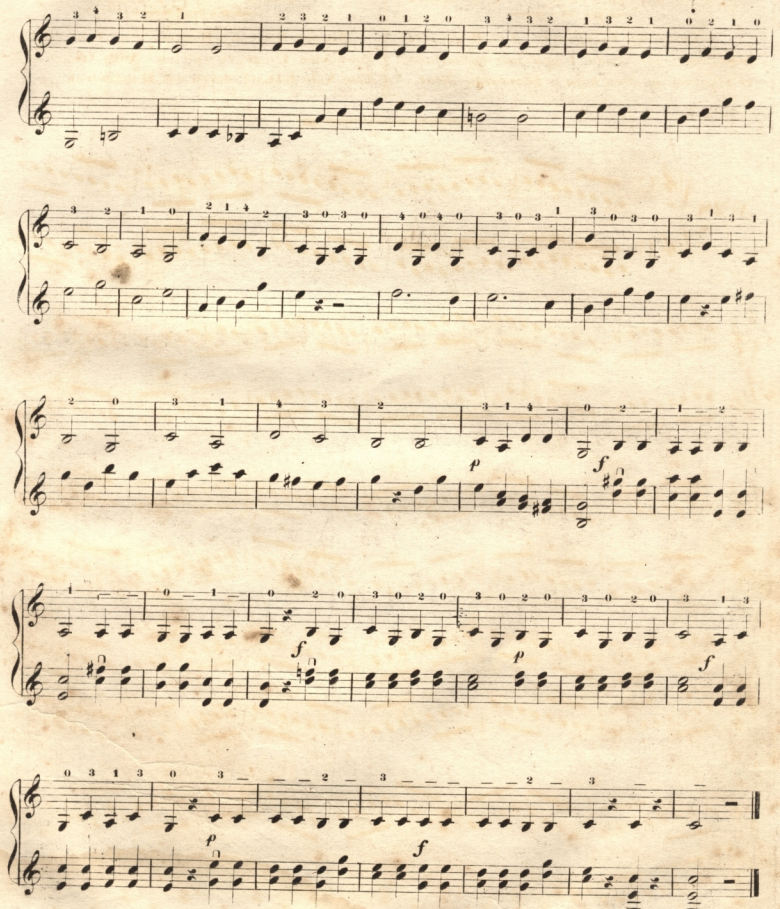

Nyolczadkótákban való gyakorlat.

A nyirettyű közepével _ A és B közötti hosszával _ játszandó. Úgy szinte választassék el élénken minden kóta a kézcsukló által.

Übung in Achtelnoten.

Mit der Mitte des Bogens, von *A* bis *B* bezeichneten Länge zu spielen. Auch trenne man jede Note lebhaft durch das Handgelenk.

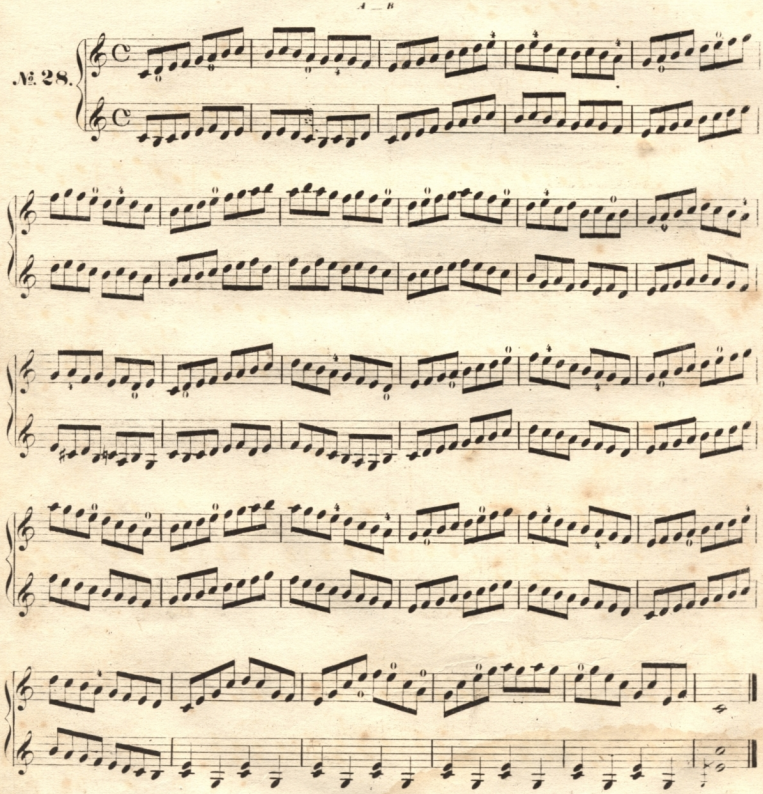

Ugyanazon gyakorlat
változtatott nyirettyühuzással.

Dieselbe Übung
mit verändertem Bogenstriche.

1.

2.

Az eddigi összes
gyakorlatok ismétlésére.

Für die Wiederholung
sämmtlicher vorhergehender Übungen.

Andantino.

№ 29.

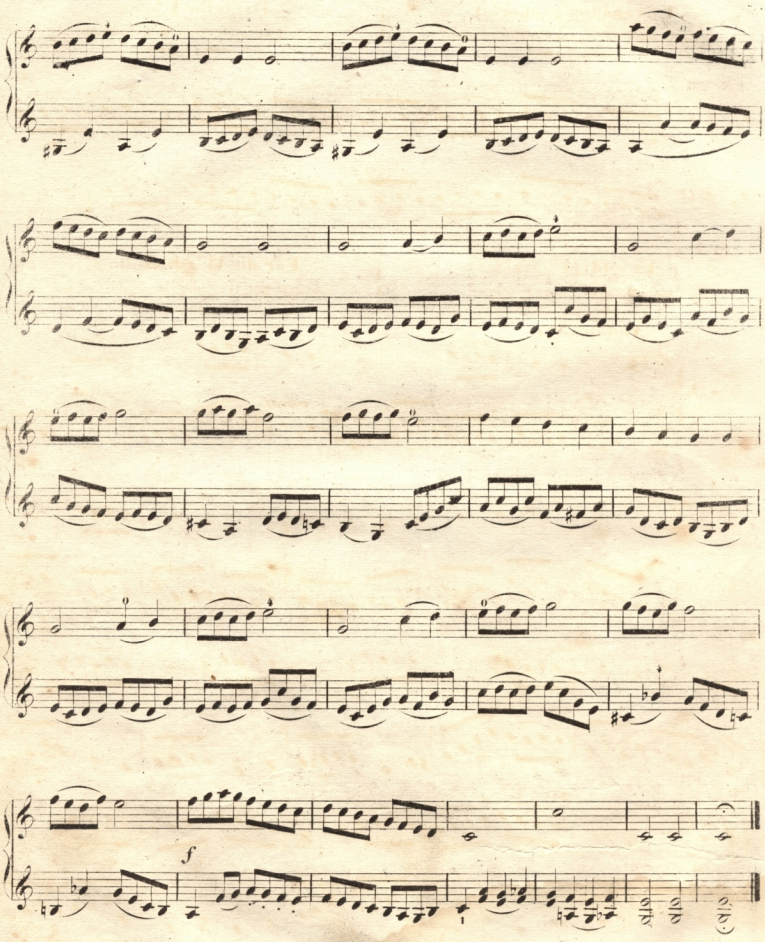
f

ETUDE. N°30.

Thema.

Var. 1.

Var. 2.

Var. 3.

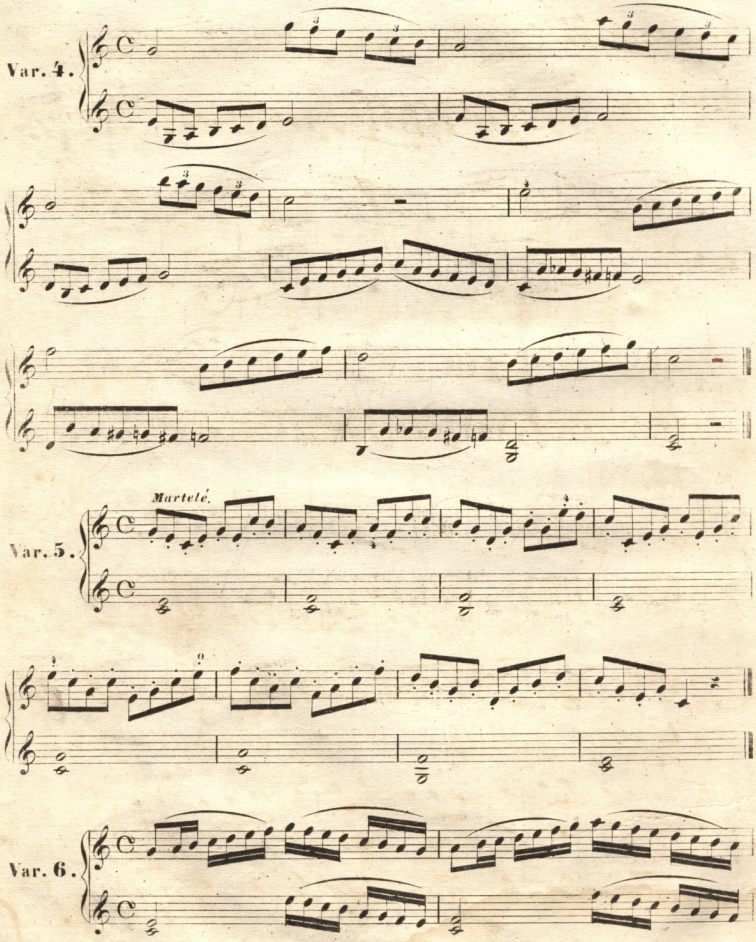
Var. 4.
Var. 5.
Martelé.
Var. 6.

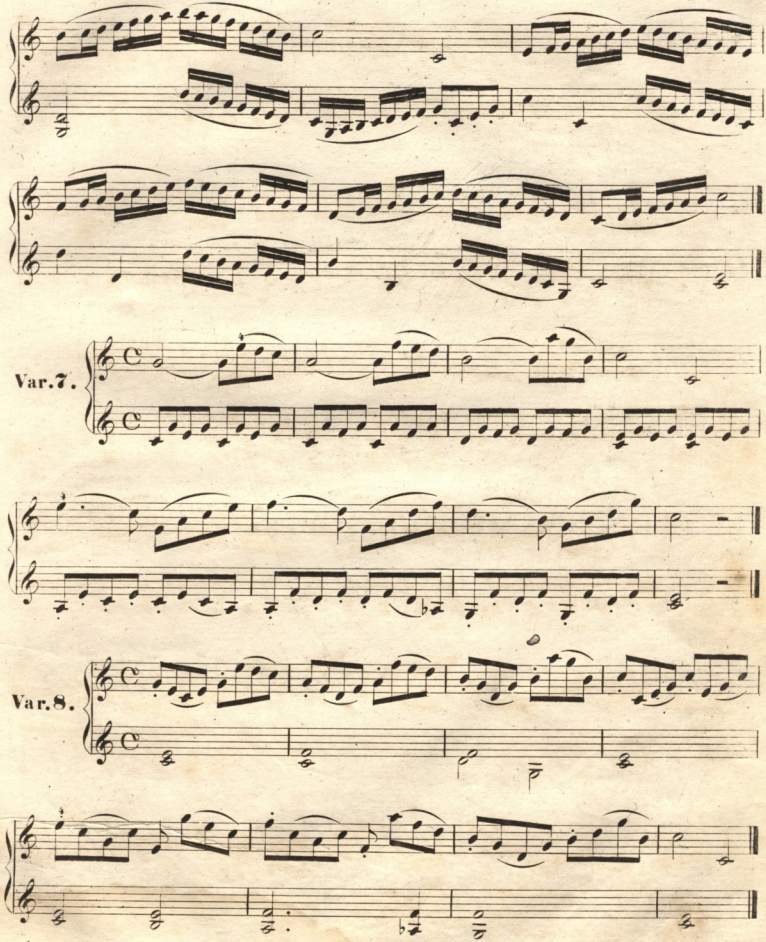
Var. 7.
Var. 8.

Var. 9.

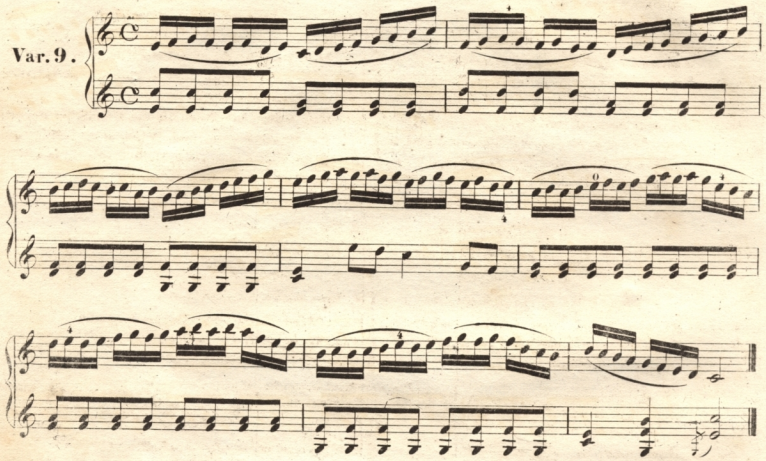

Var. 10.

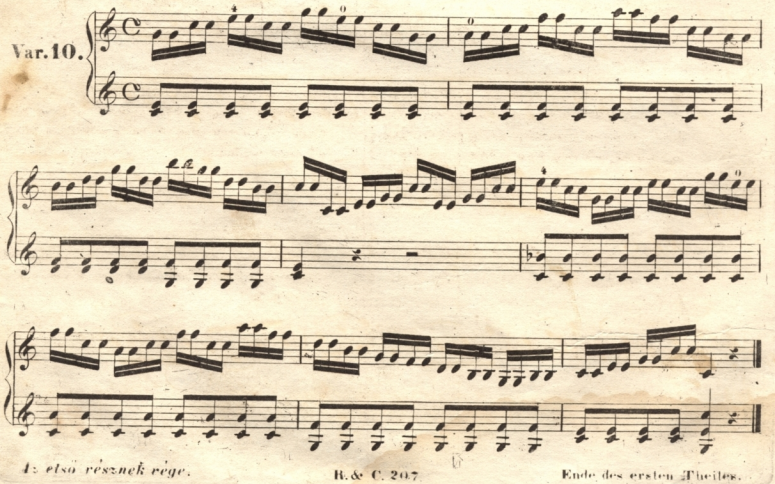

Az első résznek vége.

Ende des ersten Theiles.

A chromai cserejelekről.

Kérd: **Vannak é jelek, mellyek, ha a kóták elé tétetnek, ezek hangoztatását változtatják?**

Fel: **Igen, a hangok magasbitására, lejtésére és eredeti fekvésökbe ismétli visszahelyezésére a következő öt jelt találták fel, ugymint.**

1. Az egyszerü kereszt .	♯
2. az egyszerü Bé	♭
3. a kettös kereszt . . .	×
4. a kettös Bé	♭♭
5. a feloldójel	♮

Kérd: **Mire való az egyszerü kereszt?**

Fel: **Azon kótákat, mellyek előtt áll, fél hanggal magasbitja: p.o.**

e helyett: anstatt:

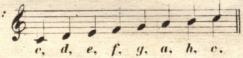

illy neveket kapnak: nennt man dieselben:

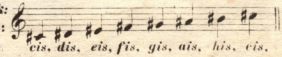

Fr. **Gibt es nicht Zeichen, welche, wenn sie den Noten vorgesetzt werden, die Wirkung haben, deren *Intonation* zu ändern?**

Ant. **Ja, man hat sowohl für die Erhöhung als für die Erniedrigung und Wiederherstellung der Töne in ihre ursprüngliche Lage folgende 5 Zeichen erfunden, nämlich:**

1. Das einfache Kreuz.	♯
2. Das einfache *B*.	♭
3. Das doppelte Kreuz.	×
4. Das doppelte *B*.	♭♭
5. Das Auflösungszeichen.	♮

Fr. **Wozu dient das einfache Kreuz?**

Ant. **Es erhöht die Noten, vor welchen es steht, um einen halben Ton. Z. B.**

Kérd: **Mire való az egyszerü Bé?**

Fel: **Azon kótákat, mellyek előtt áll, fél hanggal lejti: p.o.**

Fr. **Wozu dient das einfache *B*?**

Ant. **Es erniedrigt die Noten, vor welchen es steht, um einen halben Ton. Z. B.**

e helyett: anstatt:

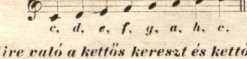

illy neveket kapnak: nennt man dieselben:

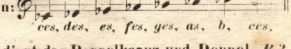

Kérd: **Mire való a kettös kereszt és kettös Bé?**

Fel: **A kettös kereszt magasbitja, és a kettös Bé lejti azon kótákat, mellyek előtt áll, két fél, vagyis egy egész hanggal; p.o.**

Fr. **Wozu dient das Doppelkreuz und Doppel-*B*?**

Ant. **Das Doppelkreuz erhöht, und das Doppel-*B* erniedrigt die Noten, vor welchen es gestellt ist, um zwei halbe oder einen ganzen Ton. Z. B.**

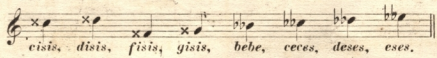

Kérd: **Mire való a feloldójel?**

Fel: **A magasbitást vagy lejtést feloldja és visszahelyezi a hangot első fekvésébe; p.o.**

Fr. **Wozu dient das Auflösungszeichen?**

Ant. **Es löst die Erhöhung oder Erniedrigung, und stellt den Ton in seiner ersten Lage wieder her. Z. B.**

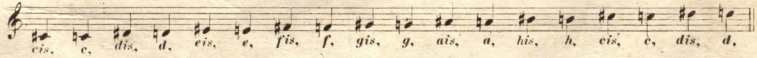

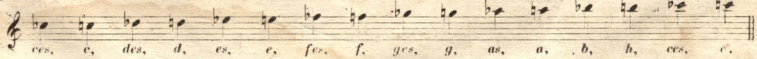

Ha pedig a × vagy 𝄫 által ketszeresen magasbitott vagy tejtett kötát csak félhanggal akarjuk visszavezetni, akkor ez a következő módon jelettetik:

Will man aber die durch das × oder 𝄫 zweimal erhöhte oder erniedrigte Note nur um einen halben Ton zurückgeführt haben, so bezeichnet man dieses auf folgende Art, als:

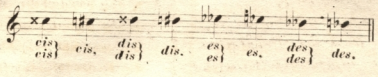

A hanglépcsőkről és hangnemekről.

Kérd: Mi határozza meg valamelly lépcsőnek hangnemét?

Fel: Az alaphang, mellyre ezen lépcső épitve van.

Kérd: Mit nevezünk kemény hanglépcsőnek?

Fel: Azt, hol a két félhang a 3ik és 4ik s a 7ik és 8ik fok közt létezik.

Von den Tonleitern und den Tonarten.

Fr. Was bestimmt die Tonart einer Leiter?

Ant. Der Grundton, auf welchen diese Leiter gebaut ist.

Fr. Was nennt man harte Tonleiter?

Ant. Diejenige, wo die beiden halben Töne sich zwischen der 3ten und 4ten und zwischen der 7ten und 8ten Stufe befinden.

Kemény hanglépcső.

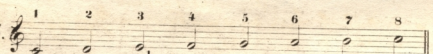

Harte Tonleiter.

Kérd: Mit nevezünk lágy hanglépcsőnek?

Fel: Azt, hol az első félhang a 2ik és 3ik fok közt létezik.

Fr. Was nennt man weiche Tonleiter?

Ant. Diejenige, wo der erste halbe Ton zwischen der 2ten und 3ten Stufe sich befindet.

Lágy hanglépcső.

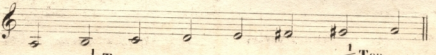

Weiche Tonleiter.

Kérd: Van e minden dur-hangnemnek rokon moll-hangneme is?

Fel: Igen, és ezeknek ugyanazon előjelzésök van mint a dur-hangnemeknek.

Kérd: Hogyan ismerni meg a dur-hangnemet, ha keresztek előjelezvék?

Fel: Az utolsó előjelzett keresztnél egy fokkal magasabban álló hang által.

Kérd: Hogyan ismerni meg a hangnemet, ha Bé-k előjelezvék?

Fel: Az utolsó előjelzett Bé-nél öt fokkal magasabban álló hang által.

Fr. Hat nicht jede *Dur*-Tonart auch ihre verwandte *Moll*-Tonart?

Ant. Ja, sie haben dieselbe Vorzeichnung, wie die *Dur*-Tonarten.

Fr. Wie erkennt man die harte Tonart, wenn Kreuze vorgezeichnet sind?

Ant. Durch den um eine Stufe höher stehenden Ton des letzt vorgezeichneten Kreuzes.

Fr. Wie erkennt man die Tonart, wenn *B*'s vorgezeichnet sind?

Ant. Durch den vom letzt vorgezeichneten *B* um fünf Stufen höher stehenden Ton?

Kérd: Hogyan ismerni meg a rokon moll-hangnemet?

Fel: Ha az ember a dur-hangnemtől kezdve három fokkal lejebb megy.

Kérd: Hová tétetnek a keresztek és Bé-k?

Fel: A keresztek és Bé-k közvetlenül a kulcs után tétetnek, és általok jeleltetik a zenemű hangneme; ezek eredtek és növekednek emelkedő és temenő ütődsorozatban.

Fr. Wie erkennt man die verwandte *Moll*-Tonart?

Ant. Wenn man von der *Dur*-Tonart an gerechnet, drei Stufen abwärts geht.

Fr. Wo werden die Kreuze und *B's* hingesetzt?

Ant. Die Kreuze und *B's* werden unmittelbar nach dem Schlüssel gesetzt, und durch sie die Tonart des Musikstückes bezeichnet; sie entstehen und vermehren sich in auf- und absteigender *Quinten*folge.

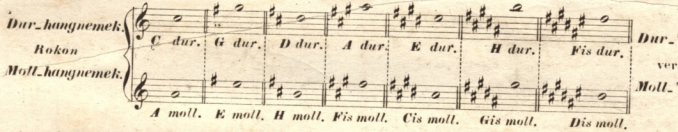

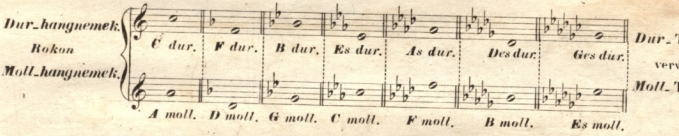

Hanglépesö C-dúrban.

A nyirettyü változásának észrevétele szorgalmasan kerülendö.

Tonleiter in C dur.

Die Wahrnehmung des Wechsels der Bogenstriche muss sorgfältig vermieden werden.

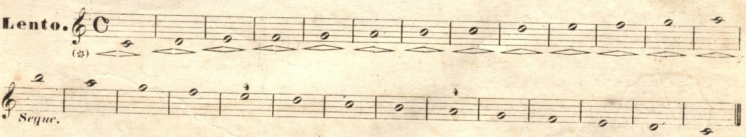

(✠) ——— jegyekkel a hangnak fel- vagy leduzzadása jeleltetik; *Segue* annyit tesz: a kijelelt módorban tovább folytatni.

Jegyzet.

Ha valljon valamelly zenemü kemény vagy rokon hangnemére van e téve, azt a tanulónak csak gyakorlott füle tanulja meg idövel az elsö ütenyek eljátszása után megkülönböztetni.

(✠) Durch das Zeichen ——— wird das An- und Abschwellen des Tones angezeigt; *Segue* bedeutet in der angezeigten Weise fortzufahren.

Anmerkung.

Ob ein Musikstück in einer harten oder seiner verwandten Tonart gesetzt ist, kann nur das geübte Ohr des Schülers, nachdem er die ersten Takte ausgeführt, mit der Zeit unterscheiden lernen.

Leczke

negyed- és kötött nyolczadkótákban.

A nyirettyű egész hosszával és minden kóta a kézcsuklónak oda ütődésével erősen játszandó.

Lection

in Viertel- und gebundenen Achtelnoten.

Mit ganzer Bogenlänge und jede Note mit dem Handgelenk scharf anstossend.

Moderato.

№ 31.

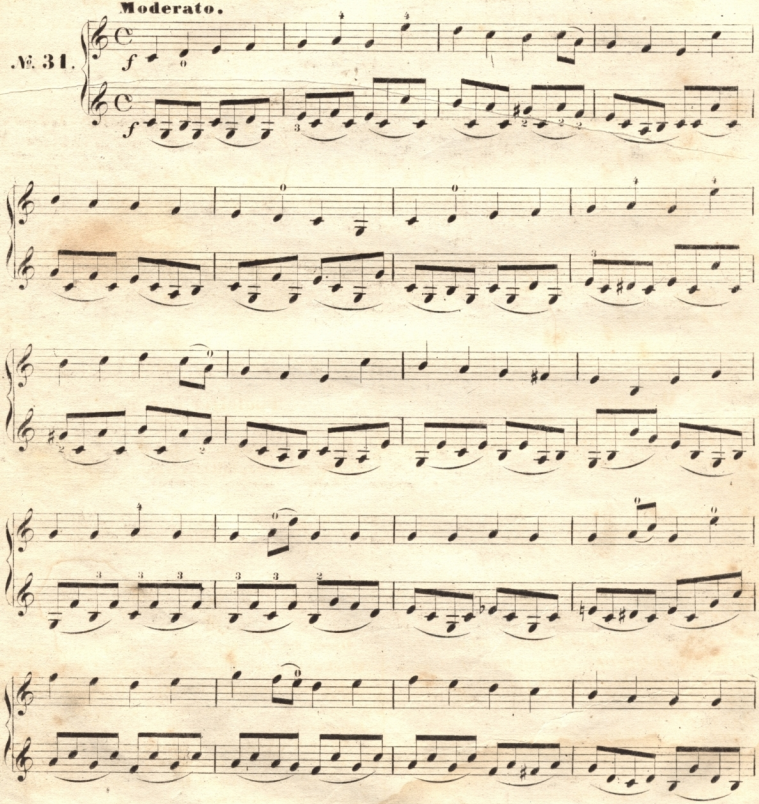

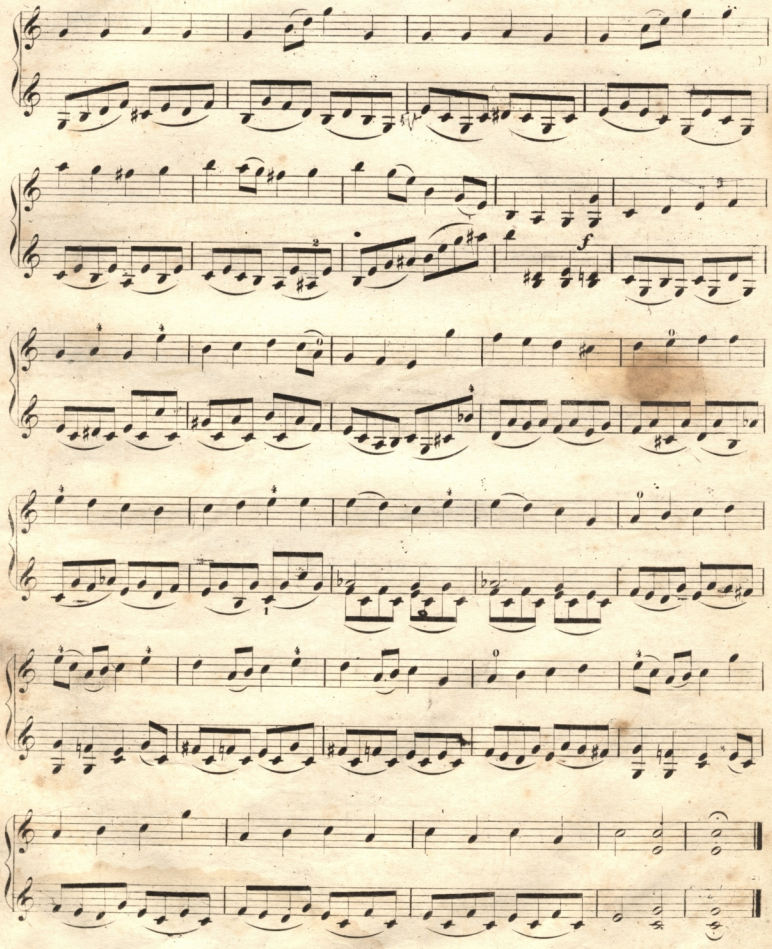
f

Hanglépesö A-mollban.

C-durnak rokon hangneme.

Tonleiter in A moll.

Verwandte Tonart von *C dur.*

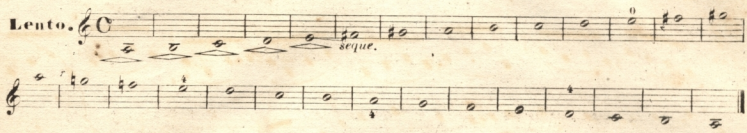

GYAKORLAT
kötött nyolczad-kótákban.

A négy kötött nyolczadkóta ugyan-annyi nyirettyühúzást kap, mint a félkóták.

ÜBUNG
in gebundenen Achtelnoten.

Die vier gebundenen Achtelnoten erhalten eben so viel Bogenstriche wie die halben.

Allegro moderato.

№ 32.

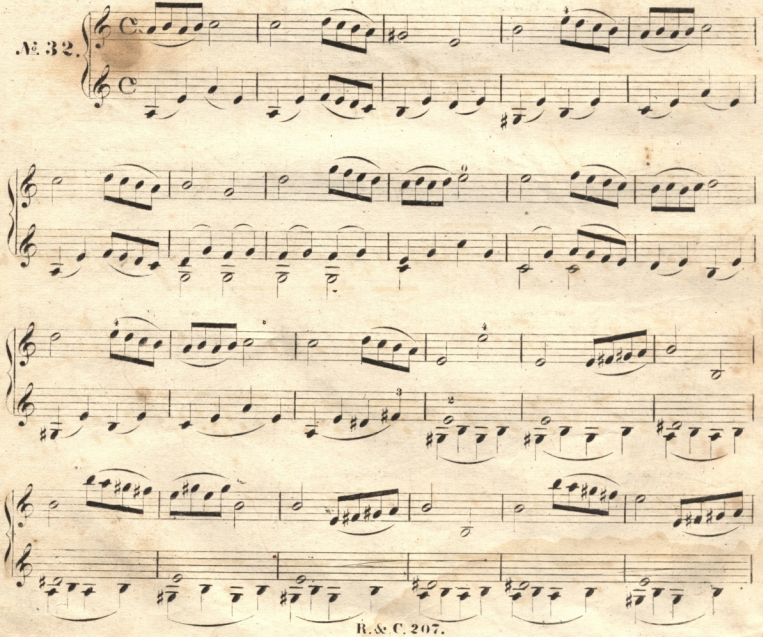

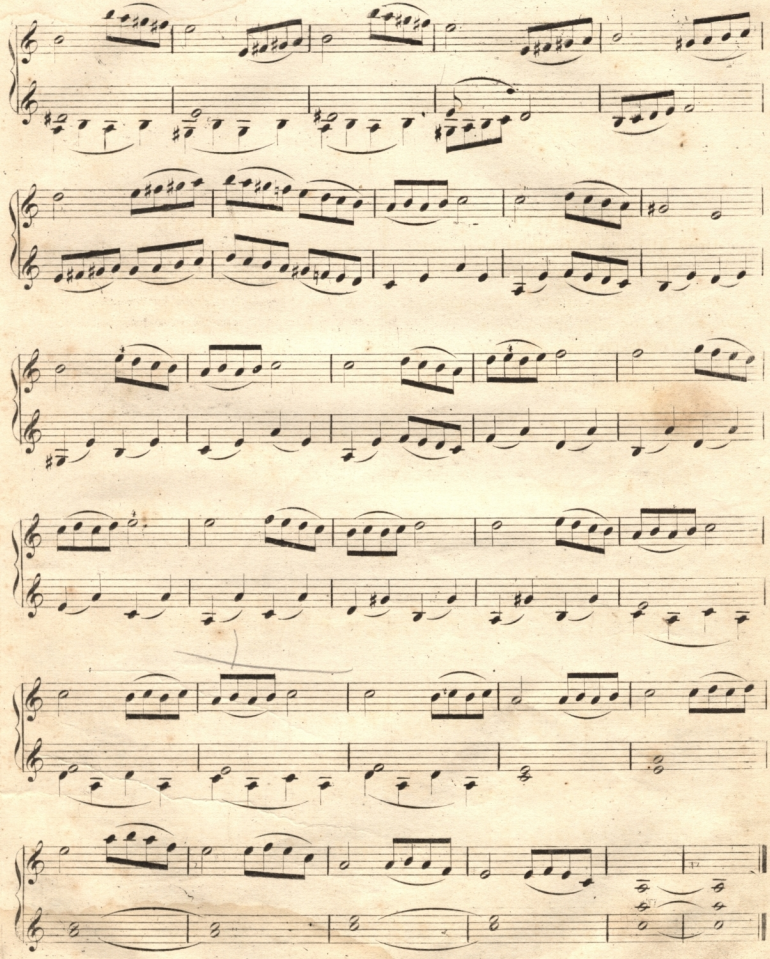

Hanglépesö G-durban.
Előjelzés: egy kereszt.

Tonleiter von G dur.
Vorzeichnung: Ein Kreuz.

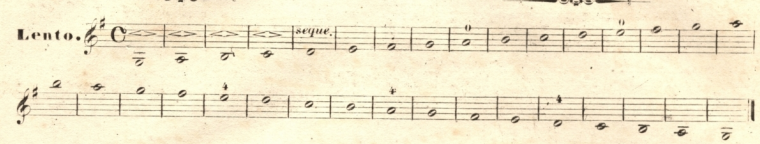

GYAKORLAT
több kótának felváltott kötésére és pattantására.

Két kötött nyolczad-kóta épen annyi nyi-vettyühúzást kap mint egy negyed.
A nyirettyü egész hosszával.

ÜBUNG
für das abwechselnde Binden und Abstossen mehrerer Noten.

Die zwei gebundenen Achtelnoten erhalten eben so viel Bogenstriche wie die Viertel.
Mit ganzer Bogenlänge.

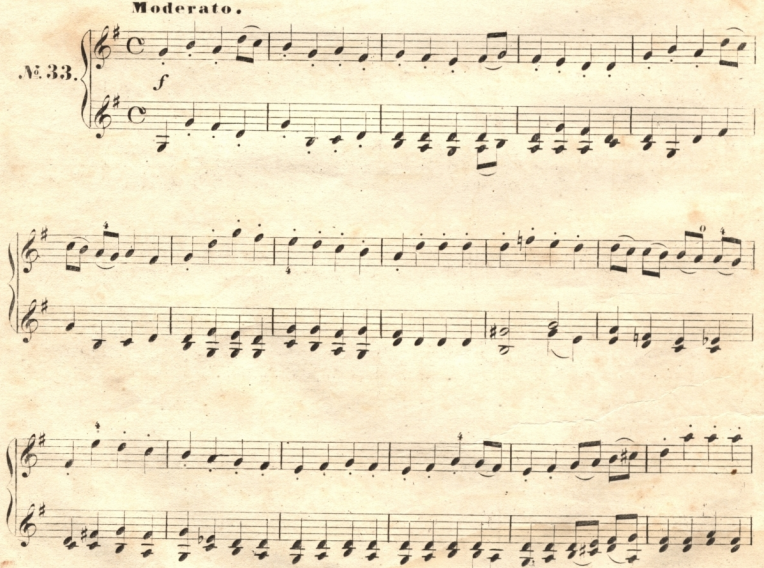

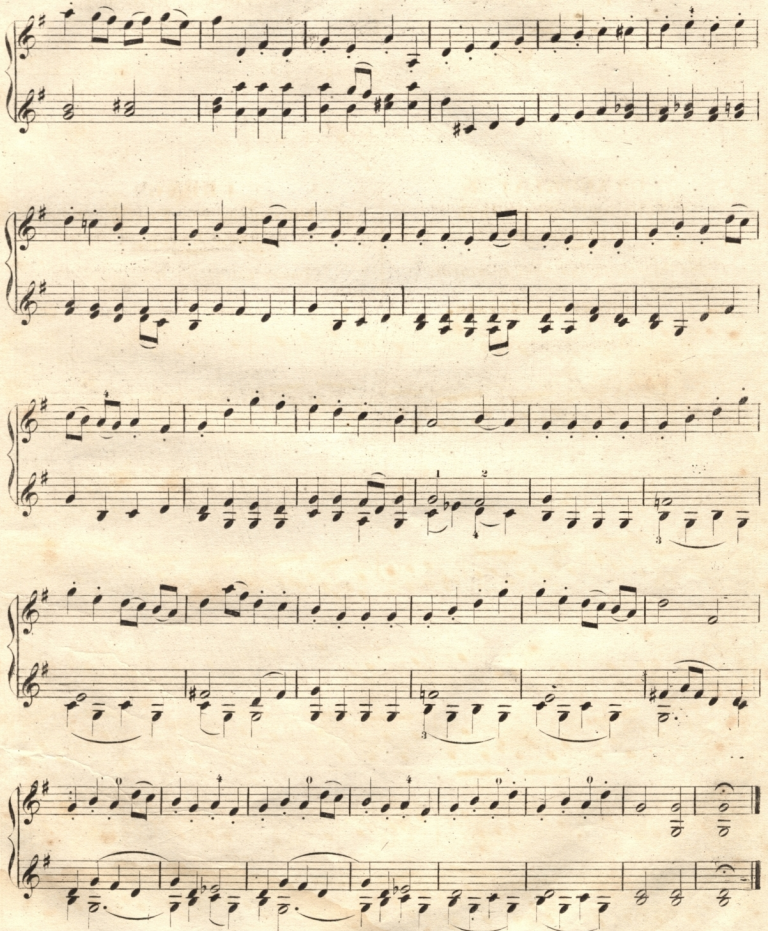

Hanglépesö E-mollban.
G-durnak rokon hangneme.

Tonleiter von E moll.
Verwandte Tonart von *G dur*.

Lento.

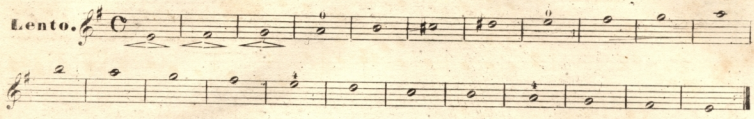

GYAKORLAT
a kóta melletti pontnak használásával.

Mindig a nyirettyü egész hosszával.

ÜBUNG
mit Anwendung des Punktes neben den Noten.

Immer mit ganzer Bogenlänge.

Allegro moderato.

№ 34.

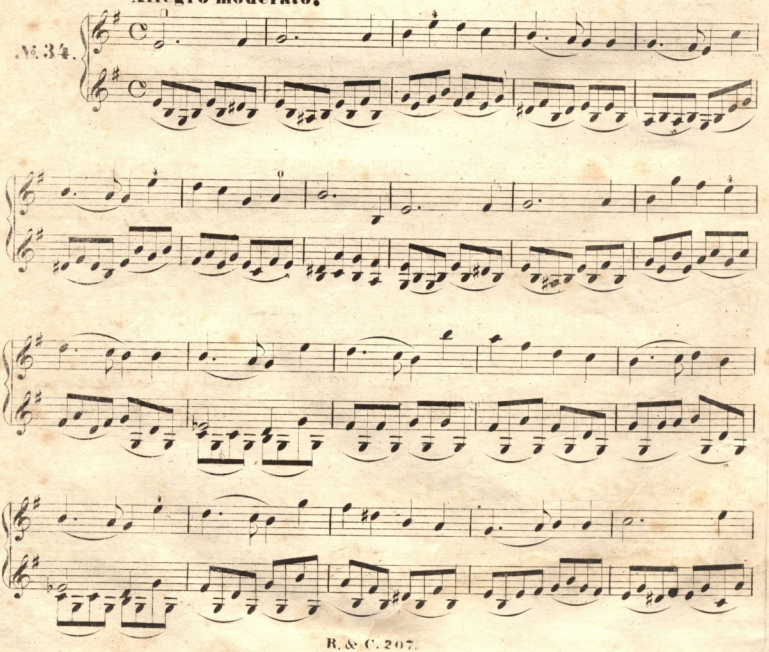

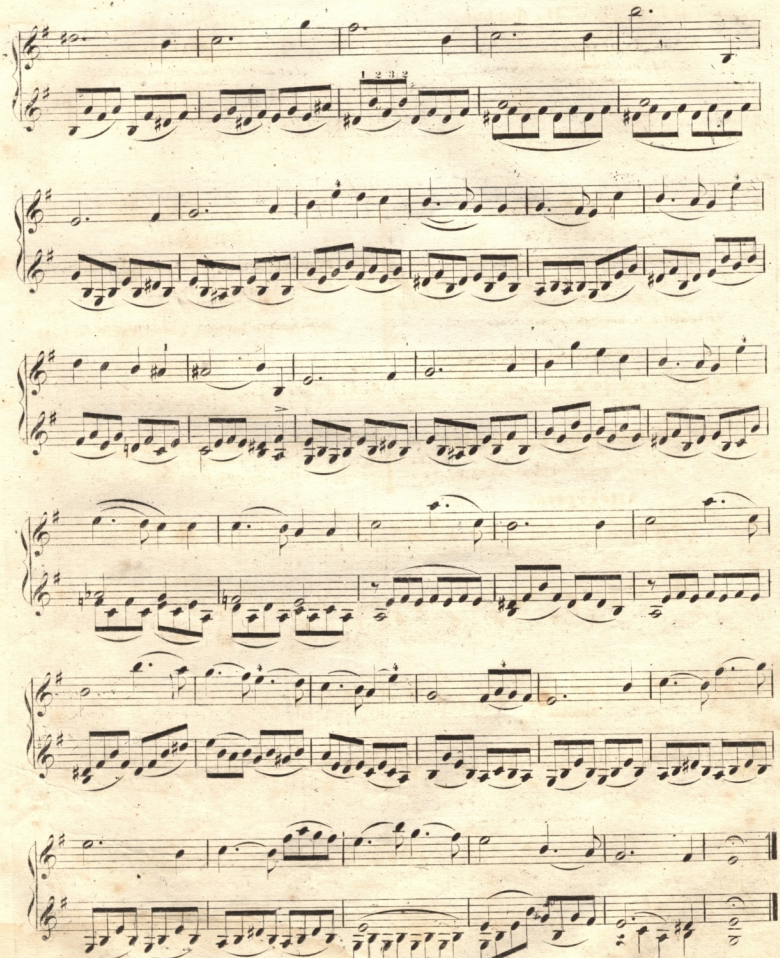

Hanglépcső D-durban.

Előjelzés: két kereszt.

Tonleiter von D dur.

Vorzeichnung: Zwei Kreuze.

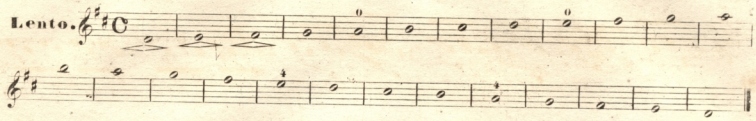

A hangkapocsról.

(Tört kóták.)

Kérd: Mit nevezünk hangkapocsnak?

Felel: Ez összeköttése két egyenlő hangnak, mellyeknek elseje a rosz, másodika a jó ütemrészre esik.

Von den Synkopen.

(gebrochene Noten.)

Fr. Was nennt man *Synkope*?

Ant. *Synkope* nennt man die Bindung zweierglei chen Töne, deren erster auf den schlechten, der zweite auf den guten Takttheil fällt.

Példa különféle hangkapocsra.

Beispiel verschiedener *Synkopen*.

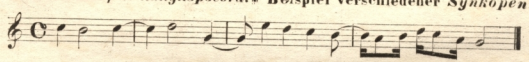

Hangkapcsok feletti gyakorlat.

A nyirettyű egész hosszával.

Übung für die Synkopen.

Mit ganzer Bogenlänge.

Allegretto.

№ 35.

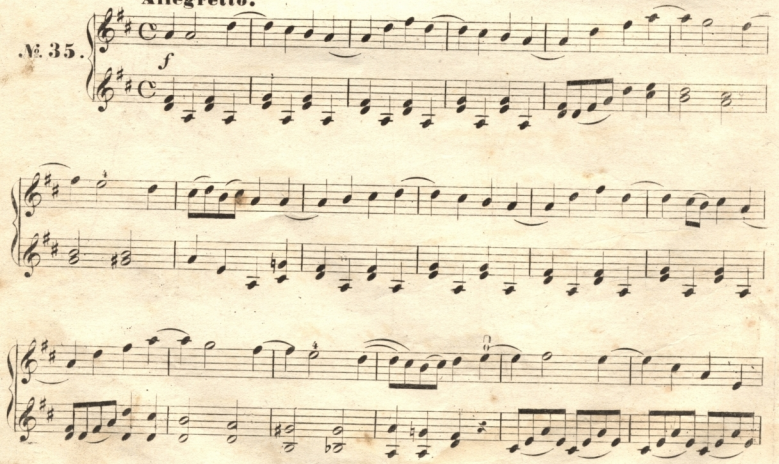

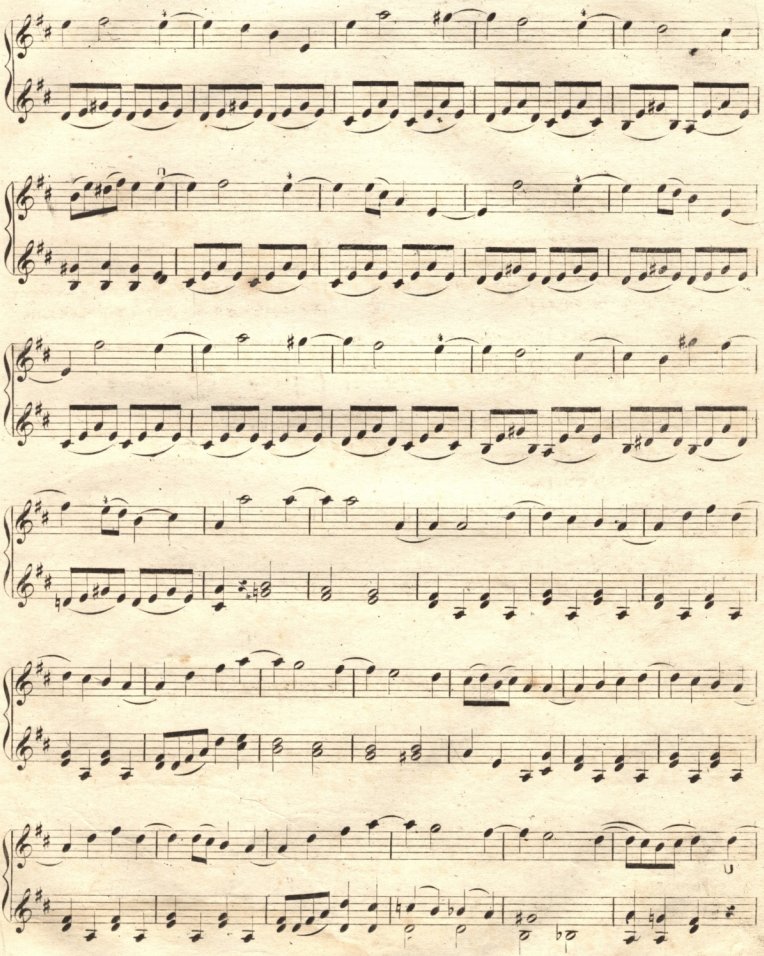

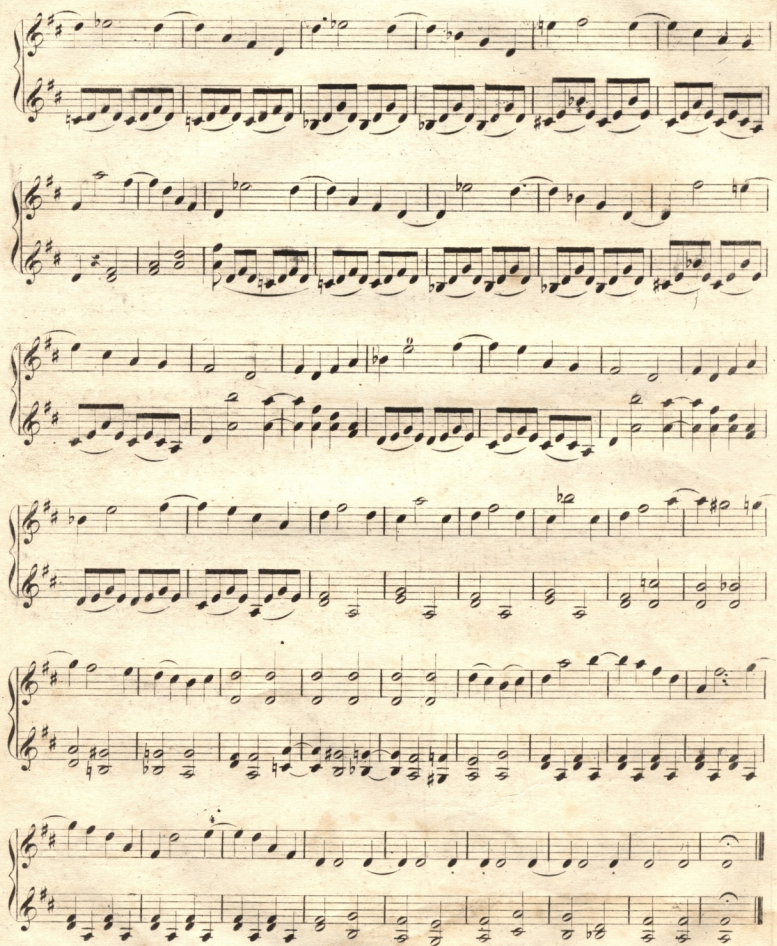

Hanglépcső H-mollban.

D-durnak rokon hangneme.

Tonleiter von H moll.

Verwandte Tonart von *D dur*.

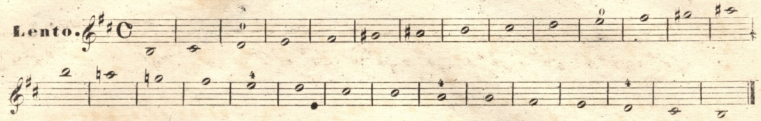

GYAKORLAT
pontozott kótákban.

A pontozott kóta felhuzással vétetik, és a nyirettyü heggyével kezdetik meg. A rövidebb kóta olly sebes lehuzással vétetik, hogy a nyi-rettyü a következő kótára ismét előbbi helyén legyen.

ÜBUNG
in punktirten Noten.

Die punktirte Note wird mit dem Hinaufstrich genommen, und mit der Spitze des Bogens angesetzt. Die kürzere Note wird mit so raschem Herunterstrich genommen, dass der Bogen sich für die folgende Note wieder an seiner ersten Stelle befindet.

Allegro.

№ 36.

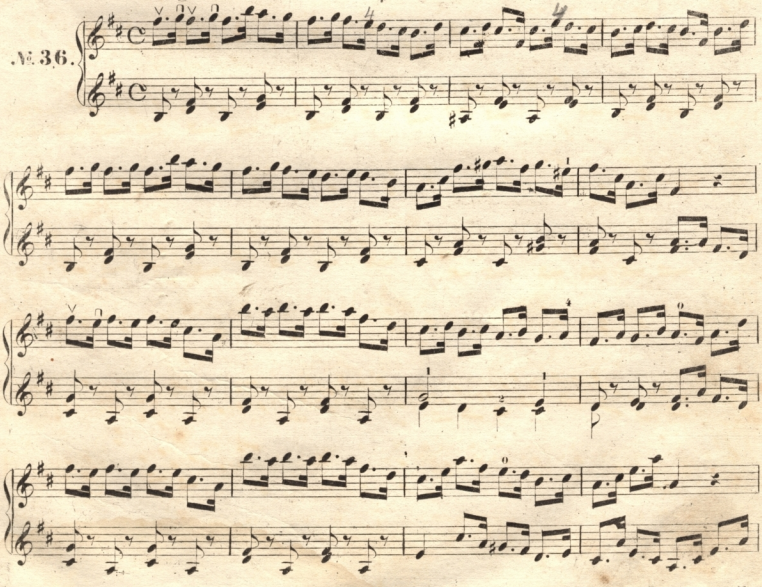

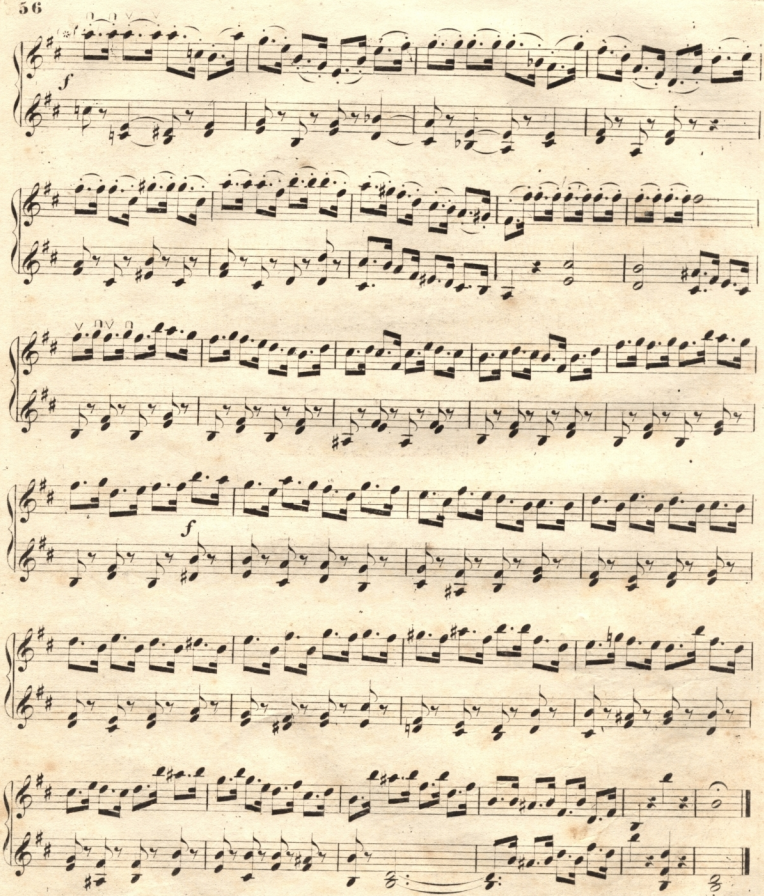

(*) *Itt mind a két kóta egyszerre egy húzással vétetik. A ugyirettyü küzel a kápához feltéve, mint előbb is majdnem hegyéig jut, mi mellett a húrokat elhagyni nem szabad.*

(*) Hier werden die beiden Noten zugleich in einem Striche genommen. — Der Bogen nahe am Frosche angesetzt, gelangt wie früher auch beinahe bis zur Spitze, und darf dabei die Saiten nicht verlassen.

GYAKORLATOK

valamennyi térközben és a különféle nyirettyühúzásban való jártasság megszerzésére.

Campagnoli.

ÜBUNGEN

um vertraut zu werden in sämmtlichen *Intervallen* und in verschiedenartigen Bogenstrichen.

Campagnoli.

Secunden Etude.

Andante.

№ 37.

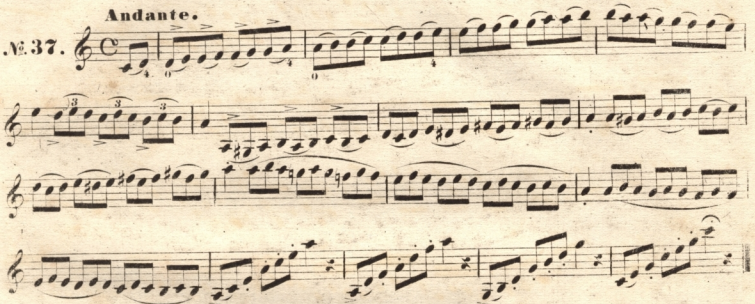

Terzen Etude.

Allegro moderato.

№ 38.

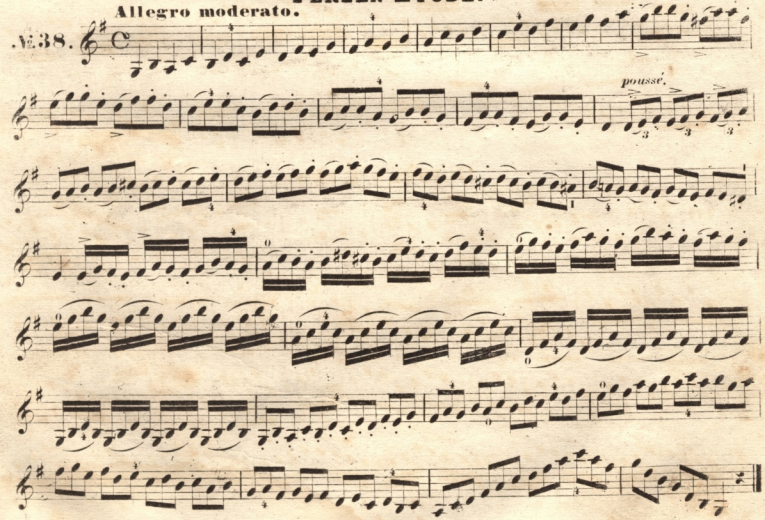

Quarten Etude.

Maestoso.

№ 39.

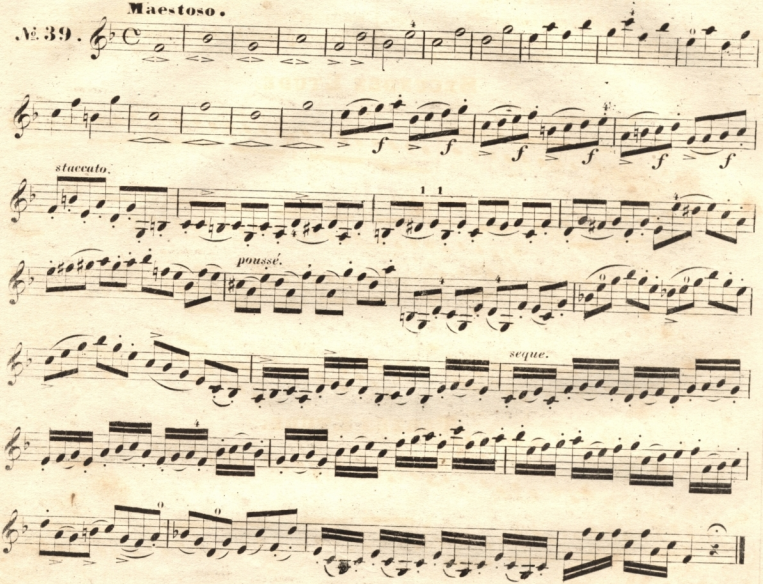

Quinten Etude.

Allegro con spirito.

№ 40.

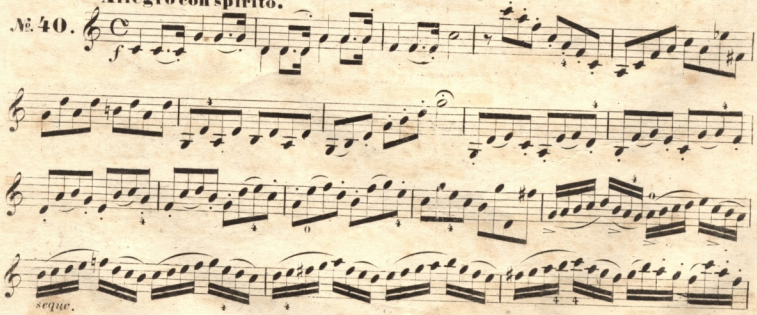

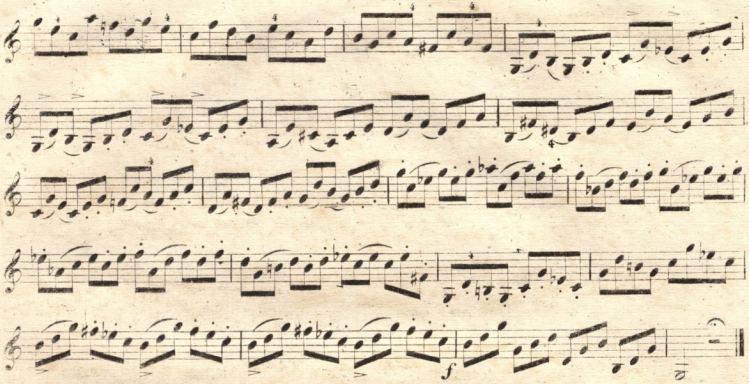

SEXTEN ETUDE.

Allegro non troppo.

№ 41.

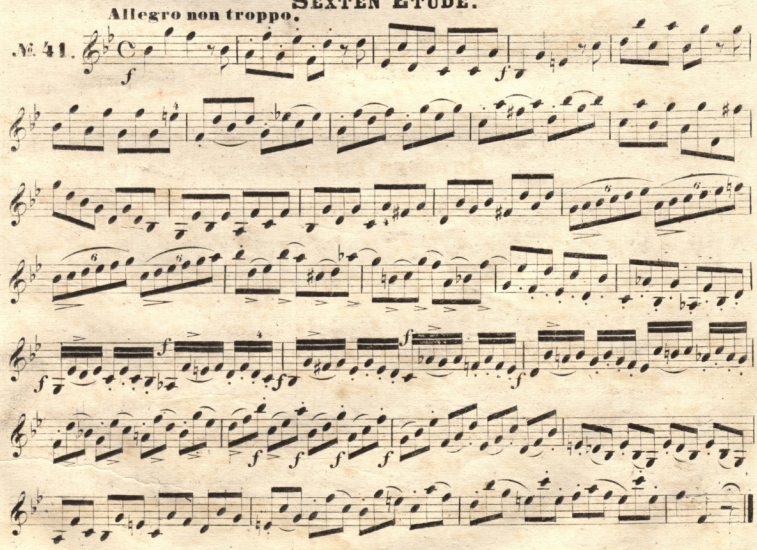

Septimen-Etude.

Allegro giusto.

№ 42.

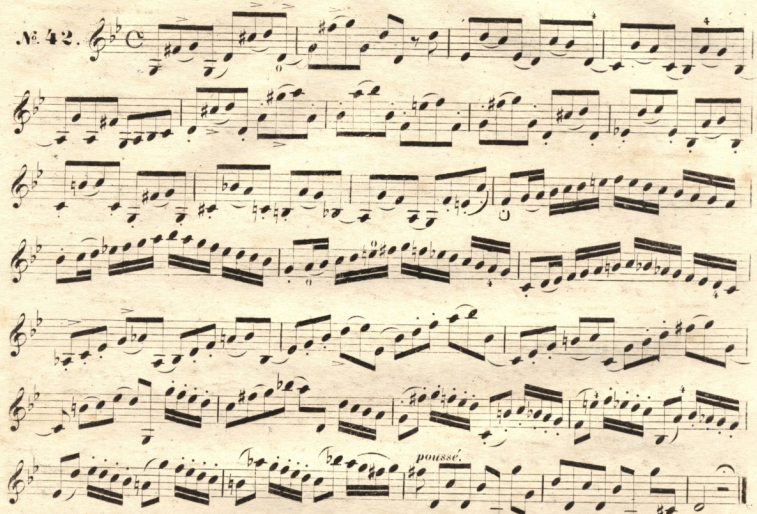

Octaven Etude.

Allegro con fuoco.

№ 43.

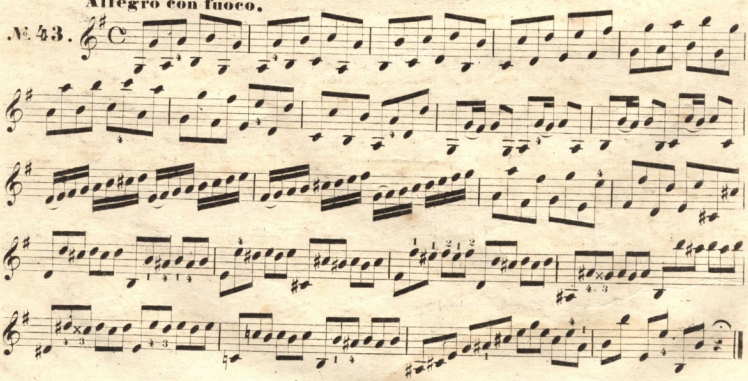

NONEN ETUDE.

Allegro agitato.

№ 44.

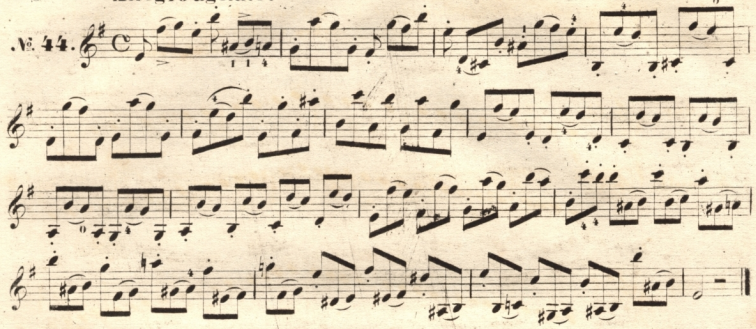

Allegro brillante. **DECIMEN ETUDE.**

№ 45.

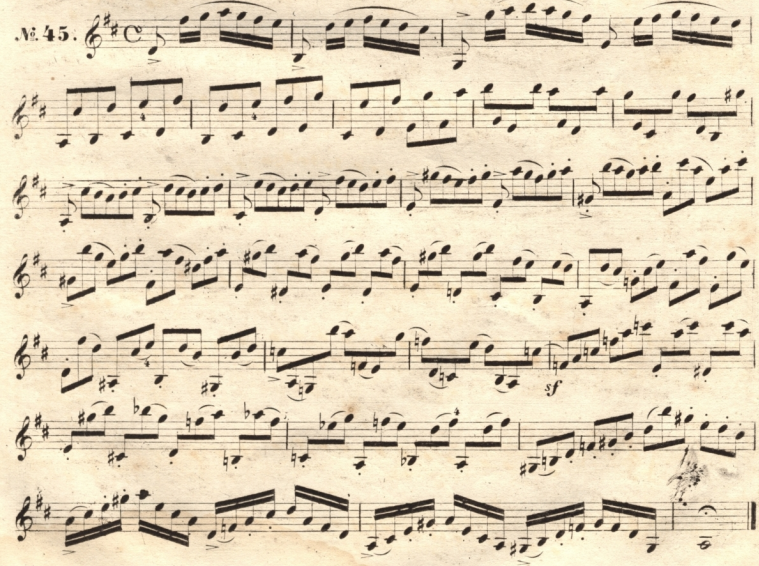

HANGLÉPCSÖK.

A nyirettyü egész hosszával, erősen elpattantva, a nélkül, hogy a húrokról fetrétetnék.

SCALEN.

Mit ganzer Bogenlänge fest abgestossen, ohne solchen von den Saiten auf zu heben.

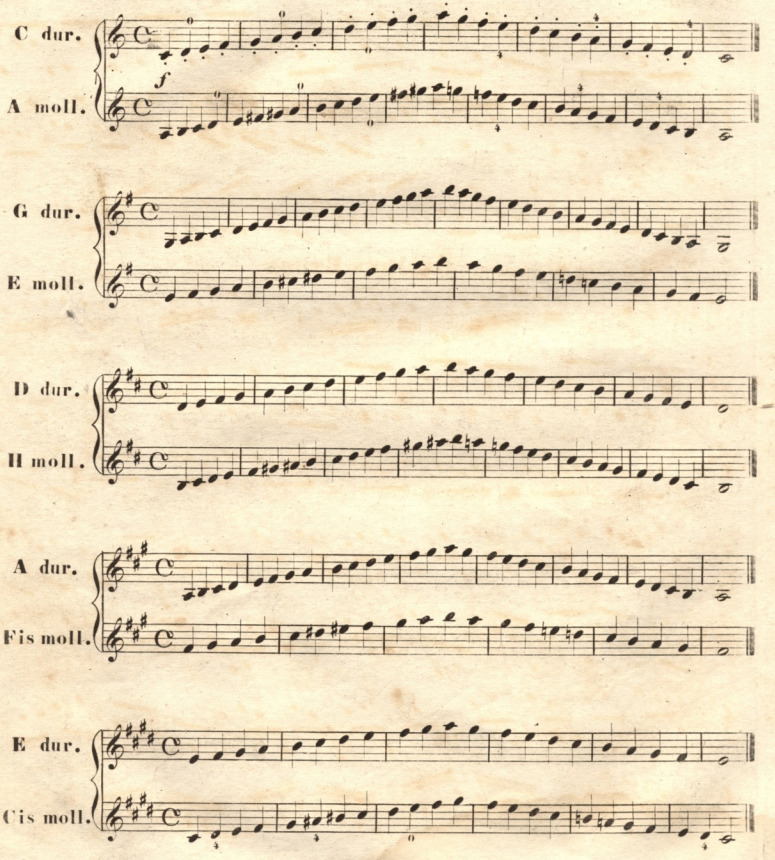

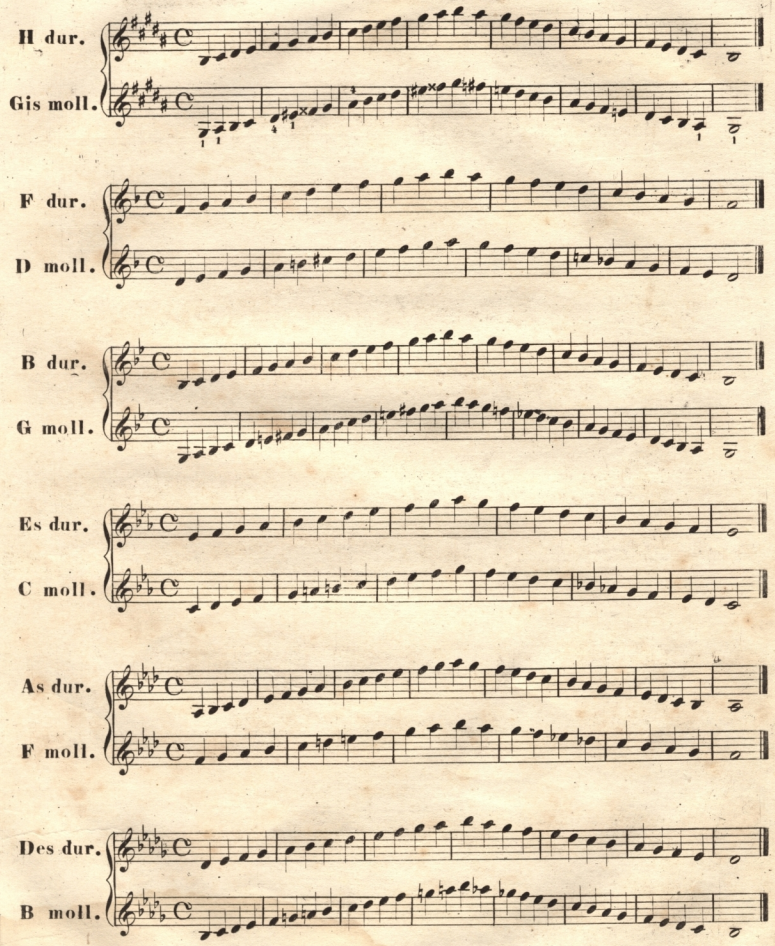
H dur.
Gis moll.
F dur.
D moll.
B dur.
G moll.
Es dur.
C moll.
As dur.
F moll.
Des dur.
B moll.

Második fekvés.

Eddig minden gyakorlat az első fekvésben, azaz a mély

G *től* H *ig*

eszközöltetett; miután pedig a hegedünek 5 nyolczadnyi hangterjelme van,

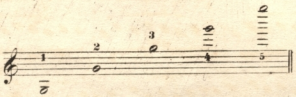

Különböző fekvésekre van szükség, hogy a magas hangok jelettethessenek. Ha a kéz egy fokkal feljebb mozdíttatik, úgy hogy az első ujj a másodiknak helyére jut, akkor a játszó természetesen a második

fekvésben *nál* *van a harmadikban*

a negyedikben és a többi fekvésekben szintugy.

Hanglépeső a második fekvésben.

Zweite Lage.

Bis hieher wurden alle Übungen in der ersten Lage, d. h. von dem tiefen

G 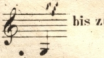 **bis zum** *H*

ausgeführt; da jedoch die *Violine* **einen Tonumfang von 5** *Octaven* **hat,**

bedarf man verschiedener Lagen, um die hohen Töne zu erreichen.

Rückt man mit der Hand um eine Stufe höher, so dass der erste Finger an die Stelle des zweiten gelangt, so ist man natürlich in der

zweiten Lage **auf** **in der 3ten auf**

in der 4ten u.s.w. bei den übrigen Lagen.

Tonleiter in der 2ten Lage.

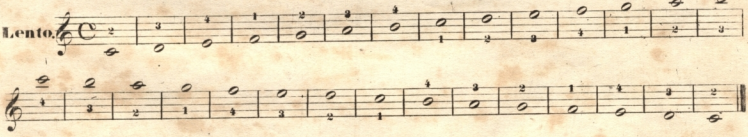

GYAKORLAT.

ÜBUNG.

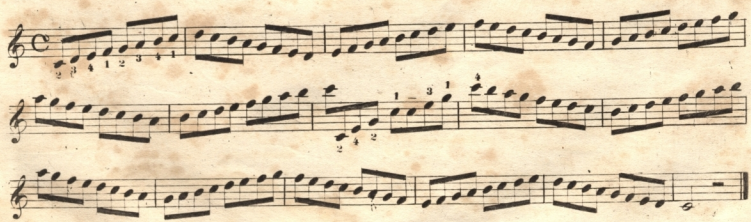

GYAKORLAT ARRA,
hogy a kéz a második fekvésben tétessék fel.

ÜBUNG,
um die Hand zu gewöhnen, in der zweiten Lage aufzusetzen.

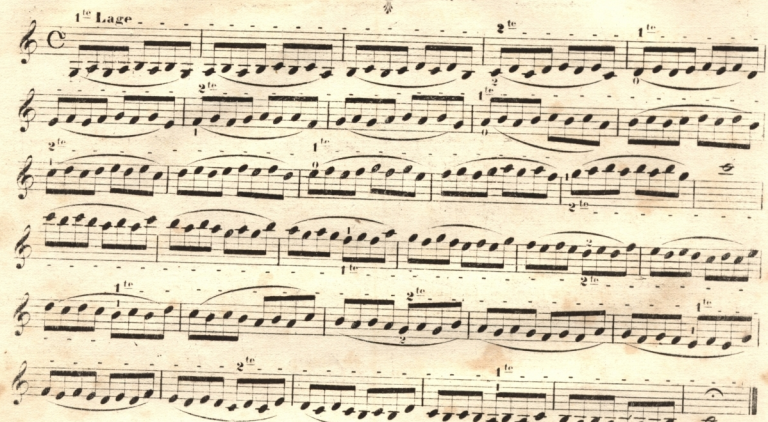

TANULMÁNY a 2dik FEKVÉSRE. — **ETUDE für die 2te LAGE.**

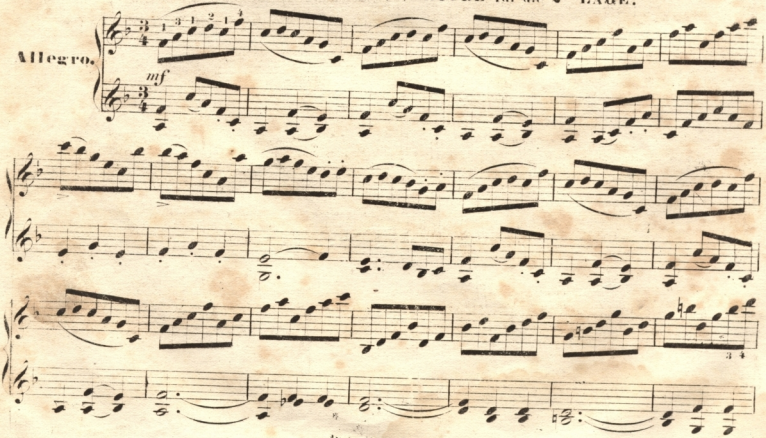

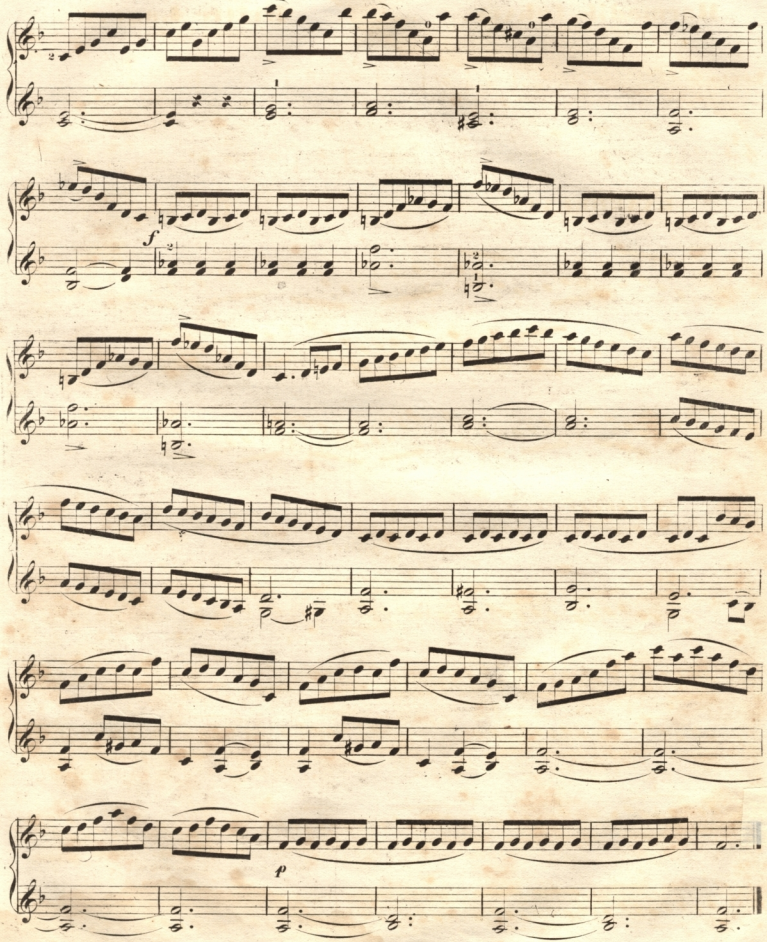
f
p

Harmadik fekvés. — Dritte Lage.

Lento.

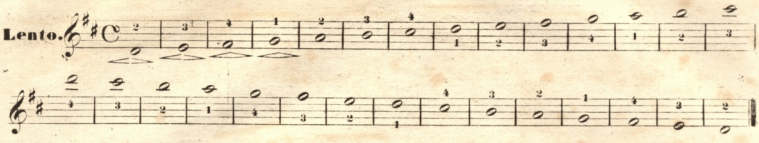

GYAKORLAT. — ÜBUNG.

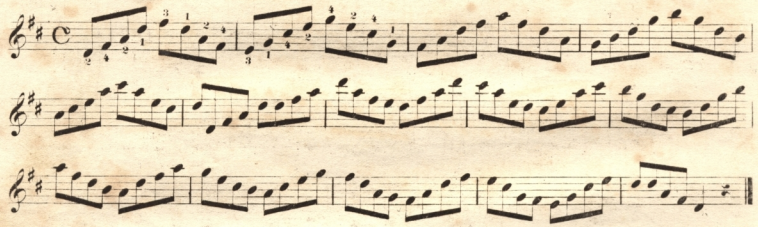

GYAKORLAT ARRA,
hogy a kéz a második és harmadik fekvésben tétessék fel.

ÜBUNG
für das Aufsetzen der Hand in der zweiten und dritten Lage.

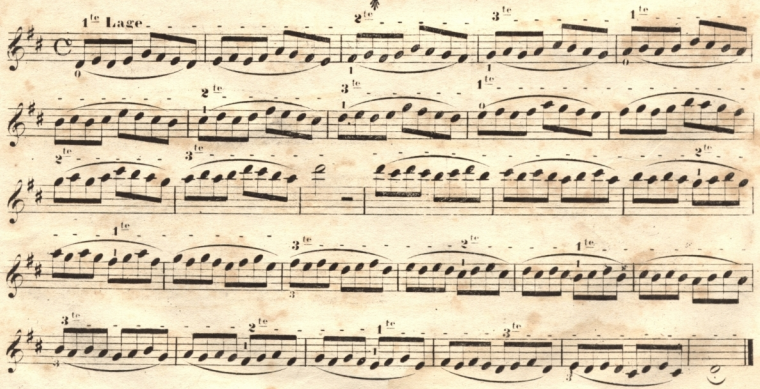

TANULMÁNY a 3dik FEKVÉSRE. ETUDE für die 3te LAGE.

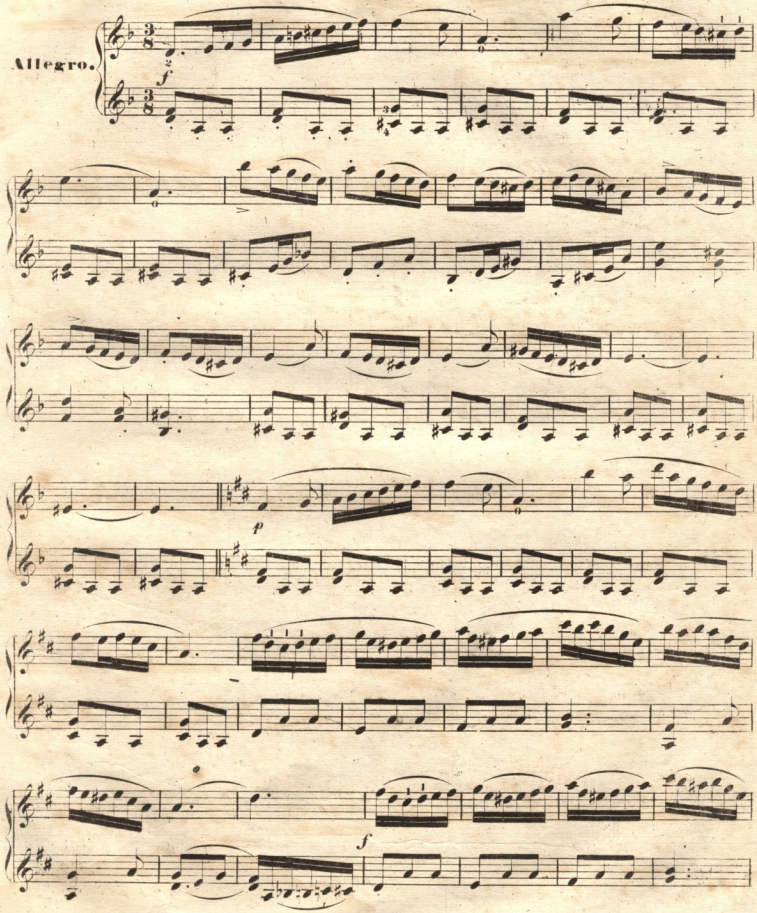

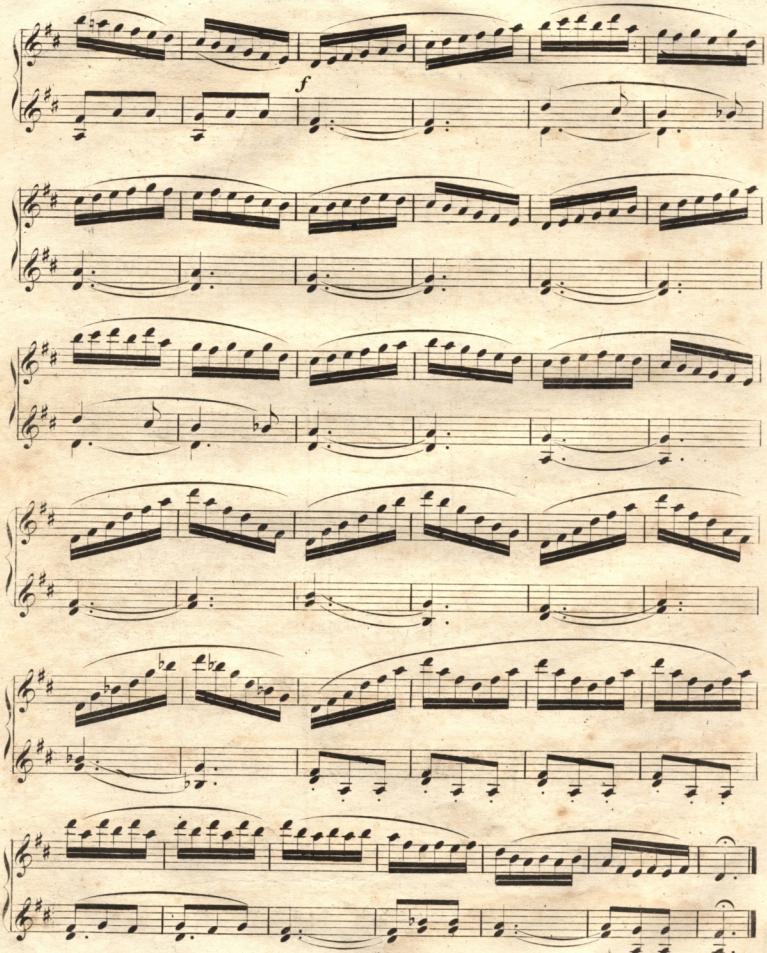
f

Férközök feletti gyakorlatok különféle huzásnemben. 1ső fekvés.

ÜBUNGEN über die Intervallen mit verschiedenen Strichharten. 1ste Lage.

MÁSODOK.
SECUNDEN.

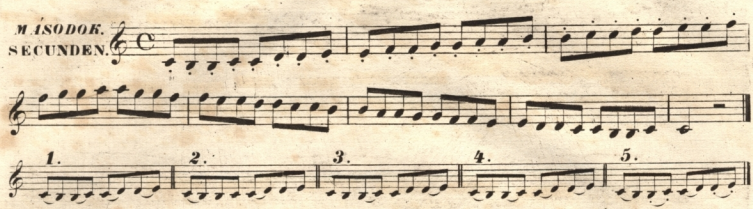

HARMADOK.
TERZEN.

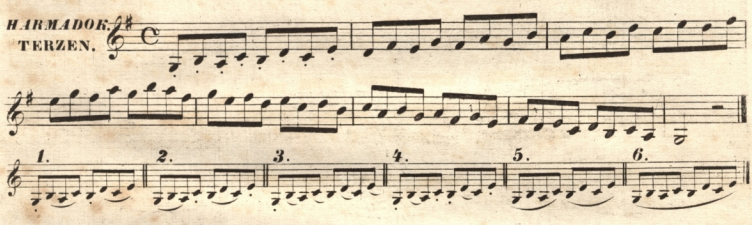

NEGYEDEK.
QUARTEN.

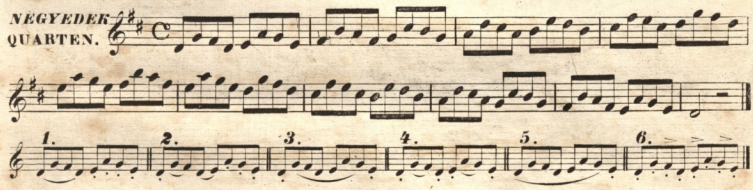

ÖTÖDEK.
QUINTEN.

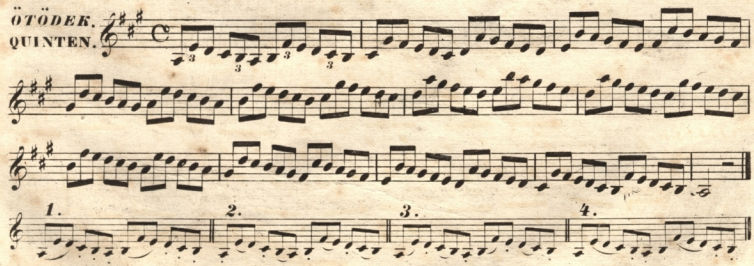

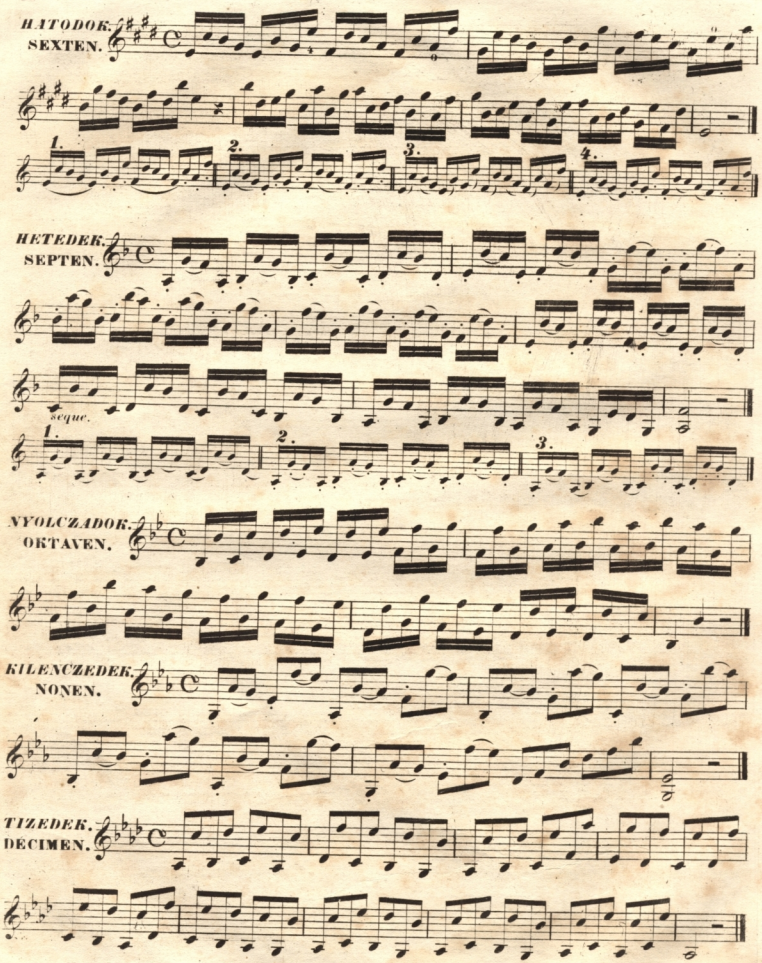
HATODOK.
SEXTEN.
1.
2.
3.
4.
HETEDEK.
SEPTEN.
segue.
1.
2.
3.
NYOLCZADOK.
OKTAVEN.
KILENCZEDEK.
NONEN.
TIZEDEK.
DECIMEN.

GYAKORLAT

A pont s a harmadok alkalmazása felett.
A nyirettyü egész hosszával.

ÜBUNG

Über die Anwendung des Punktes und der *Trioten*.
Mit ganzer Bogenlänge.

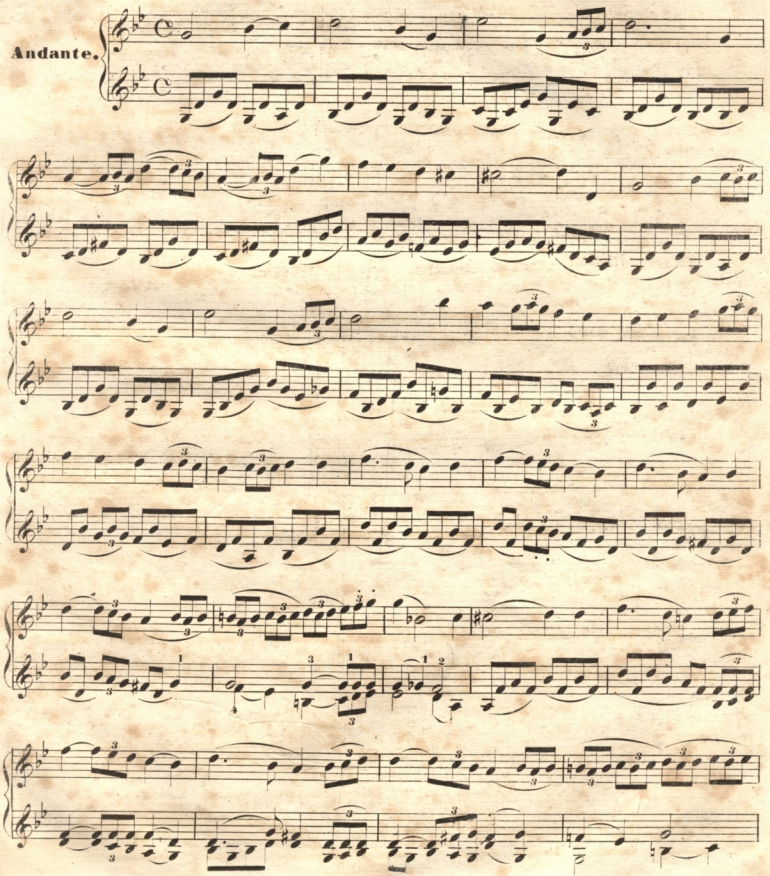

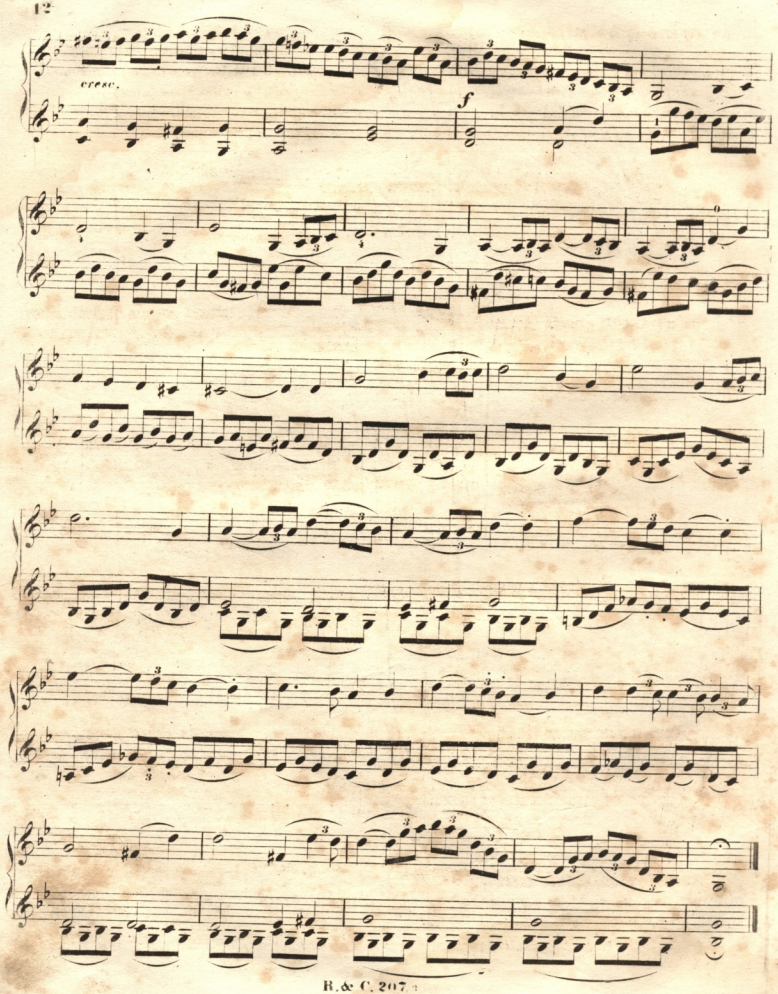
cresc.
f

GYAKORLAT a jobb kézcsukló számára.

Ezen igen fontos gyakorlatnál arra kell különösen ügyelni, miszerint a kézcsukló könnyűséggel mozogjon alulról fölfelé, hogy ez által a karban semmi feszesség ne maradjon.

ÜBUNG für das rechte Handgelenk.

Bei dieser höchst wichtigen Übung achte man besonders darauf, dass das Handgelenk sich sehr leicht von unten nach oben bewege, um dem Arm dadurch jede Steifheit zu benehmen.

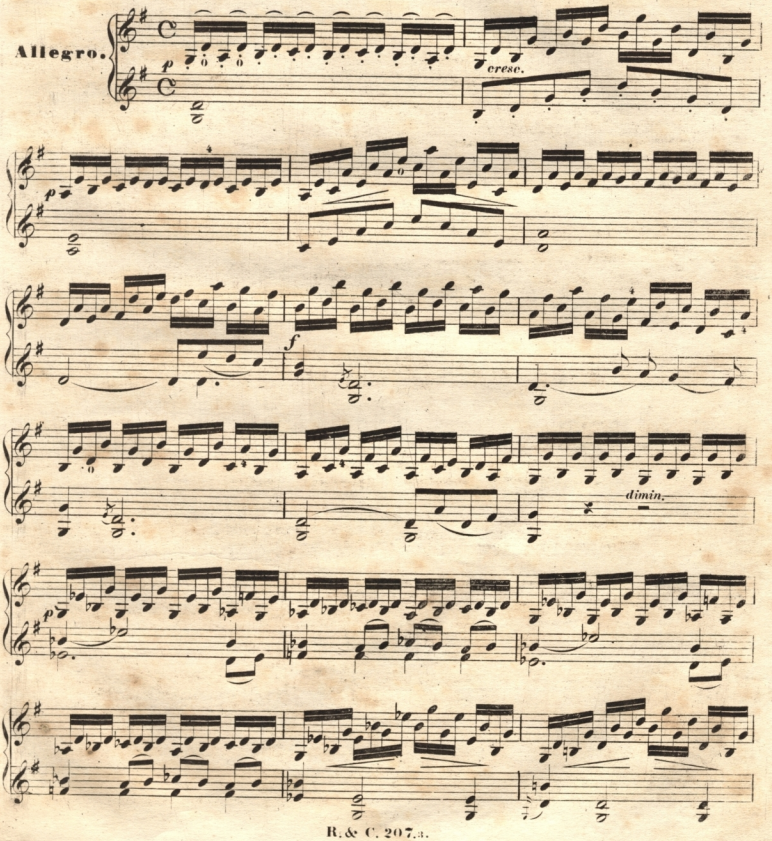

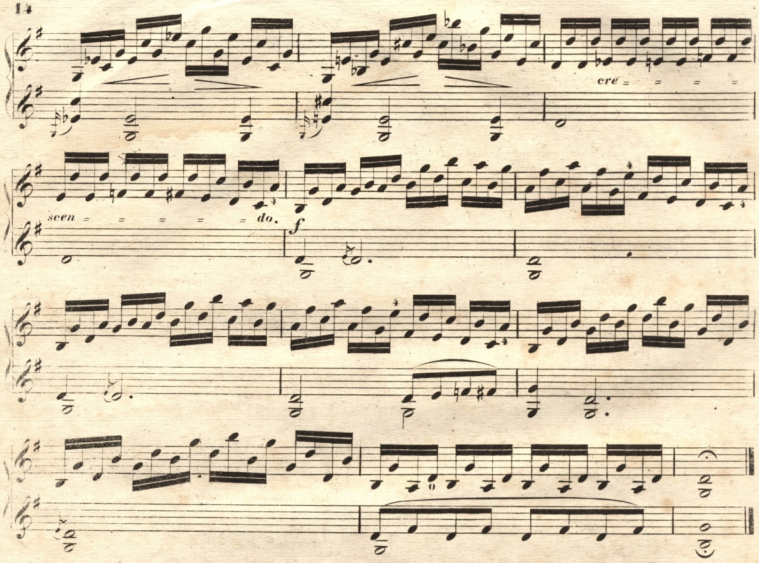

Az előütésről.

Az előütés valamelly hosszabb kóta előtt egy kis kóta által jeletteték, és mindig a főkótának valamivel erősebben hangoztatik: ez egy fokkal a főkóta felett vagy alatt áll, és mindig ennek felét éri.

Példák.
Beispiele.

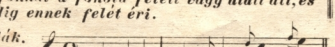

Ha az előütés pontozott kóta előtt áll, akkor a főkótával egyértékü lesz.

Példák.
Beispiele.

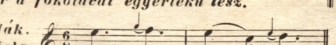

Ha egy vonással keresztül huzatik (𝄪), akkor sebesen kiviendő, hogy a főkóta értékéből semmit se veszitsen.

Példák.
Beispiele.

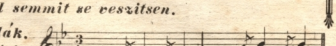

Von dem Vorschlag.

Der Vorschlag wird mit einer kleinen Note vor einer längeren bezeichnet, und immer etwas mehr als die Hauptnote betont; er befindet sich eine Stufe über oder unter der Hauptnote und gilt immer die Hälfte derselben.

Kivitelek.
Ausführungen.

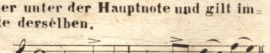

Steht der Vorschlag vor einer punktirten Note, so erhält derselbe den Werth der Hauptnote.

Kivitelek.
Ausführungen.

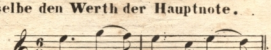

Ist er mit einem Striche durchschnitten (𝄪) dann muss er schnell ausgeführt werden und darf der Hauptnote nichts von ihrem Werthe nehmen.

Kivitelek.
Ausführungen.

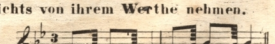

GYAKORLAT az ELŐÜTÉSBEN. ÜBUNG für den VORSCHLAG.

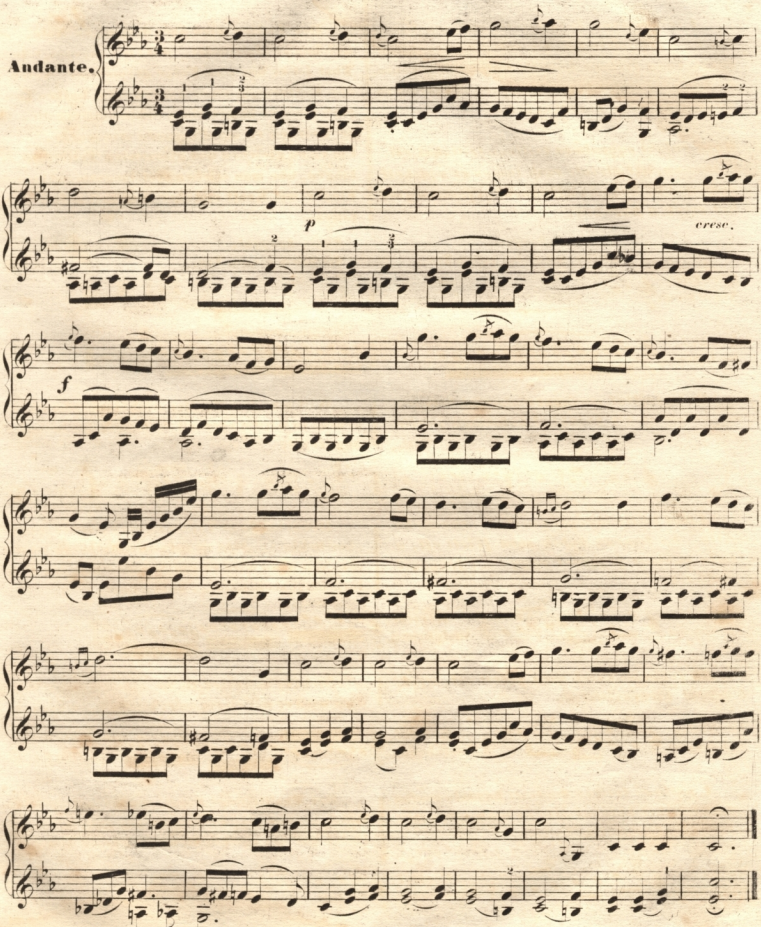

A trilláról.

A trilla azon kóta felett, mellyen tör=ténik, tr-el jeleltetik. Ez valójában csak egy egész vagy félkóta közötti kötött hangok sora, és hogy tökéletes legyen, szükség miszerint rá mindig záresés következzék.

Hogy valaki egyenlő és csillogó trillákat csi=nálhasson, azt eleinte csak lassan és úgy kell gyakorolni, hogy az ujj erővel és feszesség nél=kül essék a hurokra.

Vom Triller.

Der Triller wird über derjenigen Note, auf welcher er stattfindet, mit (*tr*) angezeigt. In der That ist er nur eine Folge gebundener Noten in der Entfernung eines ganzen oder halben Tones; auch muss er immer einen Schlussfall erhalten, ohne welchen er unvollkommen sein würde.
Um einen gleichen und glänzenden Triller zu erlangen, übe man solchen erst langsam und lasse den Finger mit Kraft und ohne Steifheit auf die Saiten fallen.

Trilla félhanggal.
Triller mit einem halben Ton.

Egész hanggal.
Mit einem ganzen Ton.

Röviditès. Abkürzung.

Kivitel. Ausführung.

Ha a trillát másképen akarjuk bevégez=ni, akkor ez kis kótákkal különösen jeleltetik.

Will man dem Triller noch einen andern Schluss geben, so wird dieser mit kleinen Noten besonders angezeigt.

A tört trilla bevégzés nélküli rövidebb trilla; ha lemenő kóták sora felett áll, a trilla szokott jegyével vagy (~) jegyggyel jeleltetik.

Der gebrochene Triller ist ein kürzerer Triller ohne Schluss; steht er auf einer Reihe absteigender Noten, so wird er mit dem Zeichen des Trillers oder auch mit (~) bezeichnet.

Röviditès. Abkürzung.

Kivitel. Ausführung.

Ha felmenő kóták sora felett áll, alfél=hanggal kiegészittetik.

Steht er auf einer Reihe aufsteigender Noten, dann wird er mit einem unterhalben Tone ergänzt.

Röviditès. Abkürzung.

Kivitel. Ausführung.

A pattanó trilla (Mordent) hasonló módon jeleltetik, két kótából áll, és csak sebes me=netnél alkalmaztatik.

Der Pralltriller (*Mordent*) wird auf gleiche Weise bezeichnet, er besteht aus zwei Noten, und findet nur bei rascher Bewegung seine Anwendung.

Röviditès. Abkürzung.

Kivitel. Ausführung.

GYAKORLAT
a tréla előkészítésére.

ÜBUNG
für die Vorbereitung des Trillers.

Moderato.

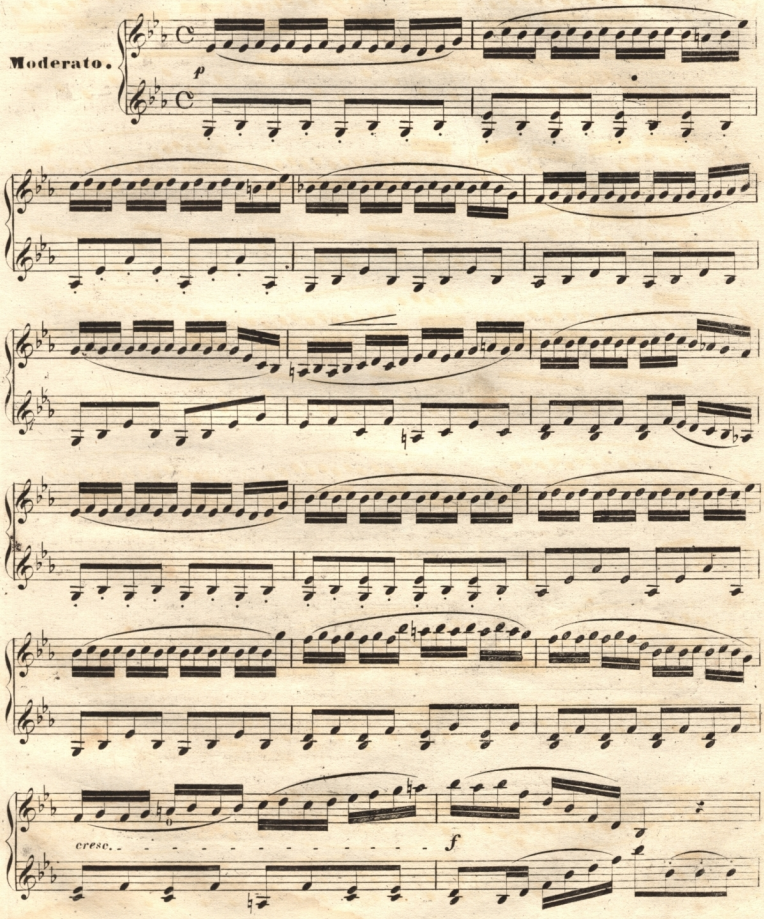

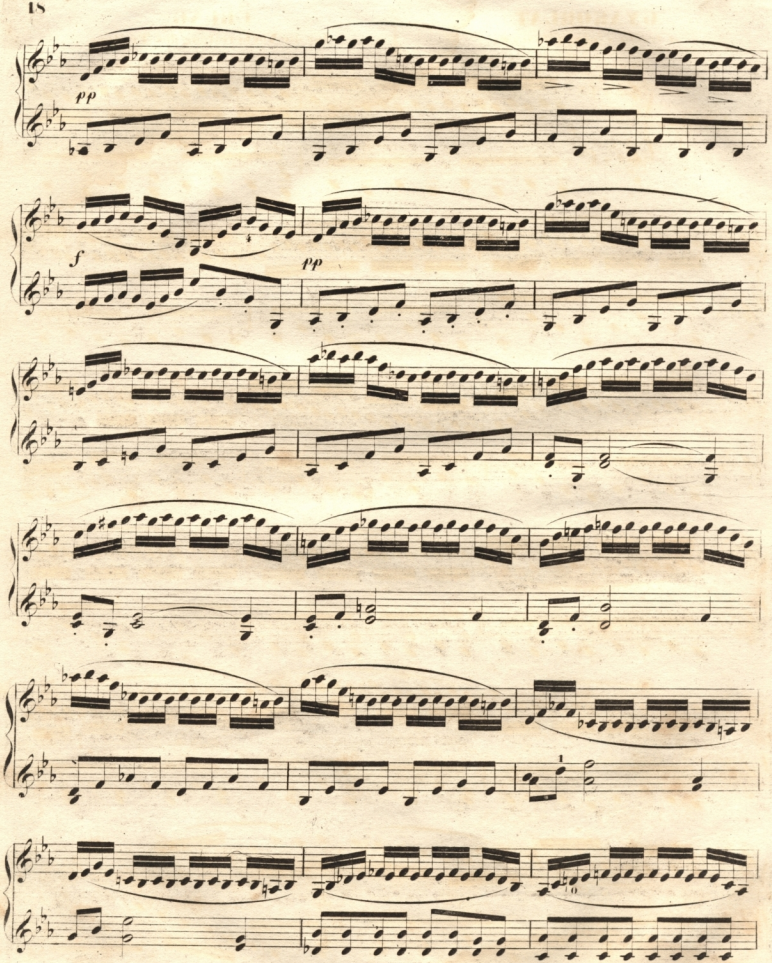
pp
f
pp

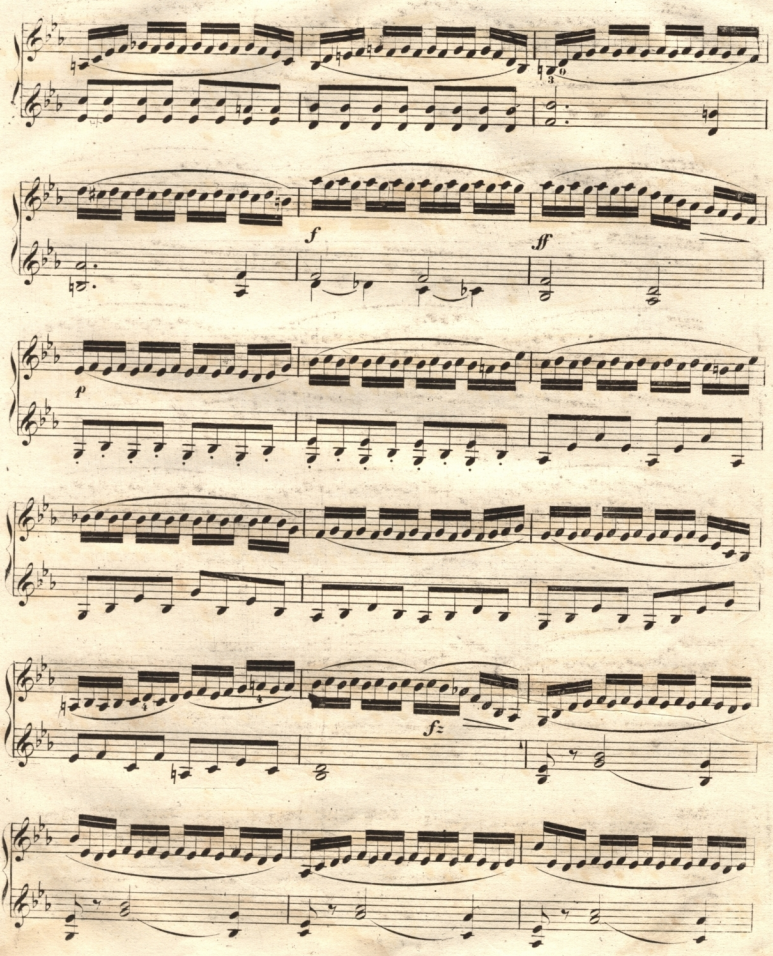
f
ff
p
fz

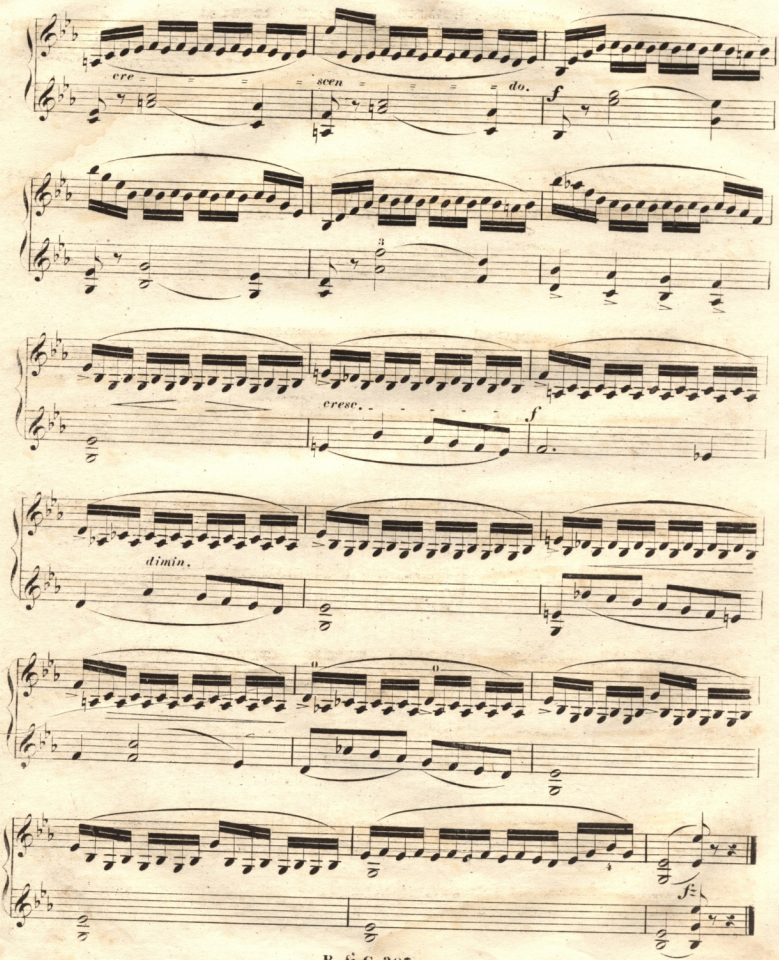
cre
scen
do.
f
cresc.
f
dimin.
f

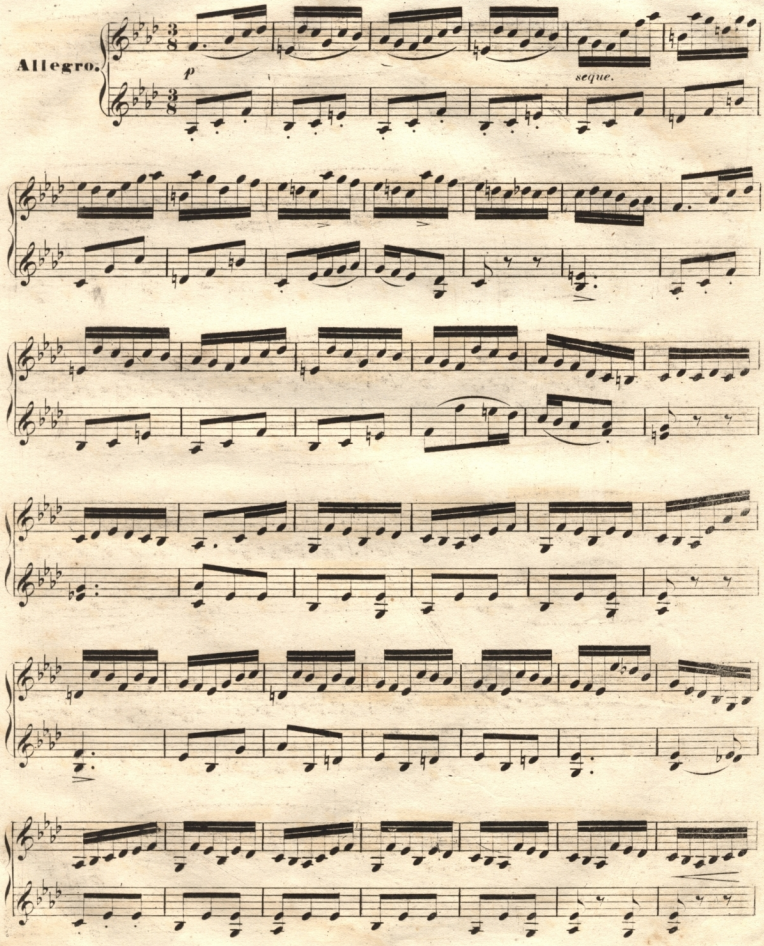
Allegro.
p
segue.

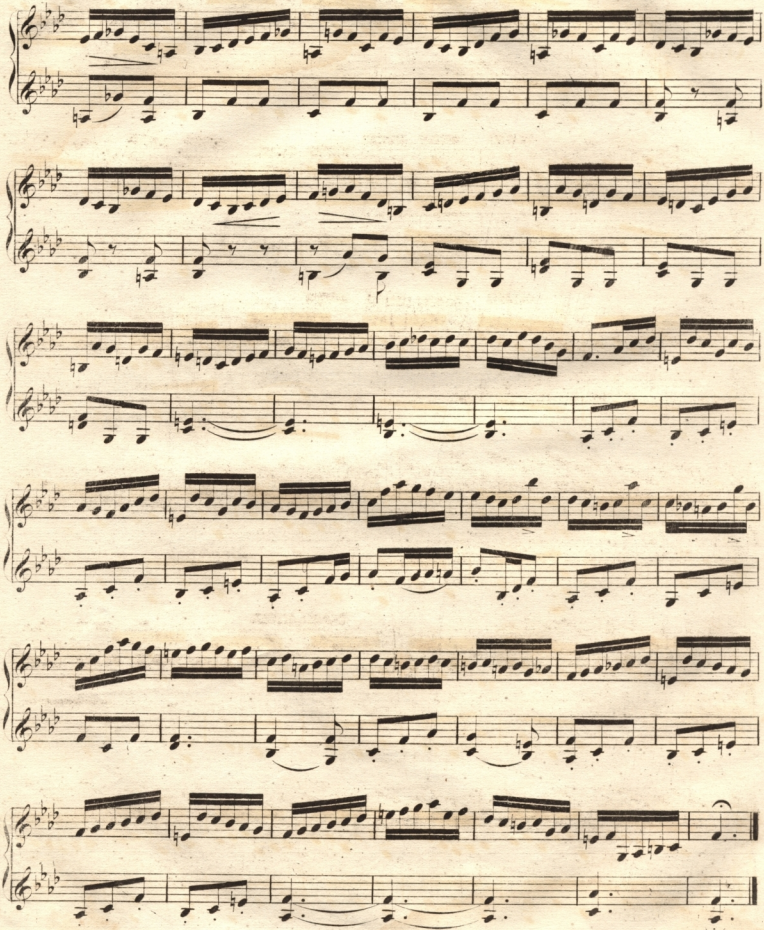

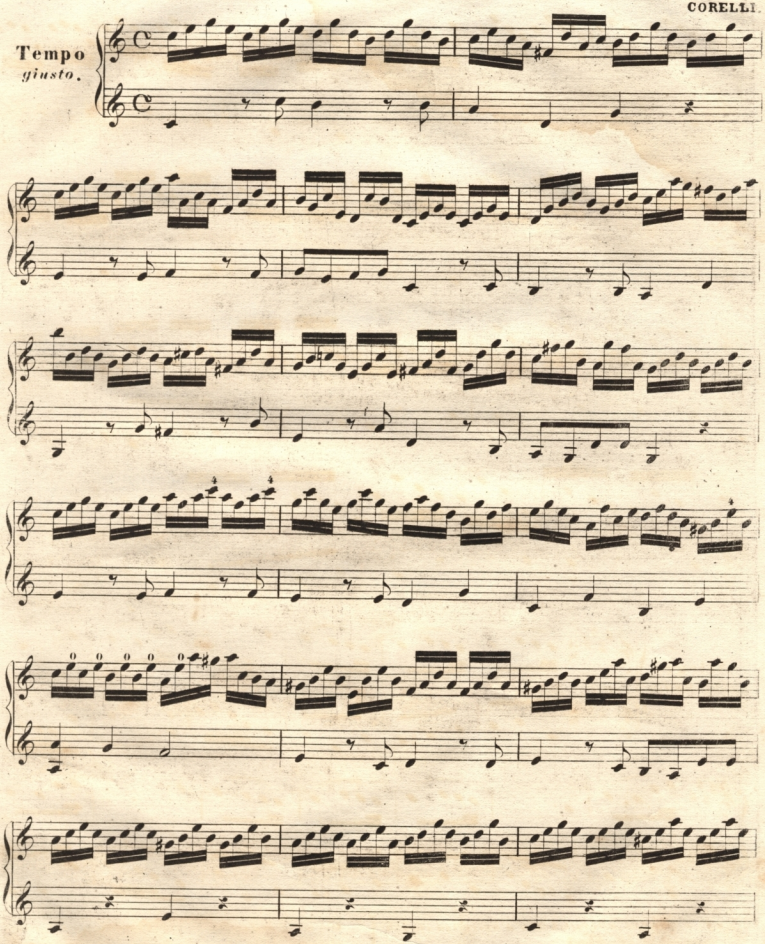
Tempo
giusto.

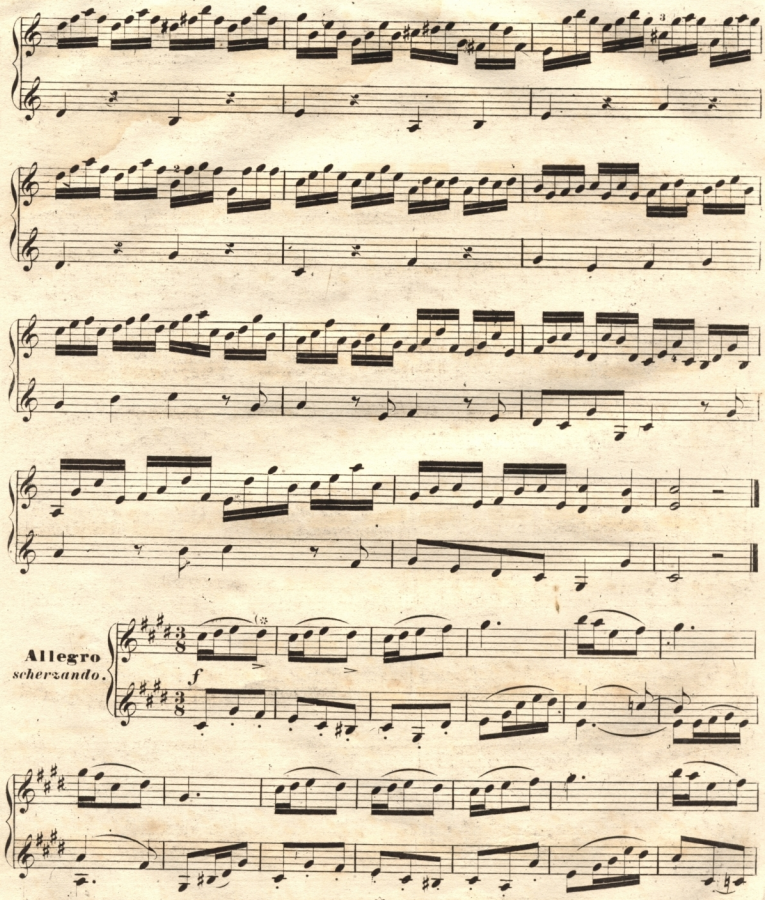

*) *Az e jellel > ellátott kóták a nyirehtyü élesebb nyomásával játszatnak.*

*) Die mit dem Zeichen > versehenen Noten erhalten einen schärfern Druck des Bogens.

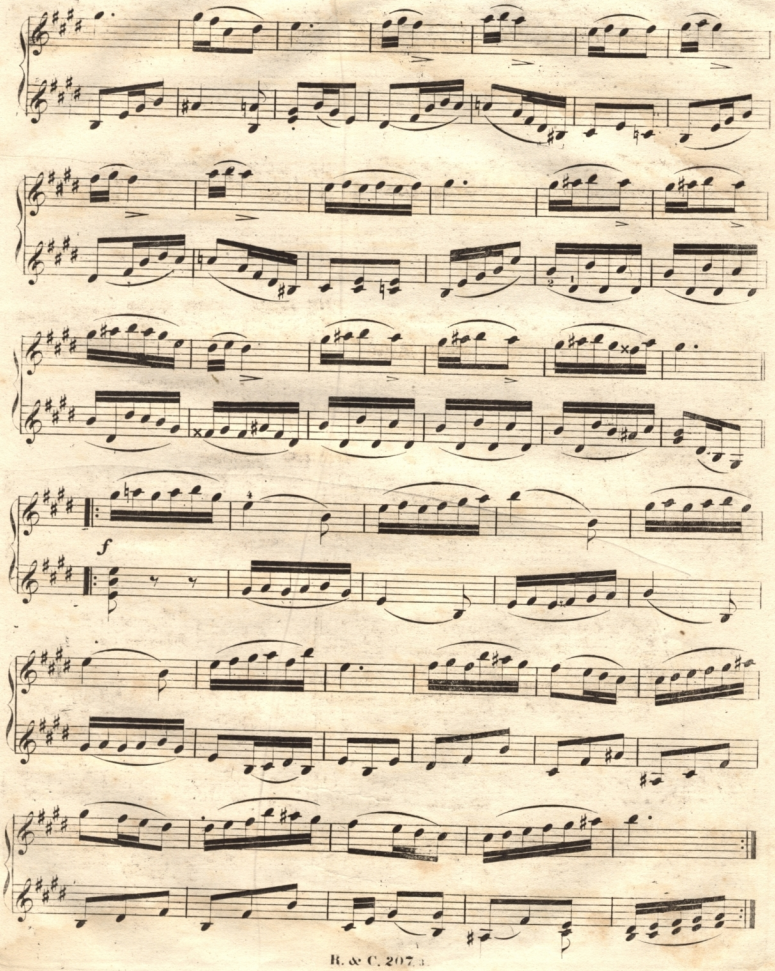
f

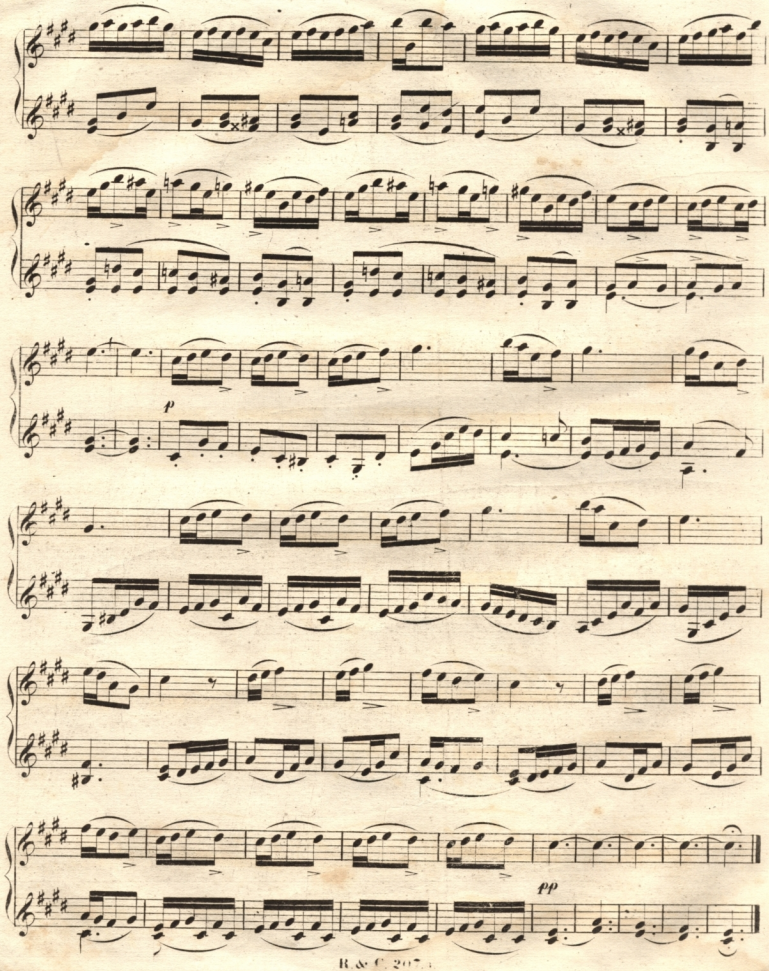
p
pp

Chromatikus hanglépcső
vagy is hanglépcső félfokokkal.

Az öt egész és két fél hangfokból álló dur- és moll-hanglépcsőkön kivül van még tizenkét félhangból álló chromatikus hanglépcső.

Chromatische Tonleiter
oder Tonleiter mit halben Stufen.

Ausser den *Dur* und *Moll Scalen* welche fünf ganze und zwei halbe Tonstufen enthalten, gibt es noch die chromatische, welche aus zwölf halben Tonstufen besteht.

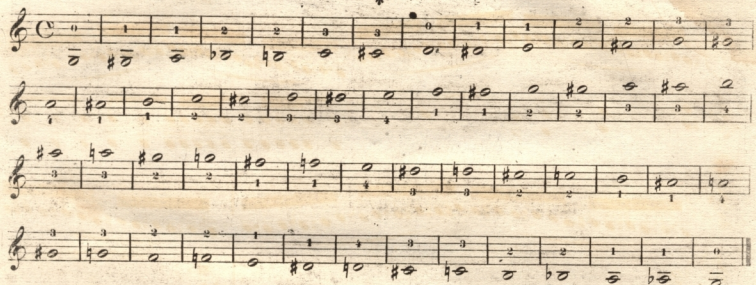

TANULMÁNY a chromatikus hanglépcsőre. — ETUDE für die chromatische TONLEITER

Oper HUNYADI von ERKEL.

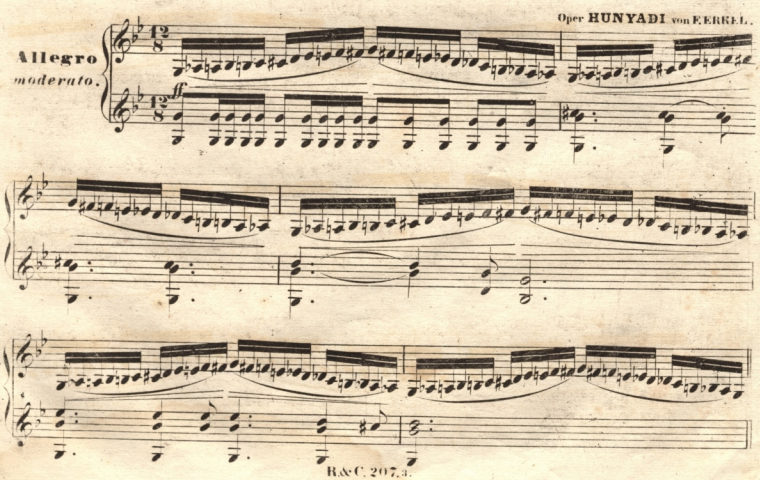

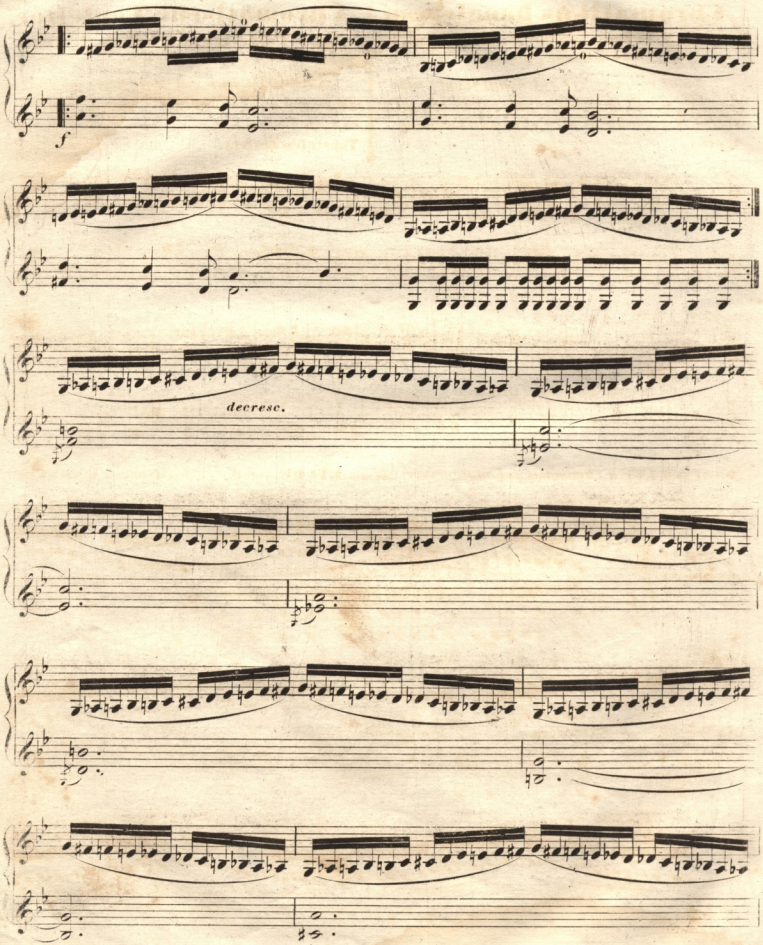
f
decrese.

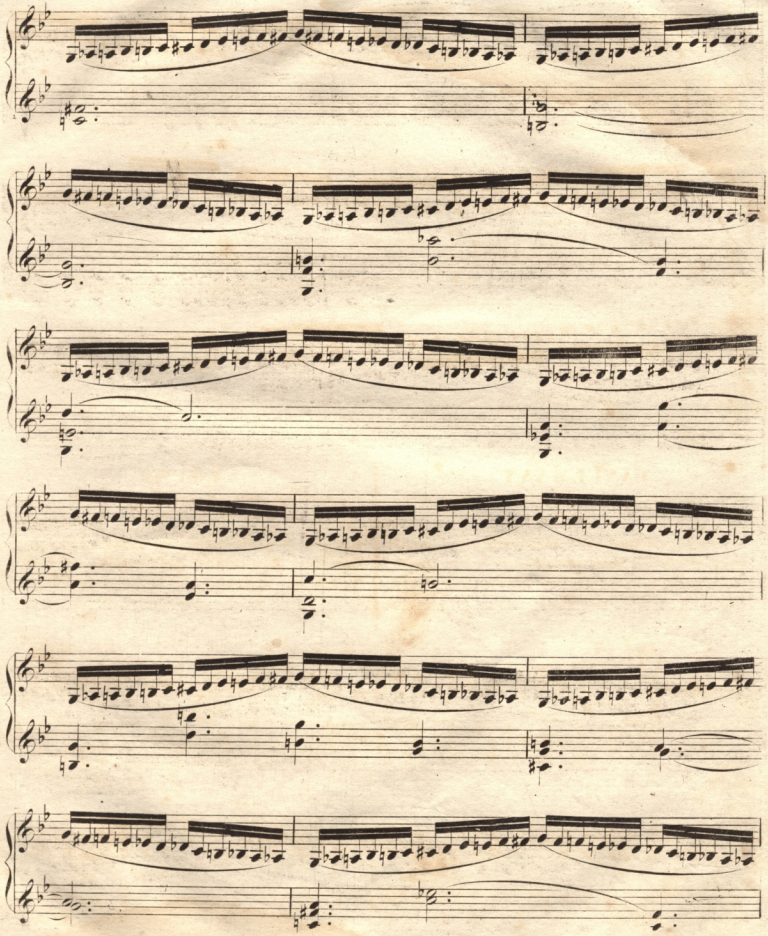

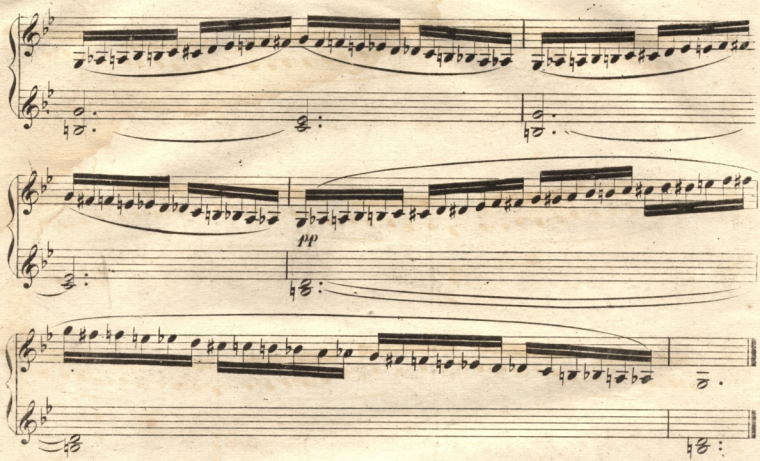

TANULMÁNY

első fekvésbeni kettős fogások előkészítésére.

Kettős fogásoknál arra szigoruan kell ügyelni, hogy mindenik hang magában véve is tiszta legyen s hogy a nyirettyü mind a két hurt egyenlő erővel érintse.

ETUDE

für die Vorbereitung der Doppelgriffe in der ersten Lage.

Bei den Doppelgriffen sehe man strenge darauf, dass jeder Ton rein ist, und der Bogen beide Saiten mit gleicher Stärke bestreiche.

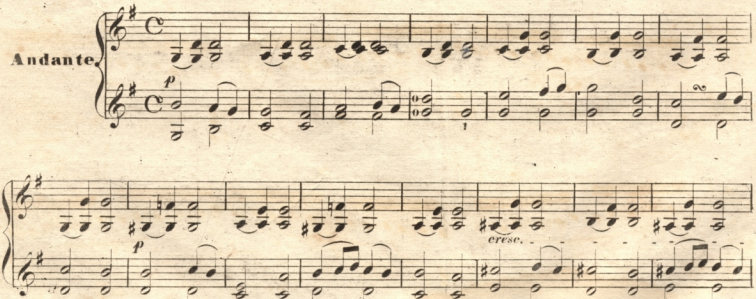

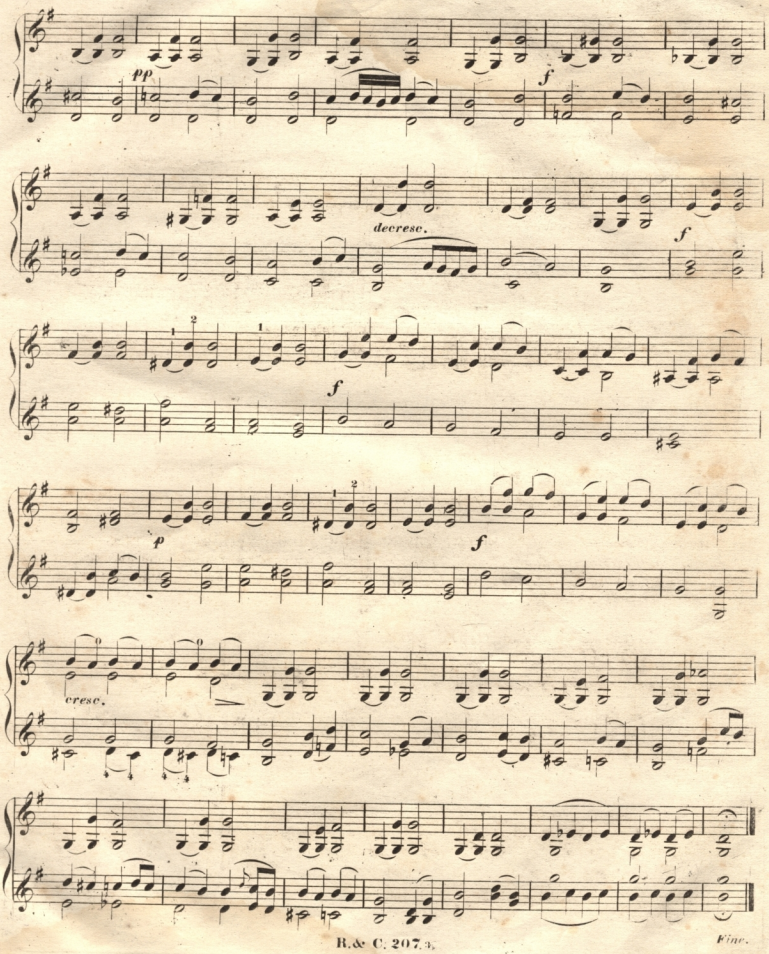
pp
f
decrese.
f
f
p
f
crese.